

UOTILA

HISTORIA

Uotilan kylä on perustettu mitä ilmeisimmin jo 1200-luvun aikana. Tällöin kylä koostui kuitenkin vasta yhdestä tai kahdesta talosta. Kylän talomäärä kasvoi 1300- ja 1400-lukujen aikana.⁶⁸ Kylä kasvoi merkittävästi koska 1560–70-luvuilla kylässä tiedetään olleen jopa 8-11 taloa. Keskiaikainen kylätontti sijaitsi Uotilan vanhantien varrella Pomppustenttien risteuksen alueella sen länsipuolella.⁶⁹

Rauman seudun ensimmäiseen isojakoon ryhdyttiin Uotilassa vuonna 1760. Äyhön ratsutilan isännät Antti Mikonpoika ja hänen lankonsa Heikki Simonpoika olivat saaneet Uotilan tilaan kuuluneen kruununrusthollin haltuunsa. Molemmille kuului puolikas rusthollista. Lisäksi he omistivat samasta kylästä Kollan tilan maat. Uotila pellot ja niityt olivat sarkajaossa, mutta useimmat Äyhön vainioista olivat niistä erillään. Rusthollin talouskeskus sijaitsi yhteiseltä kylätontilta noin kilometri Raumalle päin. Maanmittari Isak Stålström kartoitti ja jakoi kylän pellot ja niityt, mutta metsät jäivät vielä 1760-luvulla jakamatta ja isojako jäi siten keskeneräiseksi. Maanmittari J. Rungius suoritti työn loppuun vuosina 1792–96.⁷⁰

Uotila ja Äyhö muodostivat yhteisen jakokunnan, jonka piirirajat olivat käyty jo osittain 1400-luvulla. Uotilan vanhat sarkajakoiset rintapellot todettiin isojakomittauksessa 75 tynnyrinalan (n. 37–38 ha) suuruisiksi. Näiden lisäksi oli 40 tynnyrinalaa yksityisiä uudisraivioita. Niittyjen kokonaisuus oli 516 tynnyrinalaa ja metsämaiden puolestaan 1843 tynnyrinalaa. Rauman pappilalle kuului Uotilassa luostarin perintönä pari tynnyrinalaa niittyä ja Tarvolan kylälle puolestaan 8 tynnyrinalaa. Uotilassa oli isojaon jälkeen 7 taloa: Äyhö I, Äyhö II, Vilkkilä, Sippola, Siuttala (kappalaisen palkkatila), Lasola (kruununvoudin palkkatila) ja Kierilä. Äyhön tilat olivat suurimmat.⁷¹

Tämän tutkimuksen yhteydessä ei ollut saatavilla asemoitua Uotilan isojakokarttaa. 1900-luvun alkuun tultaessa rakennuskanta oli levinnyt nauhamaiseksi Uotilan vanhantien varteen. Jonkin verran rakennuskantaa oli syntynyt myös nykyisen Vanhankylän alueelle mäen rinteeseen sekä Äyhöntien varteen nykyiselle asemakaavoitetulle alueelle. Vaikka rakennuskanta olikin 1800-luvun aikana alkanut leviämään yhä enemmän nauhamaiseksi, niin kyläkeskuksen alueella oli edelleen ryhmäkylämäisiä piirteitä.

Rakennuskanta alkoi merkittävästi kasvaa ilmeisesti vasta 1900-luvun puolivälin paikkeilla. Kaupungin läheisyys vaikutti Uotilan vanhan kyläraitin muutokseen, joka alkoi 1900-luvun jälkipuolella muistuttaa enemmän melko tyypillistä taajama-aluetta liikerakennuksineen.

---

⁶⁸ Papunen 1959, 47–48, 65.

⁶⁹ Riionheimo 2009. Satakunnan 1560-luvun kylät. Paikkatietoraportti; Papunen 1959, 337.

⁷⁰ Papunen 1972, 122.

⁷¹ Papunen 1972, 122–123.

Kylän pellot sijoituivat vielä 1900-luvun alussa pääasiassa Uotilan vanhantien sekä Äyhöntien var-
sille. Rakennuskannan lisääntyä myös peltomaat supistuivat.

Uotilan kylä vuoden 1903 venäläisessä topografikartassa.

Nykyään kaupunkitaajamaa muistuttavan Uotilan vanhantien ympäristössä on edelleen havaittavissa myös vanhas-
ta kyläraitista muistuttavia yksityiskohtia, kuten vuonna 1884 valmistunut komea lainamakasiini. Kuva Olli Joukio.

NYKYTILA

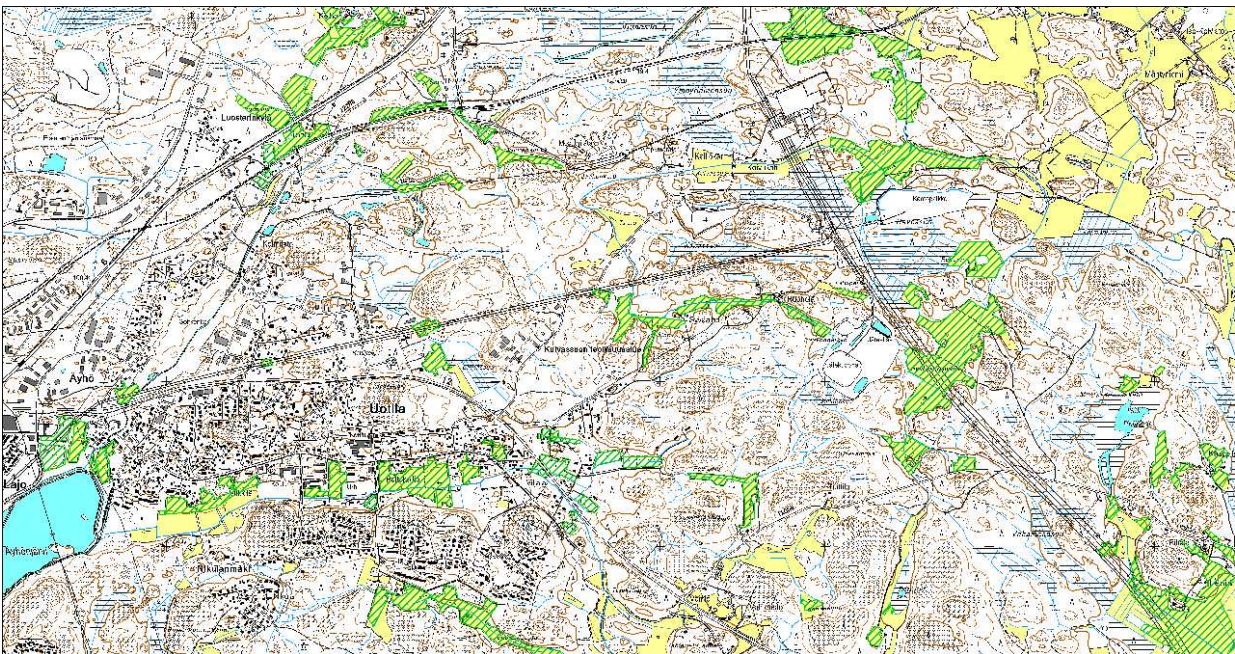
Ympäristö

Uotilan kylä sijaitsee Rauman itäpuolella asemakaavoitetun kantakaupunkialueen välittömässä läheisyydessä. Myös osa Uotilan kylästä kuuluu asemakaavoitettuun alueeseen. Asemaavoitettuja alueita Uotilassa ovat Äyhöntien varsi sekä joitakin hajaosuuksia Uotilan kyläkeskuksesta.

Uotilan kookas kyläalue rajautuu pohjoisessa Sorkan kylään, idässä Eurajoen kuntaan sekä Murtaimon kylään ja etelässä puolestaan Kollan ja Tarvolan kyliin.

Uotilan vanha kylä ja sen kylänraitti on muuttunut merkittävästi 1900-luvun aikana. Tähän on vaikuttanut kaupungin läheisyys ja asutuksen leviäminen on muuttanut Uotilan ulkoilmeen enemmän taajama-alueeksi. Uotilan Vanhantien varrella on kuitenkin edelleen tallella vanhoja kylämaiseen kuuluneita elementtejä, kuten Äyhön entinen rustholli sekä luonnonkivirunkoinen lainamaksiini.

Uotilan viljelyalueet ovat supistuneet melko runsaasti 1900-luvun aikana ja sijaitsevat nykyään hajallaan ja ovat osittain jätetty kesannolle. Mistään yhtenäisestä maisemallisesta viljelyalueesta ei voida enää puhua. Uotilan Vanhantien eteläpuolella on säilynyt joitakin peltotilkkuja muistuttamaan kylää lähellä olleista viljelyksistä.

Uotilan edelleen olemassa olevat viimeistään 1800-luvulta käytössä olleet viljelyalueet, jotka ovat tosin suurelta osin jätetty kesannolle. Peltoalueet piirretty vuoden 1903 venäläisen topografikartan mukaan.

Rakennuskanta

Uotilan alueella ei ole koskaan toteutettu rakennusinventointia. Kylän rakennuskanta on moninkertaistunut 1900-luvulla ja varsinkin sen jälkipuoliskolla. Vanhan kylätontin pohjoispuolella kalliisella mäellä sijaitsee vielä epäsäännöllistä 1900-luvun alkupuolen osittain hyvinkin säilynyttä rakennuskantaa. Kyläkeskuksen pohjois- ja eteläpuolella sijaitsee yhtenäisiä 1900-luvun loppupuolen omakotitaloalueita, jotka poikkeavat kyläkeskuksesta ruutukaavamaisuudellaan. Aikakaudesta myös jälleenrakennuskausi on voimakkaasti esillä Uotilan katukuvassa, mutta ei kuitenkaan yhtenäisenä kokonaisuutena.

Uotilan vanha rakennuskanta on huomioitu maakunnallisesti merkittäväksi. Vanhempaa rakennuskantaa kuvaa suurelta osin pienimuotoisuus ja vaatimattomuus. Se ei kuitenkaan tarkoita, että alue olisi merkityksetön. Pääraitin pohjoispuolella olevalla mäkisellä alueella on runsaasti pienimuotoista melko vapaasti maaston muotoja seurailevaa rakennuskantaa, joka muodostaa ajallisesti ja tyyllisesti yhtenäisen melko viehättävän kokonaisuuden. Kyläraitin pohjoispuolen rakennuskanta on kokenut vuosien varrella melko mittaviakin muutoksia, mutta ajallinen ja tyyllinen yhtenäisyys on edelleen havaittavissa varsinkin alueen länsipäässä.

Uotilan Vanhantien pohjoispuolella sijaitsevaa pienimuotoista, mutta ajallisesti ja tyyllisesti yhtenäistä rakennuskantaa. Kuva Olli Joukio.

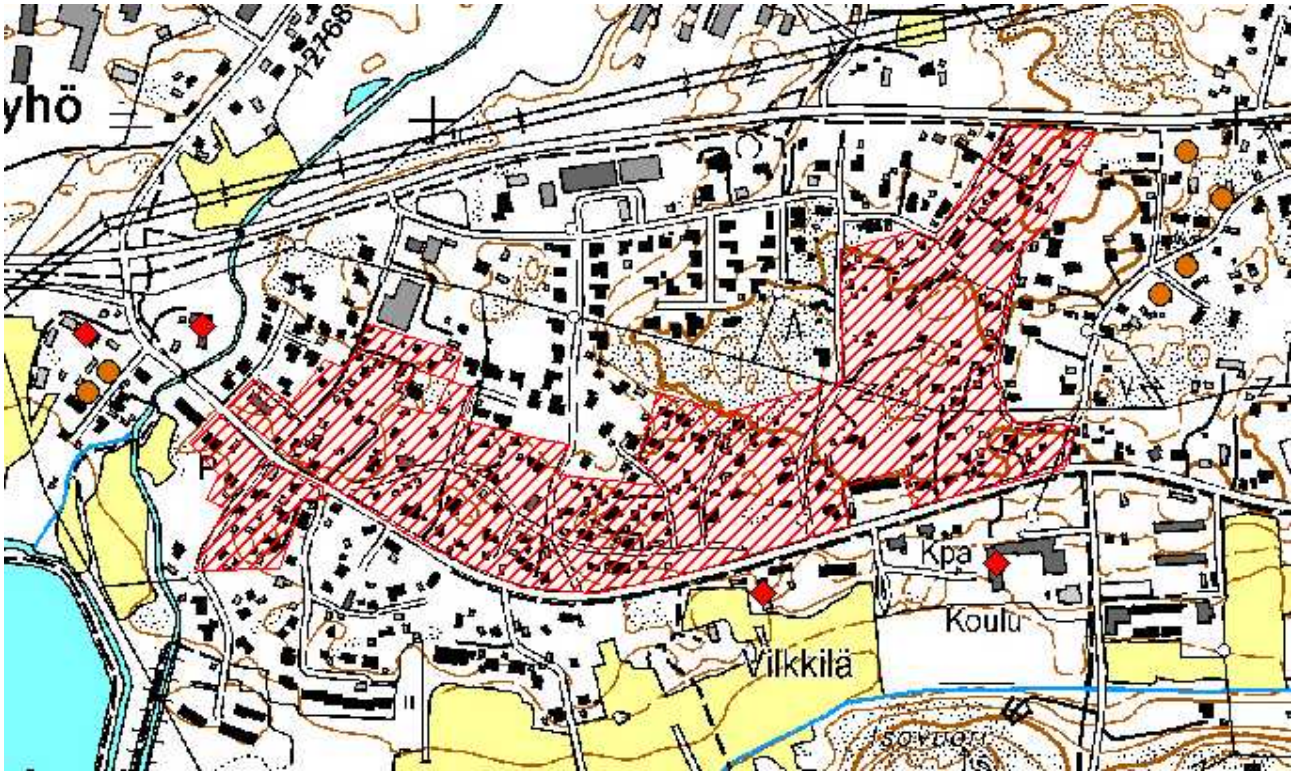
Alueella on myös merkittäviä yksittäiskohteita. Edellä mainittujen Äyhön tilan sekä lainamakasiinin lisäksi esimerkiksi Uotilan koulu on valmistunut vuonna 1906 ja säilynyt hyvin ulkoisesti. Koulun piha-alueeseen kuuluu myös kirjastotupa. Vanhan kyläraitin varrella on myös joitakin erittäin hyvin säilyneitä 1900-luvun alkupuolen rakennuksia, jotka ovat toimineet aikanaan mahdollisesti myös liikekäytössä. Vanhasta kylätontista sekä kylän historiasta kertoo puolestaan Äyhön rakennusten lisäksi säilynyt Viikkilän kantatalon rakennusryhmä aivan Uotilan Vanhantien varrella.

Uotilan vanha kansakoulu. Alakuvassa hyvin säilynyt 1900-luvun alkupuolen asuinrakennus päärain varrella. Kuvat Olli Joukio.

Tulevan kaavoitustyön yhteydessä on Uutilan alueella suoritettava ehdottomasti rakennusinventointi. Maakunnallisesti merkittävän alueen rajaus on nykyään melko suurpiirteinen ja sitä tulisi tarkentaa. Varsinkin tien eteläpuolen rakennuskanta on huomattavasti kirjavampaa niin ajallisesti kuin tyylillisesti verrattuna esimerkiksi tien pohjoispuolen yhtenäisempään ilmeeseen. Tarkempi rajaus ei kuitenkaan onnistu ilman rakennusinventointia.

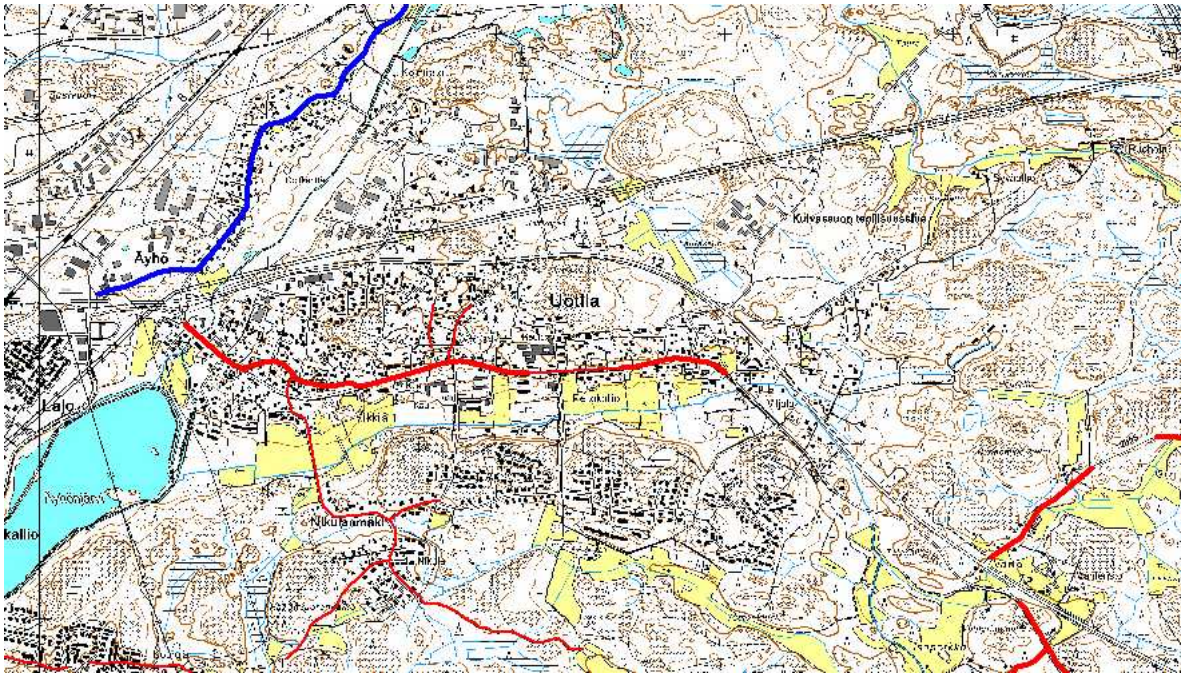
Merkittävien yksittäiskohteiden lisäksi olisi mahdollisen rakennusinventoinnin yhteydessä huomioitava Uutilan vanhantien pohjoispuolen kokonaisuus. Alue on osittain huomioitu Satakunnan rakennusperintö 2005:ssä maakunnallisesti merkittäväksi, mutta tien pohjoispuolinen osa tulisi huomioida itäosastaan myös paikallisesti merkittäväksi.

Tiet

Kyläkeskuksen pohjoispuolelle aikanaan toteutettu Huittistentien nykyinen linjaus on muuttanut alueen luonnetta, mutta samalla edesauttanut varmasti myös Uutilan kylän edes osittaista säilymistä.

Historiallisesti merkittävin tielinjaus kulkee asemakaavoitetun alueen läpi. Äyhöntie on osa historiallisesti merkittävää Pohjanlahden rantatietä ja säilynyt linjaukseltaan. Linjaus tulisi säilyttää myös jatkossa.

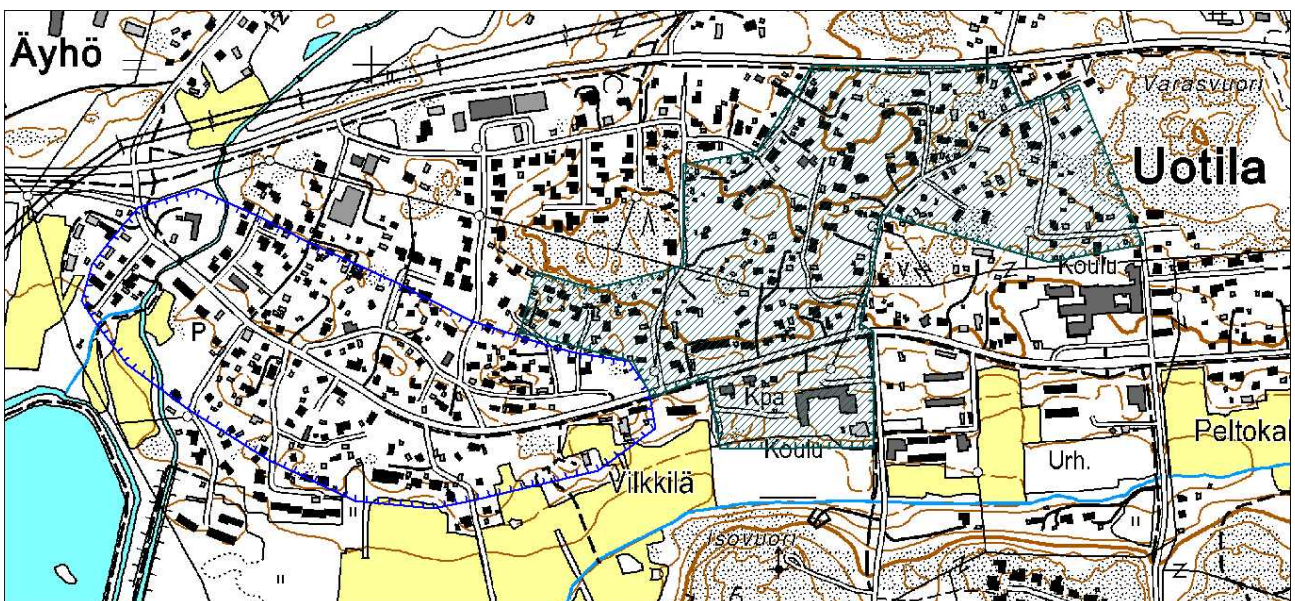
Uutilan vanhantien linjaus on säilynyt melko suurelta osin kyläkeskuksen kohdalla viimeistään 1800-luvulta. Kantanikulantien risteyksen kohdalla oleva kaarre on toteutettu myöhemmin. Alkuperäinen linjaus kulkee Kyläsepäntietä pitkin. Myös etelään johtava Kantanikulantie on säilynyt linjaukseltaan 1800-luvulta. Uutilan vanhantien pohjoispuolella olevasta tiheästä ja epäsäännöllisestä tieverkostosta ainakin Kolantie sekä Elontie ovat osittain linjaukseltaan iäkkäitä. Tien pohjoispuolen tiheä ja kapea tieverkosto on pääosin päällystämätön ja merkittävä osa koko viehättävää miljöötä.

Uotilan alueen säilynyt tieverkosto piirrettyä vuoden 1903 venäläisen topografikartan mukaan. Sinisellä merkitty linjaus on historiallisesti merkittävä Pohjanlahden rantatie.

Arvoalueiden rajaus

Uotilan vanhan kylätien länsiosa on huomioitu maakunnallisesti merkittäväksi. Pienimuotoinen, maaston muotoja seuraileva tieverkosto ja melko tiheä 1900-luvun alkupuolen rakennuskanta jatkuu myös maakunnallisesti merkittävän alueen itäpuolella ja se tulisi huomioida tulevassa kaavatyössä.

Uotilan maakunnallisesti merkittävän alueen rajaus sinisellä. Vaaleampi rajaus esittää paikallisesti merkittävaksi ehdotettavaa rakennettua ympäristöä.

Ongelmakohdat ja uhkatekijät

Uotila on muuttunut merkittävästi 1900-luvun aikana ja vanha kylämaisema on jo lähes kokonaisuudessaan hävinnyt. Aluetta tulisikin tarkastella nykyään enemmän taajama-alueena ja kiinnittää huomiota vanhoihin osittain erittäin hyvin säilyneisiin yksittäiskohteisiin sekä osittain muutettuun, mutta varsinkin Uotilan vanhantien pohjoispuolen yhtenäiseen 1900-luvun alkupuolen rakennuskantaan. Uotilan vanhantien linjauksen muutokseen on tuskin painetta, koska alueella on toteutettu jo levennyksiä sekä kevyen liikenteen väylät, mutta tien pohjoispuolen päällystämätön kapea sekä kallioisen maaston muotoja seuraava epäsäännöllinen tieverkosto tulisi säilyttää. Nämä tiet ovat merkittävä osa alueen ominaispiirrettä.

KOLLA

HISTORIA

Kollan kylästä on ensimmäiset kirjalliset maininnat vuodelta 1540. Kylä on kuitenkin perustettu tietyvästi jo 1300–1400-luvulla.⁷²

Kollan kylässä aloitettiin isojakotyöt jo varhain. Vuonna 1762 maanmittari Isak Lithov aloitti toimituksen, joka kuitenkin keskeytyi riitoihin koskien Murtamon ja Uotilan kyliä vastaan olevia jakokunnan rajoja. Kollan isojako saatiin päätökseen maanmittari Isak Tillbergin toimesta vuosina 1787–1789. Kylä muodosti jakokunnan yksinään ja sen kokonaispinta-alaksi saatiin 3273 tynnyrinalaa. Vaikka kylän manttaalimäärä oli pieni, sai se vapautuksen kruunulle luovutettavista liika- maista. Kollassa jaettiin lähes kaksituhatta tynnyrinalaa maata neljän tilan kesken. Tiloja olivat Kartano, Simula, Kylä-Heinälä ja Aro-Heinälä. Kartano omisti puolet kylästä. Lapin Ylikieri omisti vanhastaan Kollan rajojen sisällä niittykappaleen, joka tunnettiin Lamminsuona.⁷³

Kylän tonttimaata sijoittui Kollantien eteläpuolelle Nihattulantien ja Säterintien väliin jäävälle alueelle nykyisen Uusikartanon tilan alueelle. Kylätontti sijaitsi samalla paikalla jo 1500-luvulla.⁷⁴ Peltoviljelykset avautuivat isojaon aikana kyläkeskuksesta etelään Nihattulaan johtavan tien molemmiin puolin. Sekä Kollantie, Nihattulantie että Säterintie ovat havaittavissa kylän isojakokartoissa, joten ne ovat viimeistään 1700-luvulta. Linjaukset ovat säilyneet pääosin tähän päivään. Kylän pohjoispuolella, nykyisen Kollantien varrella olleeseen rinteeseen oli karttaan merkitty tuulimylly.

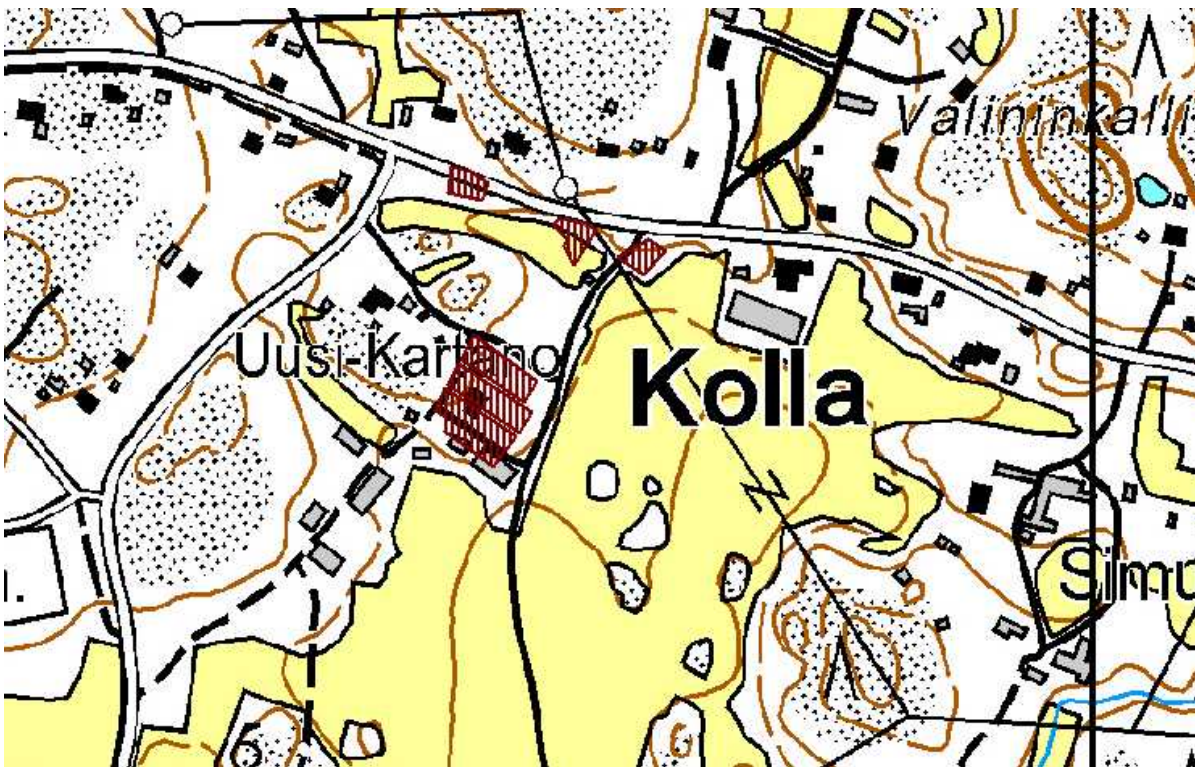
⁷² Papunen 1959, 65, 73.

⁷³ Papunen 1972, 124.

⁷⁴ Riionheimo 2009. Satakunnan 1560-luvun kylät. Paikkatietoraportti.

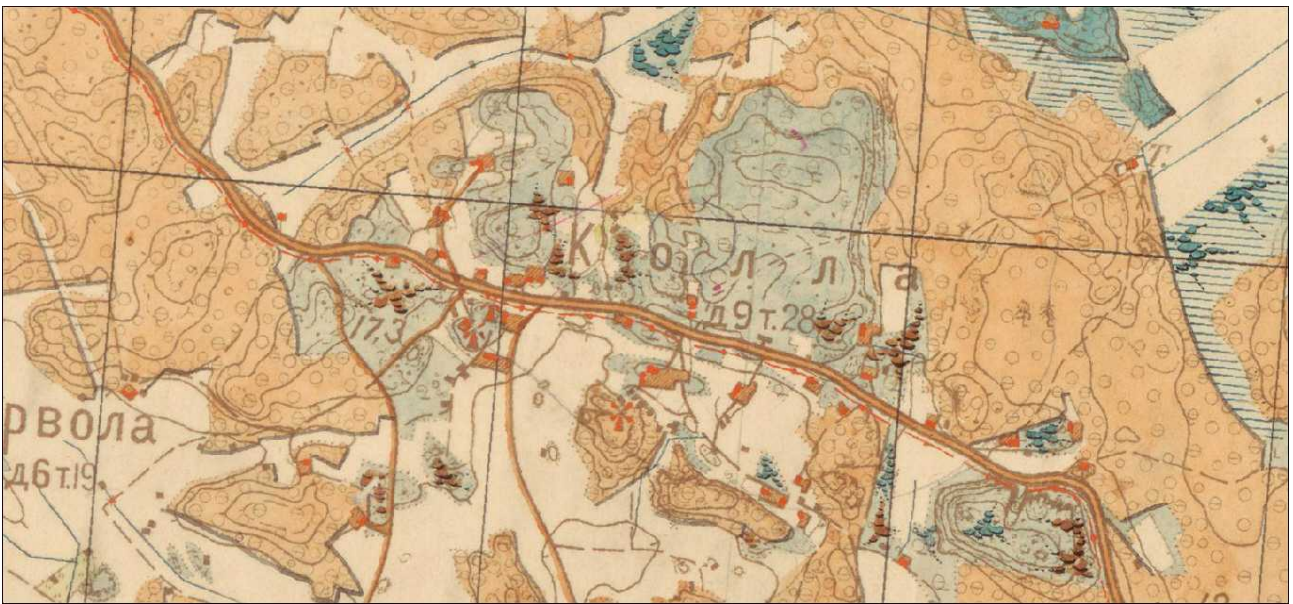

Osa Kollan kylän isojakokartasta vuodelta 1762. (KA)

Isojaon aikainen kylätontti asemituna nykykarttaan.

Kollan vanha kylätontti hajautui 1800-luvun kuluessa ja rakennuskanta sijoittui nauhamaisesti Kollantien varteen. Vuodelta 1903 olevassa venäläisessä topografikartassa rakennuskanta sijoittuu edelleen myös vanhan kylätontin alueelle, mutta nyt myös Kollantien varrelle sen molemmin puolin. Sekä Simulan että Kylä-Heinilän talot sijaitsevat huomattavasti kauempana vanhasta kyläkeskuksesta. Kylän rakennuskanta sijoittui 1900-luvun alussa pääasiassa Kollantien ja Oikopolun risteuksen sekä Kaupinvuoren väliselle alueelle. Jonkin verran asutusta sijaitsi myös Nihattulantien varrella. Kollantien pohjoispuolella ollut tuulimyly oli hävinnyt, mutta sen sijaan nykyisen Uusikartanon alueelle vanhalle kylätontille oli merkitty kaksi tuulimylyä. Lisäksi Simulan eteläpuolella olevalla kumpareella sekä Kuusiston tilalla oli yksi tuulimyly.

Kollan kylä vuoden 1903 venäläisessä topografikartassa.

NYKYTILA

Ympäristö

Kollan kylä sijaitsee nykyisen Huittistentien eteläpuolella Kollantien molemmin puolin. Kylä rajautuu pohjoisessa kallioiseen rinteeseen, jonka eteläpuolella avartuu pääosin aukeat historialliset viljelyalueet, jotka ovat säilyneet hyvin Säterintien molemmin puolin. Kylän rakennuskanta sijoittuu nauhamaisesti pääosin Kollantien varteen. Vanha kylätontti ei ole enää selkeästi havaittavissa ja asutus on levinnyt 1800-luvulta lähtien nauhamaisesti Kollantien molemmin puolin. Kollan eteläosa on edelleen pääosin viljelyalueena. Asutusta on levinnyt myös pääosin 1900-luvun puolella Kollantien ja Huittistentien väliselle kalliiselle harjulle. Sen sijaan kylään kuuluva Huittistentien pohjoispuoli on lähes rakentamaton takamaa, jossa on viljelyalueita niukasti.

Kollan historiallinen kylätontti sijaitsi Kollantien ja Nihattulantien risteyksessä taustalla näkyvällä alueella. Kuva Olli Joukio.

Näkymä etelästä vanhalle kylätontille. Vaikka kylän rakennuskanta on melko vaatimatonta, ovat historialliset pellot edelleen maisemallisesti merkittäviä. Kuva Olli Joukio.

Rakennuskanta

Kollan rakennuskantaa ei ole inventoitu missään vaiheessa. Kylän rakennuskanta on kulttuurihistoriallisessa mielessä melko vaatimatonta ja pienimuotoista, mutta maisemallisessa mielessä merkittävää. Kylässä on edelleen tilakeskuksia, mutta merkittävämpiä vanhoja tiloihin kuuluneita rakennuksia ei ole juurikaan säilynyt joitakin talousrakennuksia, kuten kivilavettoja lukuun ottamatta. Kollan alueella tulisi suorittaa rakennusinventointi mahdollisen kaavatyön yhteydessä.

Vanhan kylätontin paikalla sijaitseva Uusikartano on lohottu Kartanon maista vuonna 1921. Kartanosta muistuttaa paikannimisessä edelleen Rusthollintie sekä Säterintie. Simulan tila sijaitsee nykyään vanhasta kyläkeskuksesta itään Kollantien eteläpuolella. Säterintien päässä sijaitsee myös venäläiseen jo topografikarttaan merkitty Kuusiston tila.

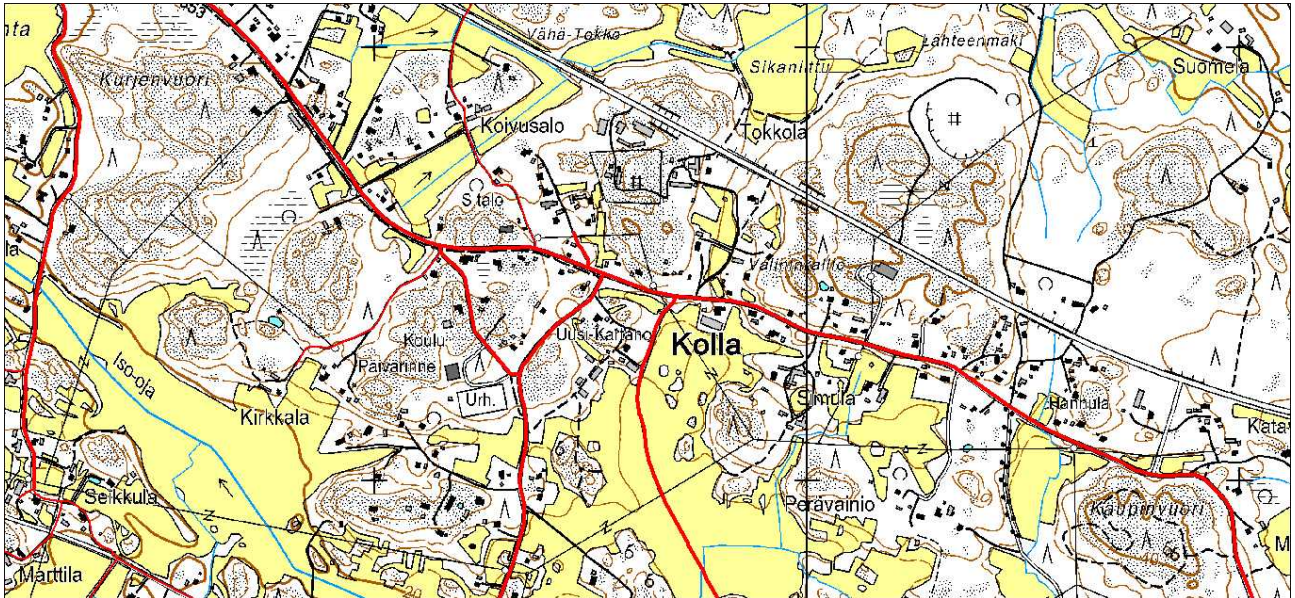
Kylän parhaiten säilynyt rakennuskanta koostuu lähinnä jälleenrakennuskauden asuinrakennuksista. Näistä merkittävimpana kokonaisuutena voidaan pitää Nihattulan tien varressa, Oikopolun sekä Kollantien väliin jäävällä alueella sijaitsevia kolme asuintonttia, joiden rakennukset ovat ajan ihanteiden mukaisesti sijoitettu melko symmetrisesti hieman kauemmas tiestä. Puutarha-alueet jäävät rakennusten ja Nihattulantien väliin.

Pienimuotoisesta ja vaatimattomasta rakennuskannasta parhaiten säilyneet ovat 1950-luvun asuinrakennukset. Kuva Olli Joukio.

Tiet

Huittistentien eteläpuolella mutkittelee vanha tielinja, joka on lännempänä Uotilan vanhatie ja vaihtuu Kollantiekseksi lähempänä Kollan kylää. Tie jatkuu Kollan jälkeen Sotkanojantienä sekä Kylmäkorventienä. Kollan kylässä edellä mainitun tien, vanhasta kyläkeskuksesta etelään lähtevän Nihattulantien ja suurelta osin myös Säterintien linjaukset ovat säilyneet viimeistään 1700-luvulta saakka. Näistä Säterintie on edelleen päällystämätön. Oikopolku-niminen tie, joka yhdistää Kollantien ja Nihattulantien vanhan kylätontin länsipuolella näiden esiintyy puolestaan 1900-luvun alun topografikartassa ja on siten mitä luultavimmin 1800-luvulta.

Kollan kylän säilyneet tielinjaukset piirrettynä vuoden 1903 venäläisen topografikartan mukaan.

Ongelmakohdat ja uhkatekijät

Mahdollisena uhkatekijänä Kollan alueella voidaan nähdä peltoaukeiden reunojen sekä peltojen ojien ym. rehevöityminen, joka estää näkymät maisemallisesti merkittävillä ja historiallisilla peltoaukeilla Nihattulantien varrella. Kollantien varrella oli havaittavissa etelän suuntaan näköesteeksi muodostunutta rehevöitymistä Nihattulantien ja Säterintien välisellä alueella sekä myös Perävainiontien ja Sarkartanontien läheisyydessä.

NIHATTULA

HISTORIA

Nihattulan kylä on perustettu mitä ilmeisimmin 1300–1400-luvulla. Kylä muodosti keskiajalla jakokunnan Tarvolan, Vasaraisten ja Soukaisten kanssa. Nihattulan nimi esiintyi ensi kertaa asiakirjoissa vuonna 1515.⁷⁵

Vuonna 1767 suoritti maanmittari Henrik Widenius Nihattulan ja peltojen ja niittyjen jaon. Metsien osalta isojako saatiin päätökseen vasta vuonna 1792. Kylä muodosti yksinään jakokunnan. Sen etelärajasta oli käräjäjoituksia Kodisjoen kanssa 1600-luvulla.⁷⁶

Isojaon alkaessa Nihattulassa oli oikeastaan ainoastaan kaksi taloa: Sunila ja Rauvala. Rauvalaa viljeltiin kuitenkin jo 1750-luvulta kahdessa osassa ja ennen isojaon päätöstä myös Sunila oli lohkottu kolmeen osaan. Myöhemmin näistä Sunilan tilanosista käytettiin nimiä Sunila-Vainio, Yli-Sunila ja Kaskisto. Toista Rauvalan puolikkaista nimitettiin Kartanoksi. Kylän sarkajakoiset pellot olivat viidessä aitauksessa, jotka olivat Iso rajamaa ja Vähä rajamaa, Alanen vainio ja Ylinen vainio sekä Niemen vainio. Näiden yhteenlaskettu pinta-ala oli noin 25 tynnyrialaa (1 tynnyrialaa = n. 0,5 ha) Näiden lisäksi jaettiin 18 tynnyrialaa ulkopeltoja, joten kylän viljelykset käsittivät yhteensä 43 tynnyrialaa. Kylässä oli 183 tynnyrialaa niittyä. Vanha Rauman fransiskaanihuostarin niittysaraka jäi edelleen pappilalle. Runsaan sadan vuoden aikana Nihattulan viljelyala moninkertaistui. Vuosina 1912–13 toimitettiin isojaon järjestely ja tuolloin kylässä oli peltoa 165 ha, niittyä 33 ha ja viljelykelpoista maata 110 ha. Suurin osa niityistä oli siis muokattu pelloiksi. Lisäksi kylällä oli 804 ha metsää ja 84 ha joutomaata.⁷⁷

Varsinainen kylätontti sijaitsi nykyisen Yli-Sunilan ja Kartano-nimisen tilan kohdalla Nihattulantien molemmin puolin. Kylätontti oli sijainnut samalla paikalla jo 1500-luvulla.⁷⁸ Isojaon aikoihin tien länsipuolella sijaitsivat Anders Rauvalan ja Johan Sunnilan talot ja itäpuolella puolestaan nykyisen Kartanon paikalla Johan Rauvolan ja Mickel Sunnilan talot. Varsinaisesta kyläkeskuksesta etelään, nykyisen Kaskiston paikalla, sijaitsi Johan Kaskiston talo. Kartanon, Yli-Sunilan ja Kaskiston talot sijaitsivat edelleen paikoillaan, mutta esimerkiksi Vainio-Sunilan talo oli myöhemmin siirtynyt etelään Nihattulantien ja Arolantien risteykseen nykyisen koulun tontille ja Rauvala –niminen talo sijaitsi 1900-luvun alussa osapuilleen nykyisen alkuperäisestä tilasta lohottun Mäkiraufolan paikalla.

---

⁷⁵ Papunen 1959, 65, 73.

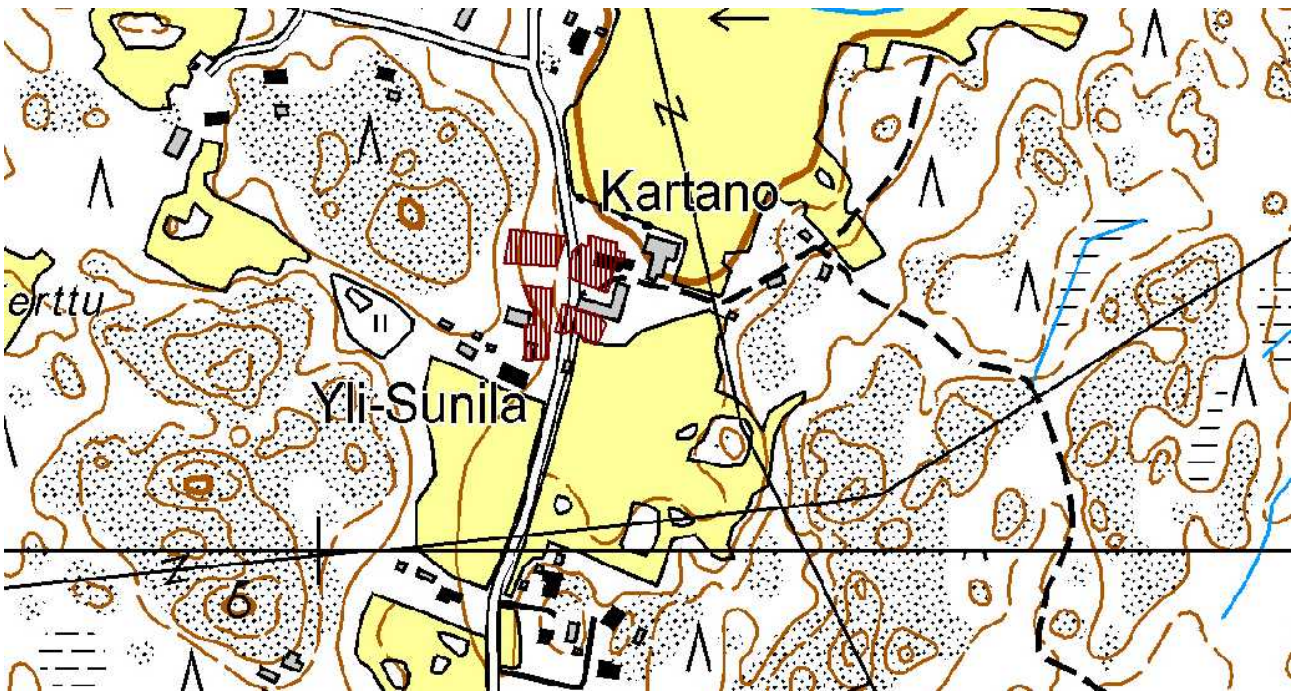
⁷⁶ Papunen 1972, 124–125.

⁷⁷ Papunen 1972, 125.

⁷⁸ Riionheimo. Satakunnan 1560-luvun kylät. Paikkatietoraportti.

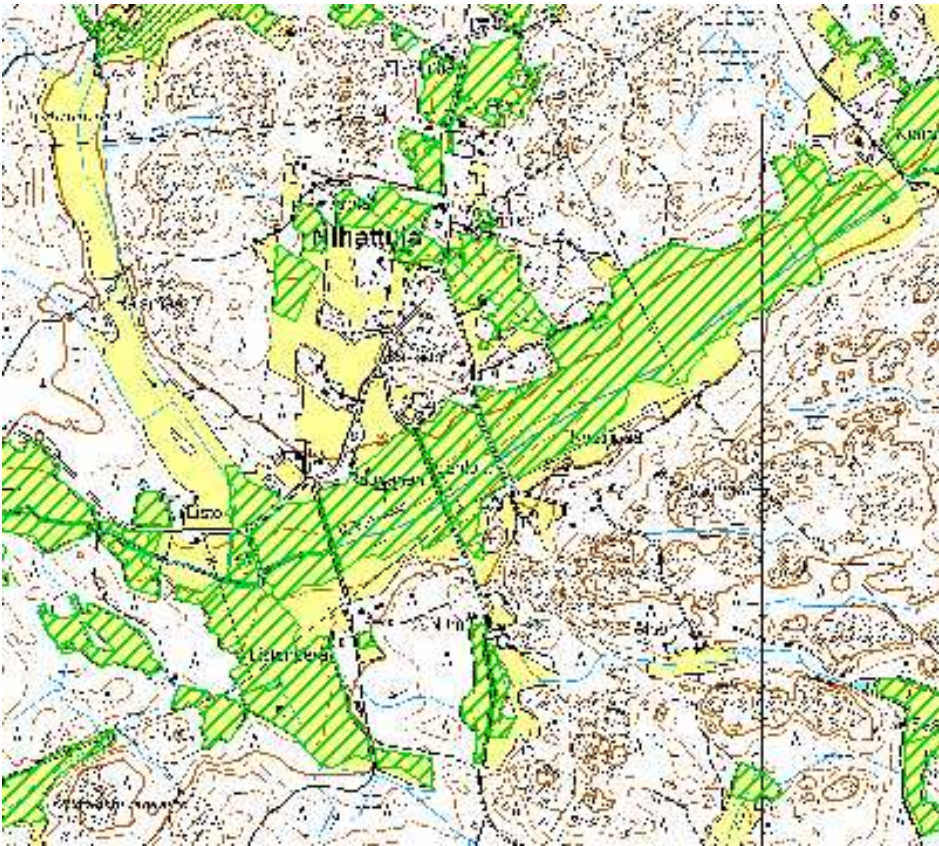

Osa Nihattulan isojakokartasta vuodelta 1791.

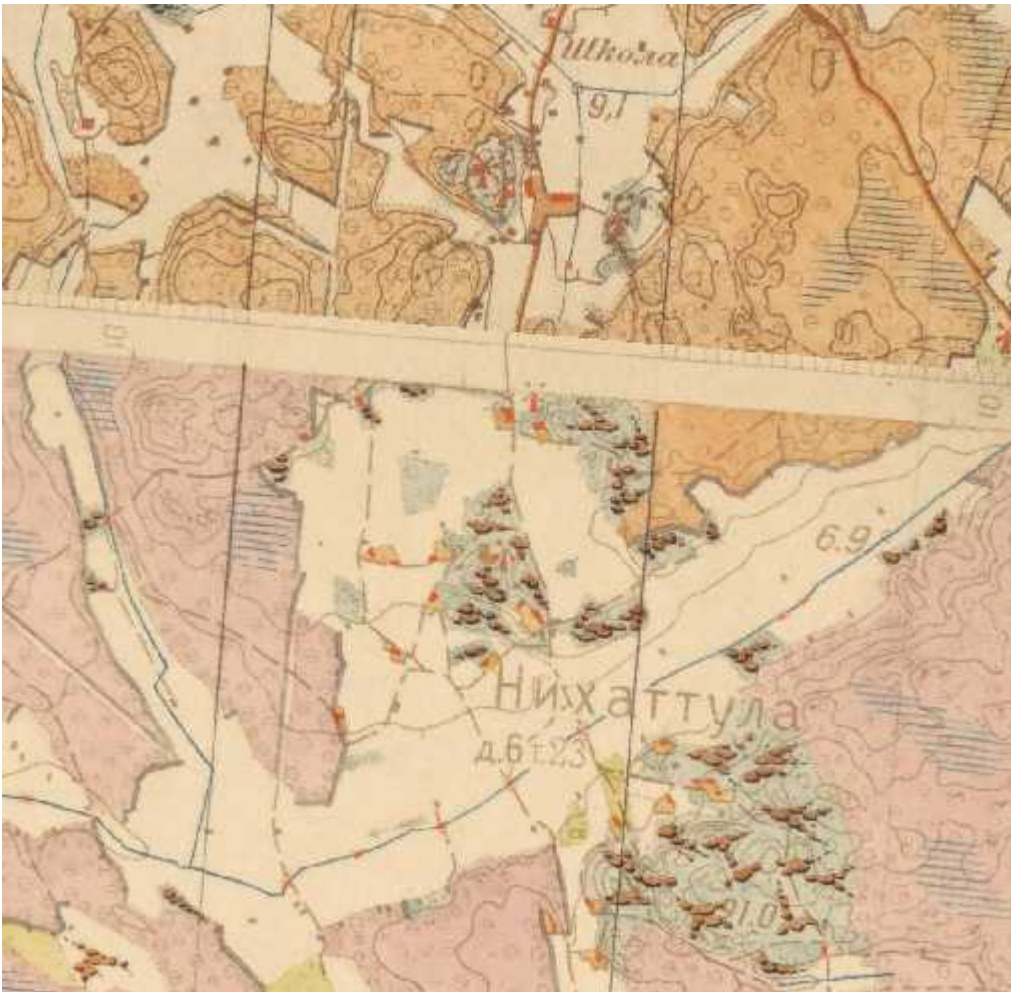
Isojaon aikainen kylätontti asemituna nykykartalle.

Isojaon aikaiset, edelleen käytössä olevat viljelyalueet piirrettynä nykykarttaan.

Vuoden 1903 venäläisen topografikartan mukaan asutus oli levittänyt Nihattulassa pohjois-eteläsuunnassa melko harvaksi ja sijoittui pääasiassa kylän pohjoislaidalla Nihattulantien varrelle. Entisen kylätontin paikalla Yli-Sunilasta luoteeseen sijaitsevalla mäellä oli kaksi tuulimyllyä. Kartanon itäpuolella oli myös tuulimylly. Etelämpänä tien risteyksessä entisen Vainio-Sunilan paikalla oli vuonna 1902 valmistunut Nihattulan kansakoulu. Kylän varsinainen keskus vaikuttaisi kartan mukaan siirtyneen kylän eteläosaan Kaskiston talon lähiympäristöön, joka vaikutti olleen tiheämmin rakennettu. Eteläosassa rakennuskanta sijoittui Nihattulantien varren lisäksi nykyisten Päiväkuunaistentien sekä Manolaistentien ympäristöön. Kaskiston talon pohjoispuolella teiden risteyksessä sijaitsi tuulimylly.

Nihattulan kylää vuoden 1903 venäläisessä topografikartassa.

NYKYTILA

Ympäristö

Nihattulan kylä rajautuu pohjoisessa ja idässä Kollan kylään. Länsipuolella sijaitsevat Tarvolan sekä Vasaraisten kylät. Etelässä Nihattula rajautuu puolestaan Kodisjokeen. Nihattulan historiallinen kylätontti sijaitsi kyläalueen pohjoisosassa nykyisten Kartanon ja Yli-Sunilan talojen kohdalla Nihattulantien molemmiin puolin. Myöhemmin rakennuskanta on hajaantunut laajemmalle alueelle sijoittuen edelleen Nihattulantien varteen sekä Päiväkunnaistentien sekä Manolaistentien ympäristöön, johon on 1800–1900-lukujen aikana muodostunut tavallaan Nihattulan uusi kyläkeskus. Myöhemmin asutusta on levinnyt myös kylän pohjoisrajalle lähelle Kollan rajaa, jossa sijaitsee muun muassa nyt jo käytöstä poistettu koulu. Kylän eteläosa Kodisjoen suunnassa on erittäin harvaan rakennettu. Eteläosassa sijaitsee myös Isokumarainen –niminen järvi, joka on suurelta osin kuivunut / kuivattu 1900-luvun aikana. Järvi on merkitty, ilmeisen rehevöityneenä, vielä 1900-luvun alun venäläiseen topografikarttaan. Järven eteläpuolella sijaitsi vielä 1700-luvun lopulla pie-

net Vähä-Kumaraistenjärvi sekä Harejärvi, jotka ovat sittemmin ilmeisesti rehevöitymisen seurauksena umpeutuneet. Näitä vesialueita ei ole otettu myöhemmin viljelykäyttöön.

Nihattulan pohjoisosan rakennuskanta on pääosin hyvin säilynyttä. Keski- ja eteläosassa rakennuskanta on melko kirjavaa, mutta täällä pääosaan nousevat historialliset ja maisemallisesti merkittävät viljelyaukeat. Tämä pohjoisosan rakennuskanta sekä etelämpänä oleva viljelymaisema tulisi huomioida paikallisesti merkittävänä myöhemmissä kaavoituksissa sekä niihin liittyvissä mahdollisissa inventoinneissa. Paikallisesti merkittävä alue voisi rajautua historiallisten viljelyaukeiden mukaisesti, pohjoispäässä tielinjaa seuraten.

Hyvin säilynyttä viljelymaisemaa Manolaistentien varrella Nihattulassa. Kuva Olli Joukio.

Näkymä mäeltä Päiväkunnaistentieltä. Tielinjaus ajoittuu viimeistään 1800-luvulle. Viljelyalueet ovat vielä iäkäämpiä. Kuva Olli Joukio.

Rakennuskanta

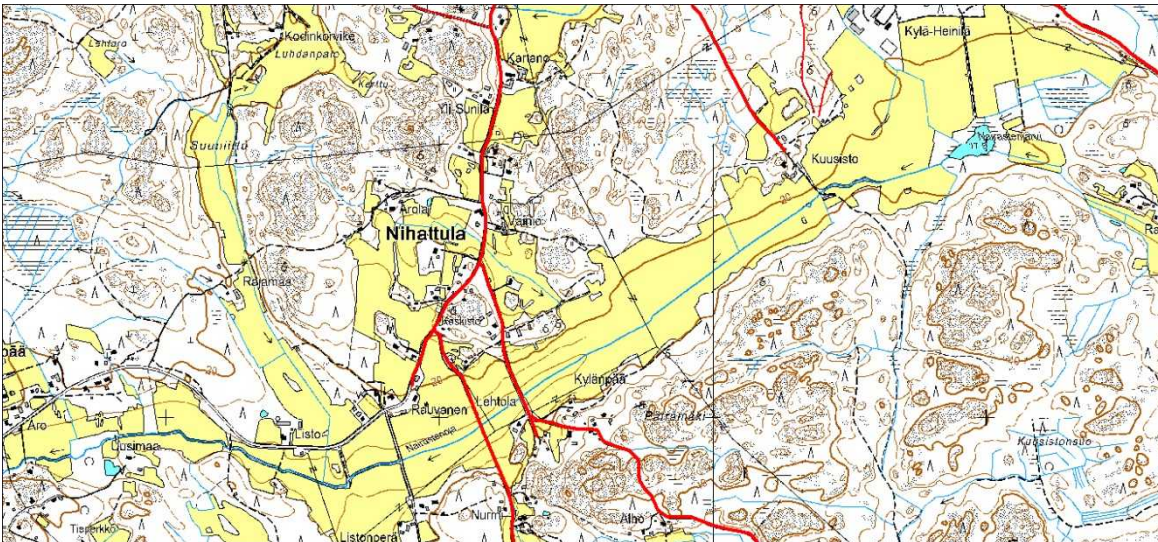
Nihattulan alueella ei ole toteutettu rakennusinventointia. Kokonaisuudessaan Nihattulan rakennuskanta on melko pienimuotoista. Kylä on säilyttänyt erittäin hyvin maaseutumaisen ulkoilmeen. Rakennuskanta ei sijoitu ajallisiin kokonaisuuksiin, vaan vanhat tilat, mäkituvat, jälleenrakennuskauden asuintilat sekä uudempi rakennuskanta vuorottelevat tien varren maisemassa. Rakennuskanta on säilynyt pohjoispäässä paremmin kuin eteläpäässä, jossa se on iältään ja säilyneisyydeltään melko kirjavaa. Siellä täällä saattaa olla joitakin 1800-luvun loppupuoleen tai 1900-luvun alkuun ajoittuva tiloja. Näistä esimerkiksi historiallisella kylätontilla sijaitseva Kartanon kantatalo on päärakennuksineen sekä kivenavettoineen maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti merkittävä Nihattulantien varressa. Muilta osin kylän kantatalot ovat joko lohkottu tai muutettu rakennuskannaltaan täysin. Kartanon tilasta etelään sijaitsee myös maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti merkittävä Nihattulan vuonna 1902 valmistunut kansakoulu, joka sijaitsee aivan tiessä kiinni. Koulusta etelään kuljettaessa tien läheisyydessä sijaitsee joitakin maisemallisesti arvokkaita ja hyvin säilyneitä vuosisadan vaihteen pienimuotoisia rakennuksia. Nihattulassa tulee suorittaa rakennusinventointi mahdollisen kaavoituksen yhteydessä.

Nihattulantien varressa sijaitsee pienimuotoista, mutta paikoin hyvin säilynyttä ja maisemallisesti merkittävää rakennuskantaa. Kuva Olli Joukio.

Tiet

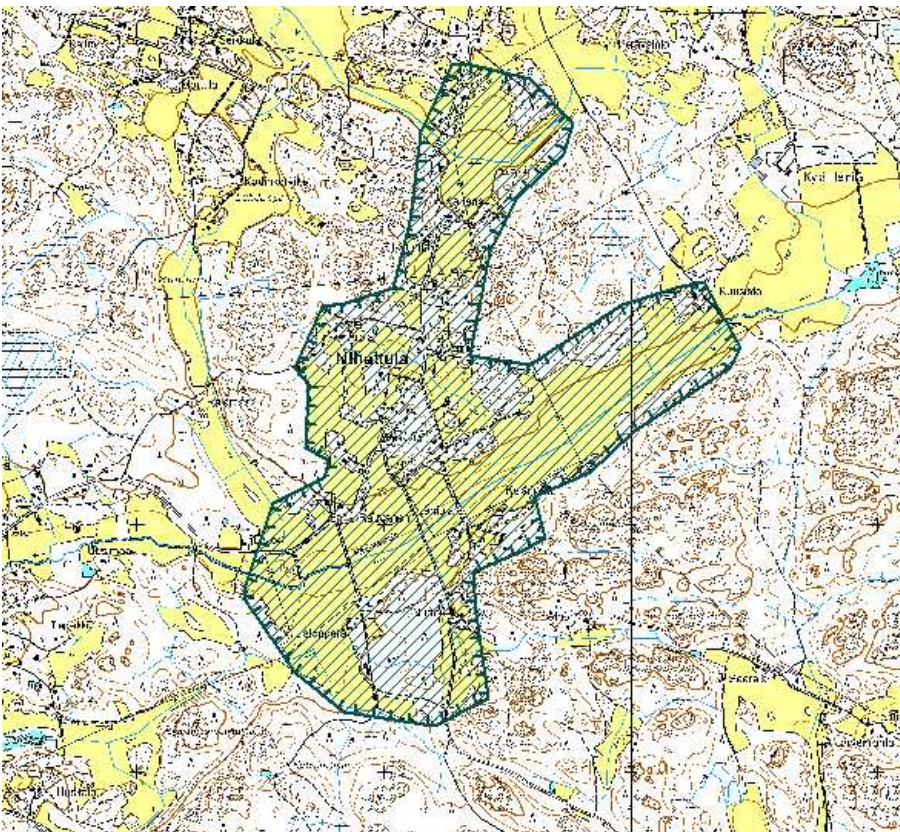
Nihattulantien tielinjaus on säilynyt kylän keskusta kohdalla pääosin viimeistään 1700-luvun lopulta. Myös Tarvolan kylään johtava tie on iäkäs. Päiväkummuntie sekä Mannolaistentie ajoittuvat pääosin viimeistään 1800-luvulle. Molemmat tiet johtivat nykyään jo lähes kokonaan soistuneelle Isokumarainen –nimiselle järvelle. Kylän rakennuskanta on sijoittunut pääosin näiden teiden varrelle. Monessa tapauksessa rakennukset sijaitsevat lähes tiessä kiinni. Tielinjaukset tulisi säilyttää, jotta vanha kyläraittimiljöö säilyisi.

Nihattulan säilyneitä tielinjauksia piirrettynä vuoden 1903 venäläisen topografikartan mukaan.

Arvoalueen rajaus

Nihattulan hyvin perinteisessä maaseutumaisessa asussa säilyneen kylän historialliset viljelyalueet ovat maisemallisesti erittäin merkittävät. Esitettävän arvoalueen rajaus tulisi noudattaa kulkureiteille erottuvaa viljelymaisemaa.

Paikallisesti arvokkaaksi viljelymaisemaksi ehdotettavan alueen rajaus.

Ongelmakohdat ja uhkatekijät

Nihattulan kylän alueella ei ollut havaittavissa merkittäviä ongelmakohtia tai uhkatekijöitä.

TARVOLA

HISTORIA

Tarvolan kylä ajoittuu mitä ilmeisimmin 1300–1400-luvulle. Ensimmäinen kirjallinen maininta kylästä on vuodelta 1540. Keskiajalla kylä muodosti jakokunnan viereisten Nihattulan, Vasaraisten ja Soukaisten kanssa. Kylätontti sijaitsi 1560-luvulla ilmeisesti Tarvolan kylätien varrella Seikkulan tilan länsipuolella.⁷⁹ Kylätontti on säilynyt pääosin samalla paikalla nykypäiviin saakka. Tarvolassa oli vuonna 1570 tiettävästi viisi taloa.⁸⁰

Tarvolan kylässä toimitettiin vuonna 1770 isojako maanmittari Henrik Wideniuksen toimesta. Jako käsitti kuitenkin ainoastaan kylän kuudessa aitauksessa olleet vanhat rintapellot sekä niitä ympäröivät niityt. Metsät ja joutomaa jäivät vielä jakamatta. Tähän saattoi vaikuttaa metsäriita Vasaraisten kanssa, jonka kanssa Tarvola oli aikanaan muodostanut jakokunnan. Tarvola vaati osaansa Vasaraisten metsistä, mutta jäi lopulta alakynteen, koska kumpikin kylä käsiteltiin lopulta omana jakokuntanaan. Tarvolan piirirajat määriteltiin vasta Vasaraisten isojaon yhteydessä.⁸¹

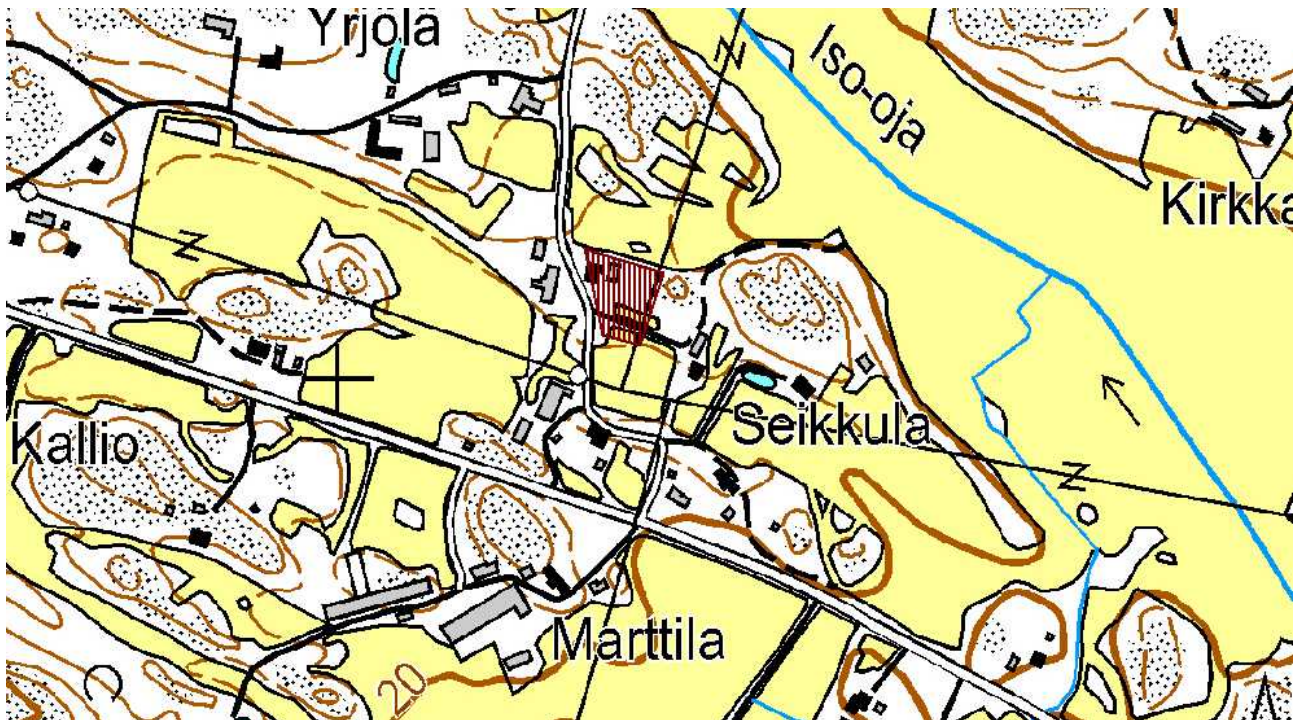
Kylässä oli isojaon aikaan neljä suunnilleen samankokoista tilaa: Kauppi, Marttila, Mattila ja Yrjälä. Mattila oli vuonna 1703 luovutettu Rauman pappilalle. Vuonna 1770 jaetut vainioaitaukset olivat kooltaan hyvin erilaisia. Isovainio oli suurin ja käsitti noin 12 tynnyrinalaa, kun taas Kurjenvainio, joka oli pienin, käsitti ainoastaan 9 kapanalaa. Muut aitaukset olivat Kirkkovainio, Impolan vainio, Mäkivainio ja Koivisto. Vasaraisten kylän rajojen sisällä ollut Tuoriston niitty kuului myös Tarvolalle. Kylän isojako vahvistettiin vuonna 1777.⁸² Tämän tutkimuksen yhteydessä ei ollut käytettävissä asemoitua isojakokarttaa. Isojaon uudelleenjärjestäminen toteutettiin vuonna 1898. Isojaon täydennyskartan mukaan kylässä oli tuolloin viisi taloa. Kantataloista oli tallella edelleen Kauppi, Mattila ja Yrjälä. Myös Marttilan tila oli edelleen tallella, mutta jaettu Marttilaksi ja Uusi Marttilaksi. Uusi Marttila sijaitsi kauempana kylätontin länsipuolella.

⁷⁹ Riionheimo 2009. Satakunnan 1560-luvun kylät. Paikkatietoraportti.

⁸⁰ Papunen 1959, 65, 73, 337.

⁸¹ Papunen 1972, 126–127.

⁸² Papunen 1972, 127; Papunen 1959, 411.

Tarvolan kylätontin sijainti isojaon aikaan. Piirros on arvio ja esimerkiksi kylätontin mallia ei saatu selville. Kylätontti sijaitsi tällä paikalla jo 1500-luvulla.

Asutus sijaitsi isojaon aikana mitä ilmeisimmin tiiviimmin kylätontin ympäristössä. Vuoden 1898 isojaon täydennyskartan sekä vuodelta 1903 olevan venäläisen topografikartan mukaan asutus oli levinnyt 1800-luvun aikana laajemmalle alueelle. Kylätontin läheisyydessä sijaitsivat edelleen aiemmin mainitut kantatalot. Topografikartan mukaan kylätontilla sijaitsi kaksi tuulimyllyä. Myös pohjoispuolella Yrjölän talossa oli tuulimylly. Viljelyalueet vastasivat 1800–1900-lukujen vaihteessa pääosin nykyisiä peltoalueita. Tielinjaus poikkesi nykyisestä. Nykyisen Kourulantien linjaus oli jo tuolloin olemassa kylätontin itäpuolella, jonka kohdalla linjaus jatkui pohjoiseen Tarvolan kylätietä. Kylätontilta länteen jatkunut linjaus poikkesi huomattavasti nykyisestä.

Kylän asutus on säilynyt nykypäiviin saakka melko vastaavana kuin 1900-luvun alussa. Asutus on harvaa ja vanhat tilakokonaisuudet ovat säilyneet samoilla paikoilla. Kantatiloista ainoastaan Kauppi on hävinnyt mitä ilmeisimmin lohkomisen seurauksena. Kylän länsiosaan Kourulantien varteen on syntynyt jonkin verran uudempaa asutusta.

Tarvolan kylä vuoden 1903 senaatinkartassa. Kylään johtava päätie oli pohjoisesta saapuva Tarvolan kylätie. Nykyään kylän läpi kulkee länsi-itä-suuntainen Kourulantie.

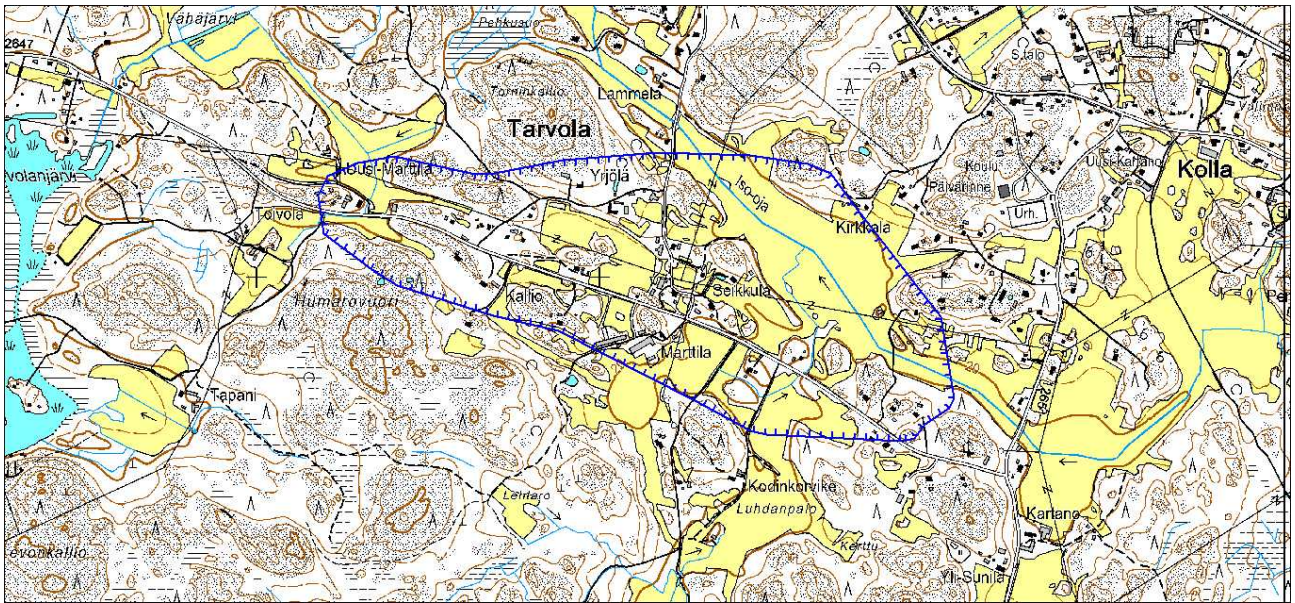
NYKYTILA

Ympäristö

Tarvolan pieni kylä sijaitsee kaupungin itäpuolella ja rajautuu pohjoisessa Uotilan kylään. Idässä Tarvolan rajanaapurina ovat Nihattulan sekä Kollan kylät ja etelässä Vasaraisten kylä. Kaupungin läheisyydestä huolimatta Tarvola on säilynyt erittäin harvaan asuttuna ja maaseutumaisena. Pohjoispuolella sijaitseva Uotila on sen sijaan muuttunut vuosikymmenten aikana jo taajama-alueeksi.

Tarvolan kumpareiden ja katajaketojen ympäröimä pieni kylätontti on sijainnut samalla paikalla ilmeisesti jo keskiajalta lähtien. Sitä ympäröivät pienimuotoiset viljelyalueet ovat säilyneet viimeistään 1800–1900-lukujen vaihteesta lähes muuttumattomana. Myös suuri osa kylän kantataloista sijaitsee edelleen samalla paikalla, missä ne olivat 1800-luvulla.

Tarvolan kylä ja kulttuurimaisema on huomioitu maakunnallisesti merkittäväksi kulttuurimaisemaksi. Kokonaisuutta rikkoo kuitenkin uusi tien linjaus eli Kourulantie. Maakunnallisesti merkittävän alueen nykyinen raja on looginen.

Tarvolan Satakunnan rakennusperintö 2005 maakunnallisesti merkittävän alueen rajaus.

Uusi tielinjaus on aikanaan muokannut maisemaa. Kuva Olli Joukio.

Rakennuskanta

Tarvolan rakennuskanta on erittäin harvaa. Kylässä merkittävimmän kokonaisuuden muodostaa kolme kookkaampaa tilakeskusta. Rakennuksia on jonkin verran muutettu sekä myös ylikorjaamista. Kylän merkittävimmät kokonaisuudet ovat Yrjölän kantatila Yrjöläntien varressa, Marttilan kantatila Kourulantien eteläpuolella sekä myös vanhalla kylätontilla edelleen sijaitseva Mattila, joka on myös kantatila. Kaksi ensiksi mainittua ovat edelleen merkittäviä tilakokonaisuuksia. Yrjölän piha on rakennettu neljältä sivulta ja sitä rajaa vuonna 1890 ja 1902 valmistuneet kaksi asuinrakennusta. Piha-alueeseen kuuluu myös aittarivi ja hirsinen aitta vuodelta 1925. Mattilan tilalla on puolestaan vanha ylöspäin levenevä vilja-aitta.⁸³ Maisemallisesti merkittävän tekijän muodostavat myös kylän paikoitellen hyvin säilyneet ulkorakennukset teiden varsilla. Muilta osin kylän harva rakennuskanta on vaatimatonta tai uudempaa.

Marttilan kantatilan päärakennus. Kuva Olli Joukio.

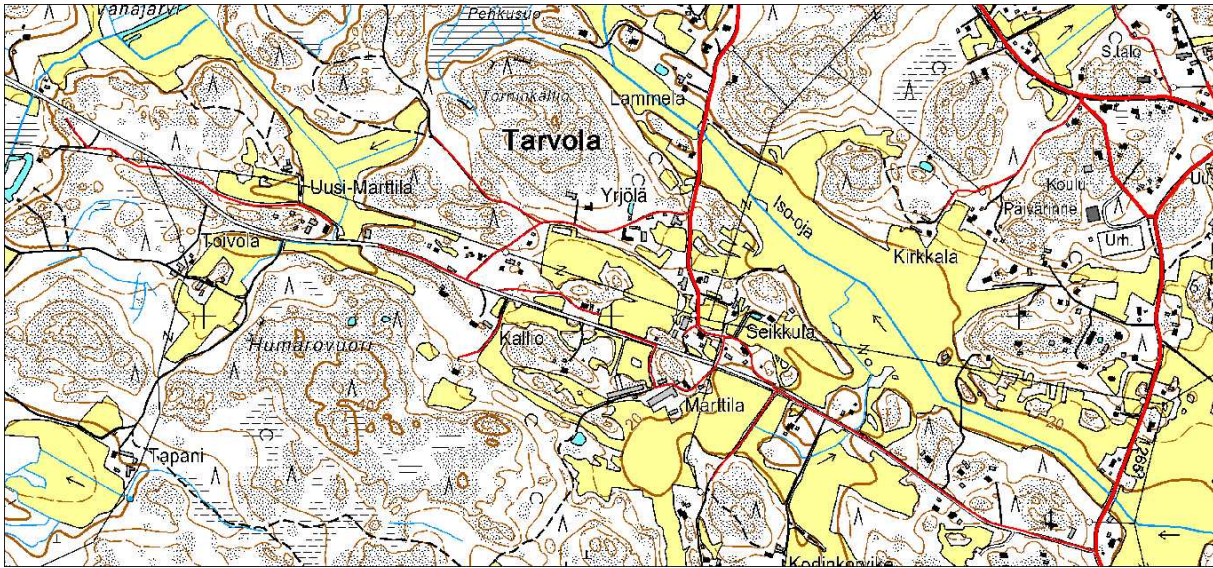
⁸³ Putkonen 2005. Satakunnan rakennusperintö.

Yrjölän kantatilan rakennuksia. Kuva Olli Joukio.

Tiet

Lähivuosisikymmeninä toteutettu Kourulantie on muokannut kylämaisemaa merkittävästi. Kuitenkin kylätontin ympäristö on säilynyt linjauksiltaan hyvin ja varsinkin päällystämättömät Tarvolan kylätie sekä Yrjöläntie ovat merkittäviä kylämaiseman kannalta. Kylätontin itäpuolella Kourulantien linjausta väljästi on noudattanut aikanaan vaatimattomampi tie, mutta varsinaisena pääväylänä on toiminut Tarvolan kylätie. Osittain myös Ruostearontie, Vanha Marttilantie sekä Korskintie ovat säilyneet viimeistään 1800-luvulta.

Tarvolan kylän tielinjaukset ovat muuttuneet jonkin verran. Vanha pääraitti Tarvolan kylätie on edelleen tallella. Myös joitakin kohtia Kourulantien linjauksen paikalla oli jo olemassa. Kuvassa säilyneet linjaukset piirrettynä vuoden 1903 venäläisen topografikartan mukaan.

Ongelmakohtat ja uhkatekijät

Tarvolan kylän läpi kulkevan Kourulantien varsi on osittain rehevöitynyt ja siten maakunnallisesti merkittävän kulttuurimaiseman näkyvyys on osittain heikentynyt. Rakennuskanta on kokenut tiettyssä mielessä "ylikorjaamista", jota tulisi ohjeistuksella hillitä. Olemassa oleva vanhempi rakennuskanta tulisi inventoida. Kylätontin ympäristön tiet tulisi säilyttää päälylystämättömänä kulttuurimaiseman säilymistä ajatellen.

Kourulantien varsi on paikoin rehevöitynyt ja siten näkymä maakunnallisesti merkittävälle viljelyalueelle on osittain estynyt. Kuva Olli Joukio.

VASARAINEN

HISTORIA

Vasaraisten kylä ajoittuu mitä ilmeisimmin 1300–1400-luvulle. Kylä muodosti keskiajalla jakokunnan viereisten Soukaisten, Nihattulan ja Tarvolan kanssa. Vasaraisten nimi esiintyy ensimmäistä kertaa kirjallisissa lähteissä vuonna 1540. Vuonna 1571 kylässä oli tiettävästi kuusi taloa.⁸⁴

Vasarainen autioitui isovihan (1713–1721) seurauksena ja ainoastaan Isotalon peltoja pidettiin kaiken aikaa viljelyksessä. Vuosikymmenten kuluessa oli rajojen suhteen syntynyt suurta sekaannusta. Tämän vuoksi Anders Mörne oli kartoittanut kylän jo vuonna 1754 saamatta kuitenkaan maanomistussuhteita tyydyttävästi järjestetyksi. Vuonna 1772 ryhdyttiin kartoittamaan Vasaraisten kylää isojakoa ja autiotilusten erottamista varten. Työn suoritti maanmittari Christian Fabrell. Vasarainen oli aikanaan muodostanut yhteisen jakokunnan Tarvolan kylän kanssa, joka vaati osaa

---

⁸⁴ Papunen 1959, 65, 74, 337.

Vasaraisten metsistä yhteiskäyttöön. Lopulta Vasarainen voitti kiistan, koska molemmat kylät katsottiin omaksi jakokunnakseen. Naapurikylistä myös Nihattula ja Kodisjoki esittivät aluevaatimuksia, minkä vuoksi isojako saatiin Vasaraisissa päätökseen vasta vuonna 1791.⁸⁵

Välillä keskeytynyttä isojakotoimitusta jatkettiin vuonna 1787, jolloin maanmittari A. Andersin totesi Vasaraisten kokonaispinta-alan olevan 2466 tynnyrinalaa (1 ta = n. 0,5 ha), josta oli tonttimaita 1, peltoa 82, niittyä 337, metsää 1625 ja joutomaata 422 tynnyrinalaa. Vuonna 1772 kylällä oli ollut jopa 77 niitty latoa. Maat jaettiin kuuden tilan kesken. Tilat olivat kruunun autiotila Marttila, Hannula, Tiila (Lauri), Kestilä, Paavola ja Isotalo. Paavola viljeltiin isojaon aikana jo kahdessa osassa (Paavola ja Jokela). Puolet Isotalosta kuului puolestaan Soukaisten rusthollarille. Kylässä olisi maanmittarin mukaan ollut asetusten mukaan kruunulle erotettavaa liikamaata, mutta kaikki sallittiin lopulta jakaa talojen kesken.⁸⁶

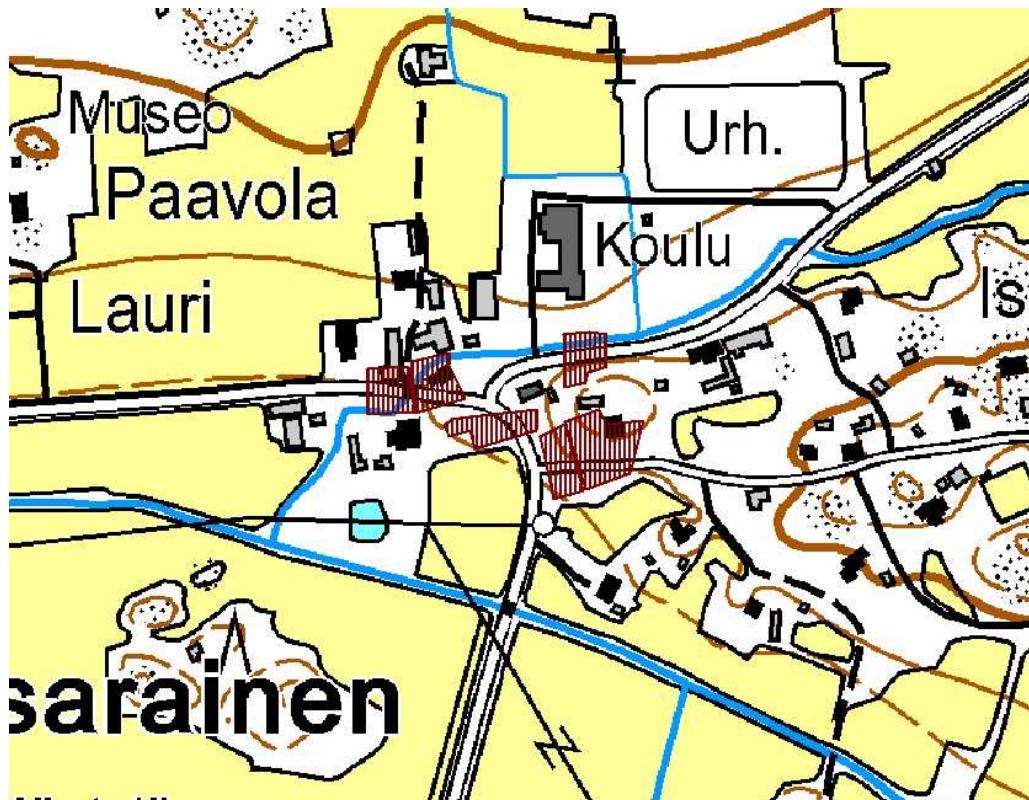
Kuva edellisellä sivulla: Vasaraisten isojakokartta vuodelta 1787. Kylätontti oikeassa alalaidassa. Vasempaan yläkulmaan johtava tie nykyinen Vasaraistentie. (KA)

Kylätontti sijaitsi isojaon aikoihin nykyisen koulun eteläpuolella Nihattulantien ja Vasaraistentien risteyksen läheisyydessä Nairastenojan molemmin puolin. Kylätontti on säilynyt samalla paikalla viimeistään 1500-luvulta nykypäivään saakka.⁸⁷ Vuoden 1772 kartan mukaan joen eteläpuolella sijaitsivat Hannulan talo, Marttilan kruunun talo sekä Isotalo. Pohjoispuolella sijaitsivat puolestaan Tiila eli Lauri, Kestilä ja Paavola. Kylän pelto- ja niittymaot sijaitsivat Nairastenojan sekä pääosin Ihamonojan varsilla. Kylätontti sijaitsi viljelysten keskellä. Lännessä viljelykset rajautuivat Soukaisten ja Unajan maihin ja idässä puolestaan Nihattulan maihin.

⁸⁵ Papunen 1972, 128.

⁸⁶ Papunen 1972, 129.

⁸⁷ Riionheimo 2009. Satakunnan 1560-luvun kylät. Paikkatietoraportti.

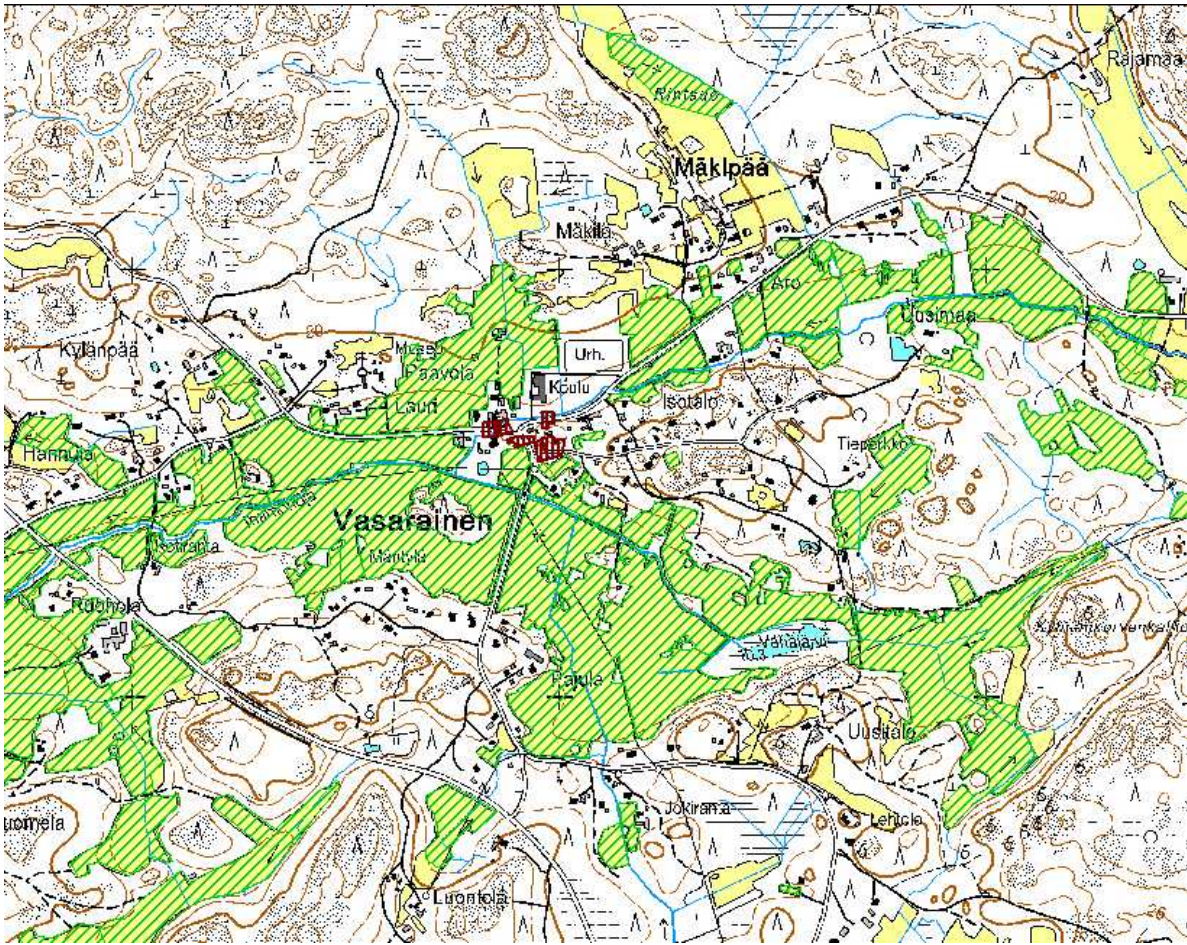
Kuva: Vuoden 1787 kylätontti asemoituna nykykarttaan.

1800-luvun aikana kylän keskus säilyi entisellä paikallaan. Asutus oli kuitenkin levinnyt nauhamaisesti pääosin Vasaraistentien varteen. Kyläkeskuksen pohjoispuolella peltoaukealla sekä rinteellä sijaitsi neljä tuulimyllyä. Myös lännempänä, lähellä nykyisen Muinan museotonttia sijaitsi yksi tuulimylly. Hiilintien ja Vasaraistentien risteuksen läheisyydessä Muinan vieressä harjoitettiin ainakin 1900-luvun puolella ilmeisesti tiiliteollisuutta, koska karttaan on merkitty sekä Vasaraistentien pohjois- että eteläpuolelle sana "Tiiliruukki".

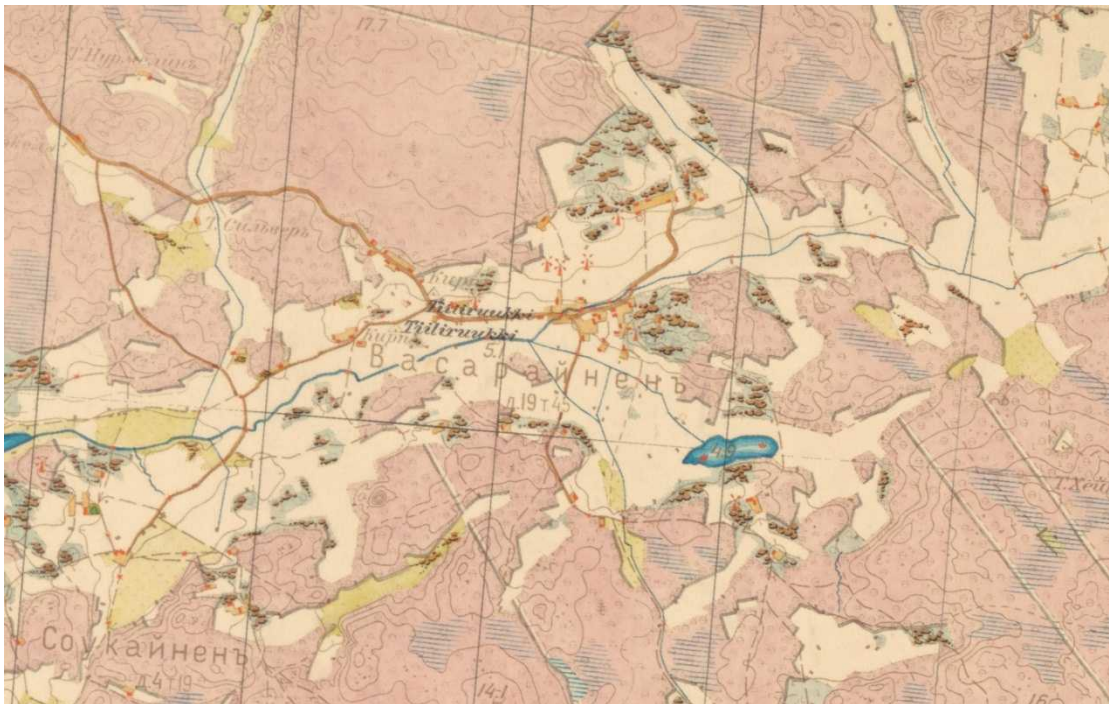
Vanhoista kantataloista oli jo ilmeisesti tässä vaiheessa siirretty Paavola ja Lauri lännemmäksi sekä Isotalo idemmäksi vanhasta kylätontista. Vanhan kylätontin pohjoislaidalle valmistui vuonna 1911 Vasaraisten kansakoulu.⁸⁸

⁸⁸ Satakunnan rakennusperintö 2005

Vuoden 1787 isojakokartan mukaan piirretyt Vasaraisten pelto- ja niittyalueet, jotka ovat edelleen käytössä.

Vasarainen vuodelta 1903 olevassa venäläisessä topografikartassa.

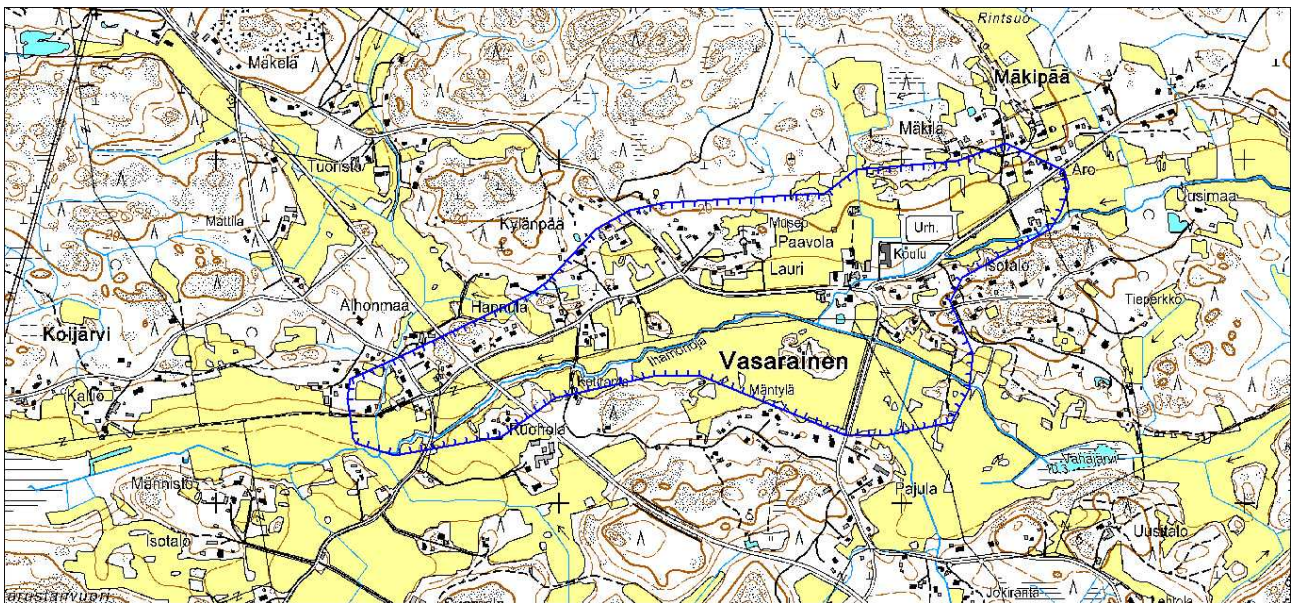
NYKYTILA

Ympäristö

Vasarainen sijaitsee valtatie 8:n itäpuolella ja rajautuu lännessä Unajaan. Pohjoispuolella kylä rajautuu Tarvolaan, idässä Nihattulaan ja etelässä puolestaan Soukaisten kylään. Vasaraisten rajojen sisäpuolella ovat pienet viljelyalueet, jotka kuuluvat Tarvolan ja Kortelan kylille.

Vasaraisten kylän vanha kylätontti sekä sitä ympäröivät viljelyalueet muodostavat maakunnallisesti merkittävän kulttuurimaiseman. Tämän arvoalueen rajausta noudattaa loogisesti pääosin historiallisia viljelyaukeita. Kylän keskus sijaitsee edelleen paikalla, jossa se on sijainnut viimeistään 1700-luvulta. Kantatallot ovat pääosin siirtyneet kauemmaksi kyläkeskuksesta ja nykyään paikalla on vuonna 1911 valmistunut Vasaraisten koulu, rukoushuone Lukula sekä Vähätalon tilan rakennukset tien varressa. Nämä rakennukset muodostavat merkittävän ja hyvin säilyneen kokonaisuuden.

Vanhan kylätontin ympäristö on hyvin hoidettu. Kuitenkin valtatie 8:n suunnasta saavuttaessa Vasaraisten länsiosa on melko lailla rehevöitynyt ja selkeästi kylätonttia hoitamattomampi. Kyseessä ei kuitenkaan ole asumaton alue, vaan asutus sijoittuu nauhamaisesti Vasaraisiin johtavan tien varrelle. Rehevöityminen haittaa jo nyt näkyviä maisemallisesti ja historiallisesti arvokkaille viljelyaukeille. Hoitamattomana tilanne tulee pahenemaan.

Satakunnan rakennusperintö 2005. Vasaraisten maakunnallisesti merkittävä kulttuurimaisema.

Vasaraistentien varrelta avautuu maisemallisesti merkittävät näkymät historiallisille viljelyaukeille. Paikoitellen tienvarsi on kuitenkin rehevöitynyt. Kuva Olli Joukio.

Rakennuskanta

Vasaraisten alueella ei ole toteutettu rakennusinventointeja. Kylätontin ympäristö on pääosin hyvin säilynyt. Sen ympäristön merkittävimmät rakennukset ovat edellä mainitut koulu, rukoushuone sekä Vähätalon rakennusryhmä. Lukulan rakennus on Vasaraisten ensimmäinen koulu. Uuden koulun valmistuttua rakennus toimi asuinkäytössä aina vuoteen 1949, jolloin se muutettiin hengellisten kokouksien pitopaikaksi.⁸⁹ Rakennukset sijoittuvat pääosin aivan tien varteen. Kylätontin ympäristö muistuttaa vielä vanhasta ryhmäkylästä. Vanhat kantatilat ovat kuitenkin siirtyneet kauemmas kylätontista ja asutus on muodostunut enemmän nauhamaiseksi Vasaraisten tien varteen sekä levinnyt tien molemmin puolin. Pääosin Vasaraisten rakennuskanta on melko pienimuotoista ja merkittävämpiä talouskeskuksia kylässä ei juurikaan ole. Kenttätöiden yhteydessä ei noussut esiin myöskään alueella mahdollisesti aikanaan harjoitettu tiiliteollisuus. Rakennuskanta ajoittuu pääosin 1900-luvun alkupuolelle. Varhaisimmat rakennukset ajoittuvat mitä ilmeisimmin 1800-luvun loppupuolelle. Vasaraisissa on myös hyvin säilynyttä jälleenrakennuskauden rakennus-

⁸⁹ Kotiseutuyhdistys Muinan kotisivut, www.muina.fi

kantaa, joka ei kuitenkaan muodosta alueellisia kokonaisuuksia, mutta ovat merkittävä osa kylämaisemassa.

Historiallisen kylätontin etelä- ja itäpuolelle on syntynyt vuosikymmenten aikana tiheämpää asutusta, joka on joko uudempaa tai muutettua rakennuskantaa. Vasaraisten tien varren rakennuskanta on iältään myös kirjavaa. Kylätontista länteen sijaitsee Muinan museoalue, jonka aikanaan paikalle siirretyt rakennukset muodostavat maisemallisesti merkittävän kokonaisuuden. Muinan eteläpuolella sijaitsee Laurin talo, joka on yksi Vasaraisten kantataloista. Vasaraistentien pohjoispuolella, Hillintien varrella, sijaitsee Kylänpään rakennusryhmä mitä ilmeisimmin 1900-luvun alkupuolelta. Rakennukset muistuttavat tyyllisesti 1900-luvun alkuvuosikymmenten virkamiesten asuinrakennuksia. Vasaraistentien varrella Ihamontien risteyksessä sijaitsee myös Pikkukoulu – niminen tontti, jossa sijaitsee pieni, maisemallisesti merkittävä entinen alakansakoulu. Vuonna 1923 valmistunut koulurakennus⁹⁰ sekä siihen kuuluva ulkorakennus ovat säilyneet hyvin ja ovat tärkeä osa Vasaraistentien näkymää. Pikkukoulua vastapäätä tien toisella puolella sijaitsee 1900-luvun alkupuolen asuintila.

Vasaraisten historiallinen kylätontti. Kuvassa Lukulan rukoushuone, jonka sijaitsee 1700-luvun kylätontin etelä-laidalla. Kuva Olli Joukio.

---

⁹⁰ Kotiseutuyhdistys Muinan kotisivut, www.muina.fi

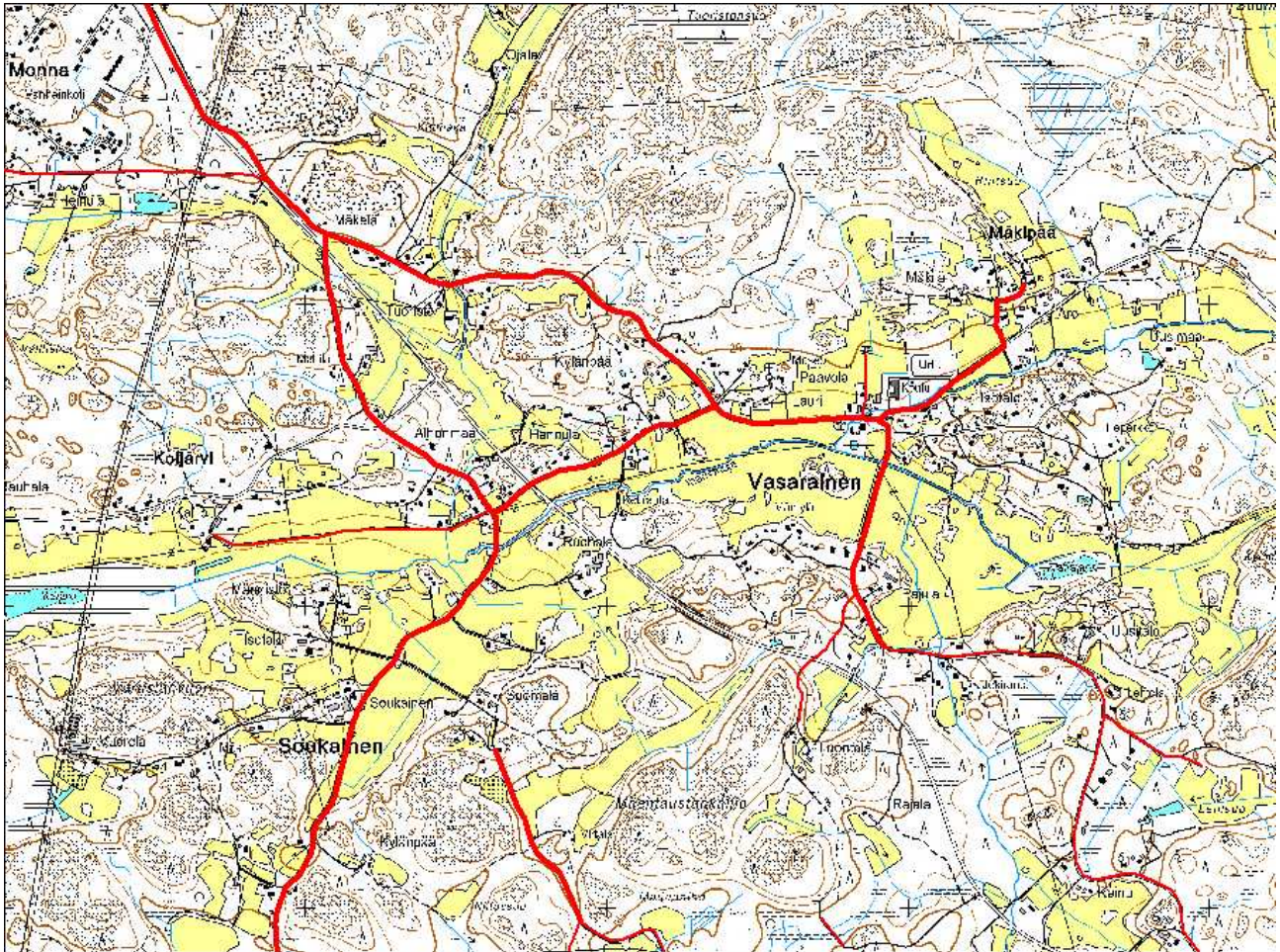

Entinen Alakansakoulu Vasaraistentien varrella. Kuva Olli Joukio.

Tiet

Vasaraistentien linjaus on säilynyt osittain jo 1700-luvulta. Kylätontilta etelään jatkuva Nihattulantie esiintyy 1900-luvun alun topografikartoissa, joten se on viimeistään 1800-luvulta. Kylätontin itäpuolella Nihattulaan johtava historiallinen tielinja katkeaa Mäkipään kohdalla. Kylätontin länsipuolella tielinjaus katkeaa pääosin Kodisjoentiehen. Vuodelta 1903 olevassa venäläisessä topografikartassa Unajaan johti vaatimaton tie aivan Koijärven silloista pohjoisrantaa seuraillen. Nykyinen tielinjaus kulkee pohjoisempänä.

Kyläalueen länsipäässä Hillintien sekä Ristiperkontien linjaukset ovat säilyneet 1800-luvulta. Tielinjausten muutokset ovat muokanneet jonkin verran alueen kylämaisemaa. Jäljellä olevat säilyneet linjaukset tulisi täten huomioida, jotta vanha kyläraittimaisema säilyisi, varsinkin merkittävän samalla paikalla pitkään säilyneen kylätontin kohdalla.

Vasaraisten säilyneitä tielinjauksia vuoden 1903 venäläisen topografikartan mukaan.

Ongelmakohdat ja uhkatekijät

Vasaraisten kylä on pääosin säilyttänyt hyvin maaseutukylän luonteensa. Alueella on havaittavissa jäänteitä vanhasta ryhmäkylästä sekä isojaon jälkeen 1800-luvun aikana asutuksen leviämisen teiden varsille. Alueelle ongelmallista on rehevöityneiden tienvarsien ja ojien kasvillisuuden vaikutus maisemallisesti merkittäviin historiallisiin näkymiin. Vasaraisten kyläalueen länsipäässä ongelma on suurin ja ympäristö vaikuttaakin muihin kyliin verrattuna rehevöityneemmältä. Esimerkiksi Vasaraistentien eteläreuna on rehevöitynyt Ihamontien sekä Muinantien risteysten välisellä alueella ja tämä estää näkymää viljelyaukeille. Tilanne on parempi historiallisen kylätontin ympäristössä. Myös täällä alueella on joitakin kohtia Vasaraistentien varrella kasvanut/kasvamassa umppeen, kuten koulun itäpuolella avautuvan peltoaukean reuna tien pohjoispuolella.

Vasaraisten tielinjojen muutokset ovat jonkin verran muuttaneet maisemaa. Jäljellä olevat säilyneet tielinjaukset tulisi siten säilyttää.

Alueen rakennuskanta on verrattain hyvin säilynyttä ja hyvin hoidettua. Jotkin hyvin säilyneistä rakennuksista, kuten entinen alakansakoulu Ihamontien risteuksen läheisyydessä uhkaa käyttötar-koituksen puutteessa hävitä.

SKINNARLA

Historia

Skinnarlan kylä on perustettu viimeistään 1400-luvulla.⁹¹ Mitä ilmeisimmin kylä käsitti aikanaan sekä Skinnarlan (Ali-Kulju) että Kuljun (Yli-Kulju) ja jakaantui kahdeksi osakyläksi viimeistään 1520-luvulla. On myös esitetty, että nykyinen Skinnarla olisi kylistä vanhempi. Kylä kuului yhdessä viereisen Kuljun ja Rohdaisen kanssa Lapinkylän jakokuntaa, josta Skinnarla erosi viimeistään 1460-luvulla. Kylän nimi esiintyy vuoden 1540 maakirjassa ja kylässä oli tuolloin mitä ilmeisimmin kolme taloa. Vuoden 1686 maakirjassa taloja oli ainoastaan kaksi. Skinnarlan kylän tonttimaa sijaitsi 1700-luvun karttojen mukaan Lapijoen koillisrannalla osapuilleen nykyisen Kinnala -nimisen kanta-talon paikalla.⁹²

Lapissa aloitteen isojaon toteuttamisesta teki luutnantti Petter Hollender, joka oli tullut Skinnarlan puustellin haltijaksi vuonna 1764. Hän anoi ensi töikseen maaherralta, että Skinnarlassa ja Kuljussa oli toimitettava isojako, koska virkatalon maat olivat puoliksi sarkajaossa naapurin kanssa ja toinen puoli oli puolestaan Kuljun viljelyksistä erillään. Sarkajakoiset Skinnarlan maat olivat kaiken lisäksi luonnoltaan veromaita ja ainoastaan erillään oleva puustellin puolisko oli kruununmaata, kuten sotilasvirkatalolle kuuluikin.⁹³

Maanmittari Isak Lithov ryhtyi selvittämään poikkeuksellisia ja sekavia tilussuhteita. Hän ei ryhty-nyt selvittämään Skinnarlan ja Kuljun piirijakoja, vaan tyytyi ainoastaan jakamaan pellot ja niityt. Sekä Skinnarlan ja Kuljun yksittäistilat olivat manttaalin suuruiset, mutta koska puolet puustellin maista oli jo ennestään erillään, tuli Skinnarlan virkatalon osalle vain kolmasosa jaettavista maista: n. 8 tynnyrinalaa peltoa ja n. 9 tynnyrinalaa niittyä. Rusthollari Matti Mikonpoika Kulju sai sen si-jaan peltoa n. 18 tynnyrinalaa peltoa ja miltei yhtä paljon niittyjä. Skinnarlan viljelykset laajenivat myöhemmin huomattavasti, koska talossa oli vuodelta 1855 olevan kartan mukaan yli 40 tynny-rinalaa, niittyä lähes 25 tynnyrinalaa, metsää 683,5 tynnyrinalaa ja joutomaata noin 4 tynny-rinalaa.⁹⁴

---

⁹¹ Papunen 1959, 65.

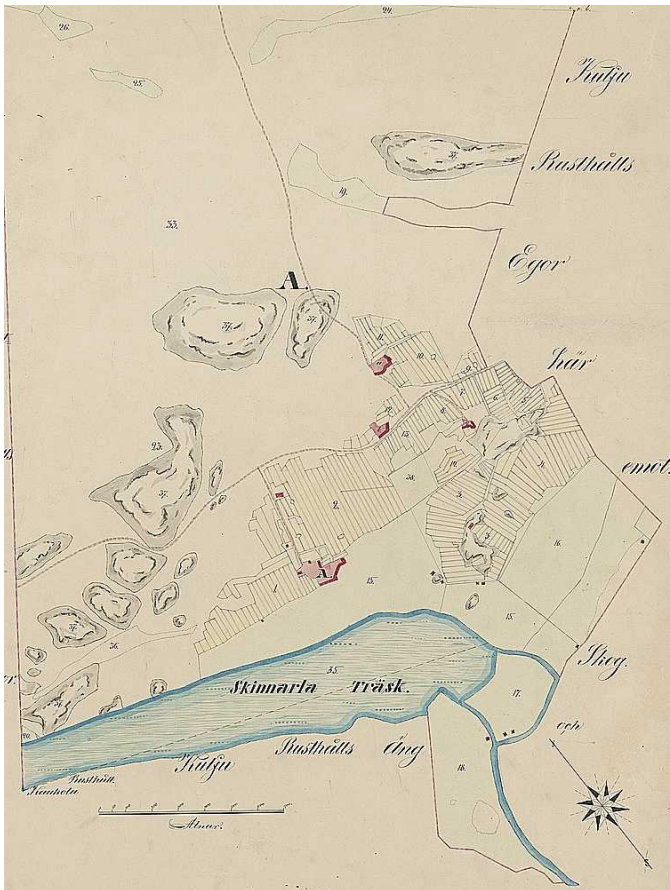
⁹² Alanen 2008, 31.

⁹³ Papunen 1972, 140.

⁹⁴ Papunen 1972, 140.

Kylätontti sijaitsi vuoden 1860 isojaon täydennyskartan mukaan edelleen Kinnalan talon paikkeilla ja tuolloin tontti sijoittui silloisen Vahajärven rannalle. Myöhemmin Lapijoen pintaa laskettiin ja Vahajärvi kuivui lähes kokonaan. Jäljelle jäänyt pieni järvi nimettiin Kinnalanjärveksi rannalla sijainneen kylän mukaan.⁹⁵ Vedenpinnan laskeminen on tapahtunut 1900-luvun alkupuolella, koska vuoden 1903 venäläisessä topografikartassa järvi on vielä merkittynä, mutta ei enää peruskartassa 1950–1960-lukujen vaihteesta.

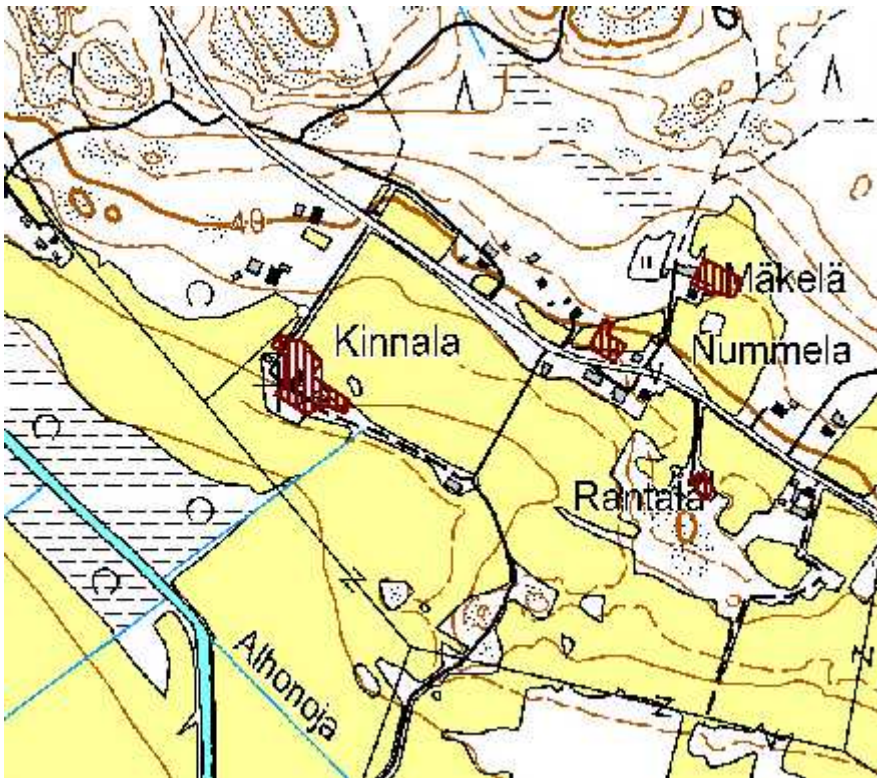
Kylän rakennuskanta on säilynyt määrällisesti vaatimattomana aina nykypäivään saakka.

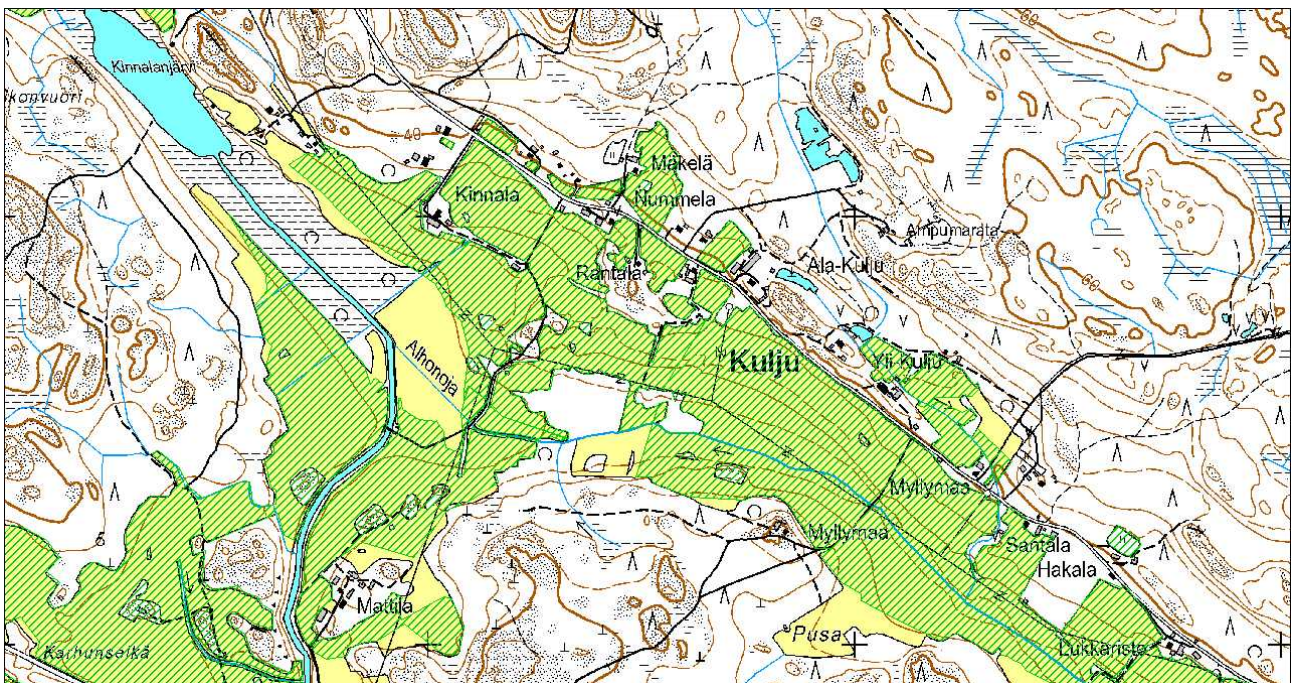
Skinnarla vuoden 1860 isojaon täydennyskartassa. Vahajärvi kylän eteläpuolella.

⁹⁵ Alanen 2008, 31.

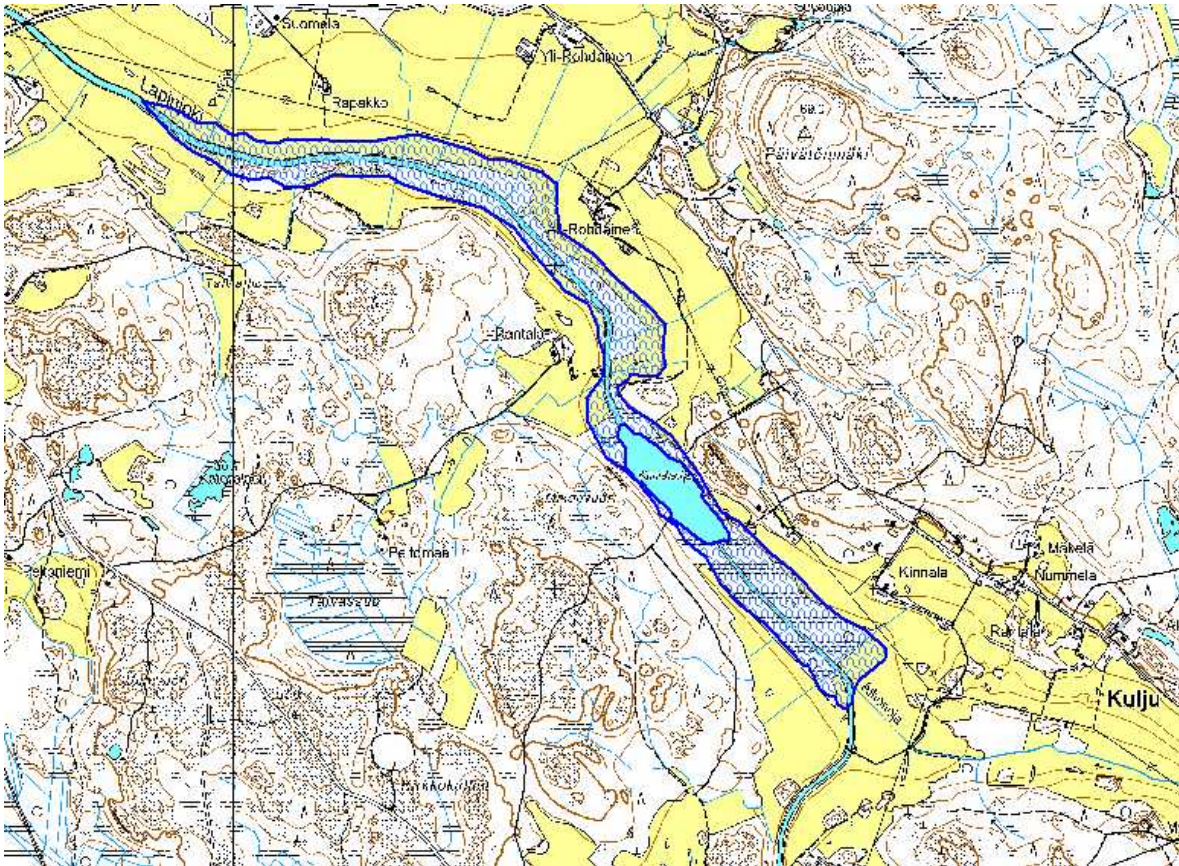
Skinnarlan kylätontti nykyisen Kuljuntien varressa vuoden 1860 kartan mukaan aseoituna.

Skinnarlan suppeat viljelyalueet, jotka ovat edelleen käytössä piirrettynä vuoden 1860 isojaon täydennyskartan mukaan. Vasemmassa alalaidassa Kaukolan viljelysmaita ja oikeassa alalaidassa Kuljun kylän viljelyksiä.

Skinnarla (kuvan oikeassa laidassa) vuoden 1903 venäläisessä topografikartassa. Kylässä oli vain joitakin rakennuksia

Skinnarlan länsipuolella aiemmin sijainnut kapea Vahejärvi piirrettynä vuoden 1903 venäläisen topografikartan mukaan. Järvi oli ilmeisesti jo tässä vaiheessa rehevöitynyt. Vahejärvi kuivui suurelta osin Lapijoen pinnan laskemisen myötä ilmeisesti 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. Jäljelle jäänyt pieni järvi nimettiin Kinnalanjärveksi.

NYKYTILA

Ympäristö

Skinnarlan pieni kylä sijaitsee Rauman alueen itäosassa Kuljuntien varrella Lapin eteläpuolella. Kylä koostuu ainoastaan muutamasta talosta ja on ollut historiallisesti yhteydessä viereisen Kuljun kylän kanssa. Kylien rakennuskanta muodostaa yhteisen kylätontin, jota ympäröivät kylien pienimuotoiset viljelykset. Toisiinsa kiinni rakennetut vaatimattomat kylät tulisi ehkäpä nähdä yhtenä kokonaisuutena.

Skinnarlan rajautuu etelässä ja lännessä Kuljun kylään ja idässä puolestaan Euraan. Pohjoisessa kylä rajautuu Rohdaisten kylään. Pieni alue Kuljun ja Kodisksamin kylien rajalla kuuluu myös vanhaan Skinnarlan kylälle.

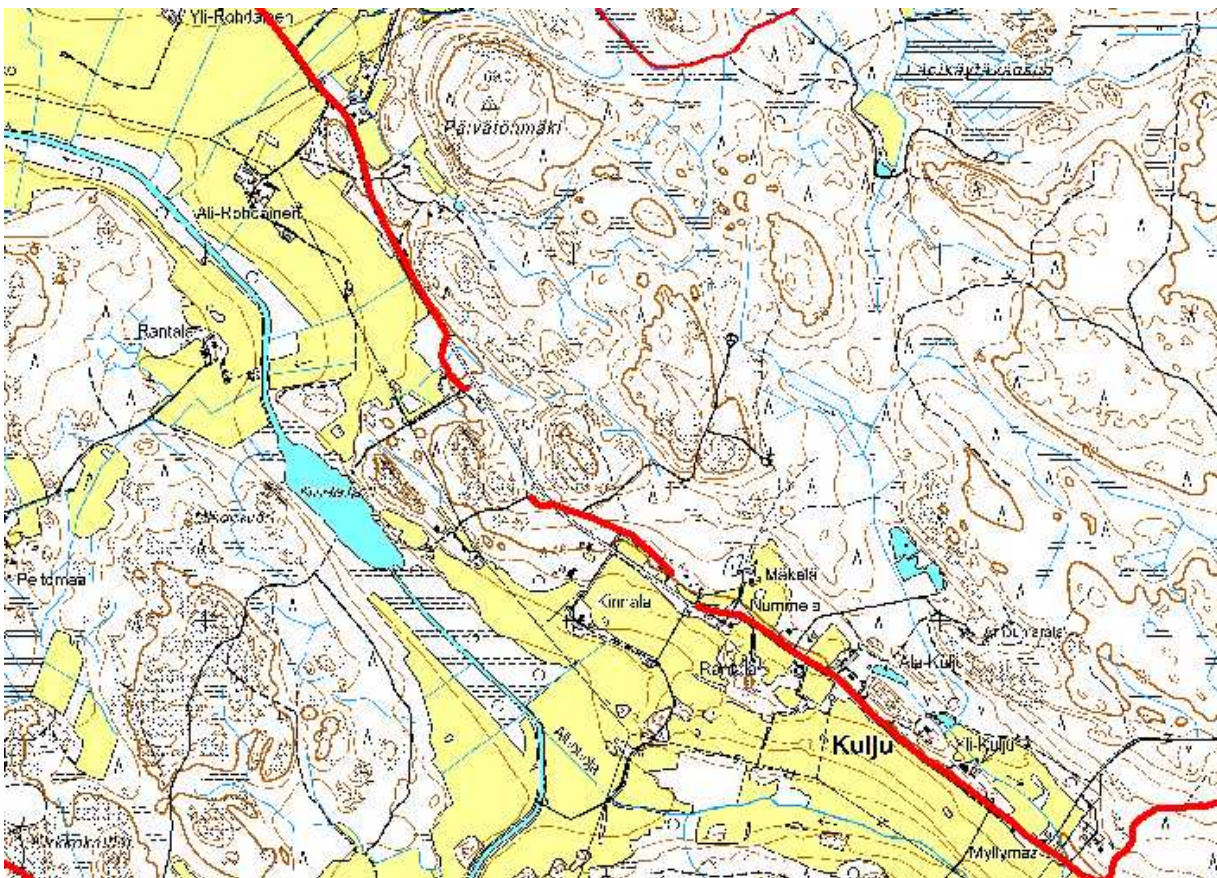
Skinnarlan kylä on harvaan asuttu. Vanhan kylätontin ympäristössä Kuljuntien varressa on ainoastaan joitakin rakennuksia. Kylän itäosa, joka rajautuu Euraan, on asumatonta metsäaluetta. Kylän viljelyalueet sijoittuvat Kuljuntien ja kylätontin ympäristöön. Ja muodostavat viereisten Kuljun sekä Kaukolan kylien kanssa yhteisen kokonaisuuden.

Rakennuskanta

Skinnarlan vanhempi rakennuskanta on suurelta osin muuttunut tai hävinnyt. Nykyinen rakennuskanta on vaatimatonta ja koostuu suurelta osin joko jälleenrakennuskauden tai uudemmasta rakennuskannasta. Kinnalan kantatila sijaitsee edelleen paikallaan, mutta muutettuna. Kylän rakennuskanta sijoittuu nauhamaisesti Kuljuntien varteen ja on rakentunut kiinni Kuljun kylän rakennuskantaan.

Tiet

Sekä Skinnarlan että Kuljun kylien läpi johtava Kuljuntie on säilynyt suurelta osin linjaukseltaan viimeistään 1800-luvulta. Kuitenkin Skinnarlan kylätontin kohdalla tien linjausta on muutettu siten, että alkuperäinen linjaus kulkee Tiensivu-nimisen talon kautta.

Kuljuntien säilynyt linjaus. Skinnarlan kylätontin kohdalla tietä on oikaistu. Linjaus piirretty vuoden 1903 venäläisen topografikartan mukaan.

Ongelmakohdat ja uhkatekijät

Skinnarlan kylässä ei ollut havaittavissa varsinaisia uhkatekijöitä. Mahdollisessa kaavoitustyössä tulisi Skinnarla sekä viereinen Kulju huomioida yhtenä kokonaisuutena.

KULJU

HISTORIA

Kuljun kylä on perustettu 1300–1400-luvulla. Ensimmäiset kirjalliset maininnat kylästä ovat vuodelta 1504, mutta tällä saatetaan tarkoittaa myös viereistä Skinnarlaa.⁹⁶ Kuljun kylän alue on ollut kuitenkin mahdollisesti asutettuna jo esihistoriallisella ajalla: kylätontin kaakkoispuolella Kuljuntien eteläpuolella pellolla on kivikautinen Myllymaan löytöpaikka, joka saattaa olla asuinpaikka.⁹⁷

Aikanaan Kulju, Skinnarla sekä Rohdainen kuuluivat Lapinkylän jakokuntaan, josta ne erosivat viimeistään 1460-luvulla ja muodostivat Rohdaisten jakokunnan, joka kuitenkin hajosi 1520-luvulla. Jakokunnasta erosi kylä, jonka nimi oli Kulju, joka oli itse asiassa myöhemmin nimeltään Skinnarla. 1520-luvulla tästä kylästä erosi yksi talo hieman ylemmäs ja sen nimeksi tuli Yli-Kulju, eli nykyinen Kulju. Skinnarla ja Kulju käsitettiin toisinaan yhdeksi kyläksi vielä 1600-luvun lopulla. Vuoden 1686 maakirjaan on merkitty kylässä olleen kaksi taloa.⁹⁸

Lapissa aloitteen isojaon toteuttamisesta teki luutnantti Petter Hollender, joka oli tullut Skinnarlan puustellin haltijaksi vuonna 1764. Hän anoi ensi töikseen maaherralta, että Skinnarlassa ja Kuljussa oli toimitettava isojako, koska virkatalon maat olivat puoliksi sarkajaossa naapurin kanssa ja toinen puoli oli puolestaan Kuljun viljelyksistä erillään. Sarkajakoiset Skinnarlan maat olivat kaiken lisäksi luonnoltaan veromaita ja ainoastaan erillään oleva puustellin puolisko oli kruununmaata, kuten sotilasvirkatalolle kuuluikin.⁹⁹

Maanmittari Isak Lithov ryhtyi selvittämään poikkeuksellisia ja sekavia tilussuhteita. Hän ei ryhtynyt selvittämään Skinnarlan ja Kuljun piirijakoja, vaan tyytyi ainoastaan jakamaan pellot ja niityt. Sekä Skinnarlan ja Kuljun yksittäistilat olivat manttaalien suuruiset, mutta koska puolet puustellin maista oli jo ennestään erillään, tuli Skinnarlan virkatalon osalle vain kolmasosa jaettavista maista: n. 8 tynnyrinalaa peltoa ja n. 9 tynnyrinalaa niittyä. Rusthollari Matti Mikonpoika Kulju sai sen sijaan peltoa n. 18 tynnyrinalaa peltoa ja miltei yhtä paljon niittyä. Skinnarlan viljelykset laajenivat myöhemmin huomattavasti, koska talossa oli vuodelta 1855 olevan kartan mukaan yli 40 tynny-

⁹⁶ Papunen 1959, 65, 75; Alanen 2008, 33.

⁹⁷ Muinaisjäännösrekisteri,

http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjreki/read/asp/r_default.aspx

⁹⁸ Alanen 2008, 33.

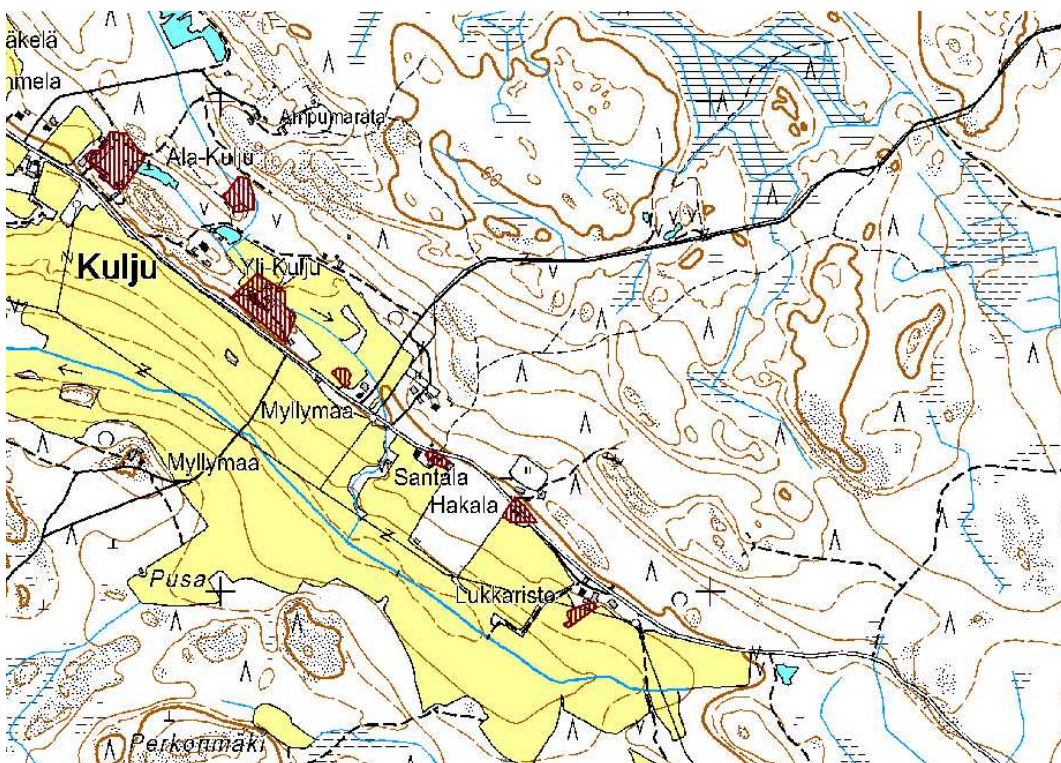
⁹⁹ Papunen 1972, 140.

rinalaa, niittyä lähes 25 tynnyrinalaa, metsää 683,5 tynnyrinalaa ja joutomaata noin 4 tynnyrinalaa.¹⁰⁰

Vuoden 1765 kartan mukaan silloisen Kuljun rusthollin tontti sijaitsi Skinnarlan itäpuolella ja hieman sitä ylempänä.¹⁰¹

Kuljun kylää koskeva isojaon täydennyskartta vuodelta 1860. (KA)

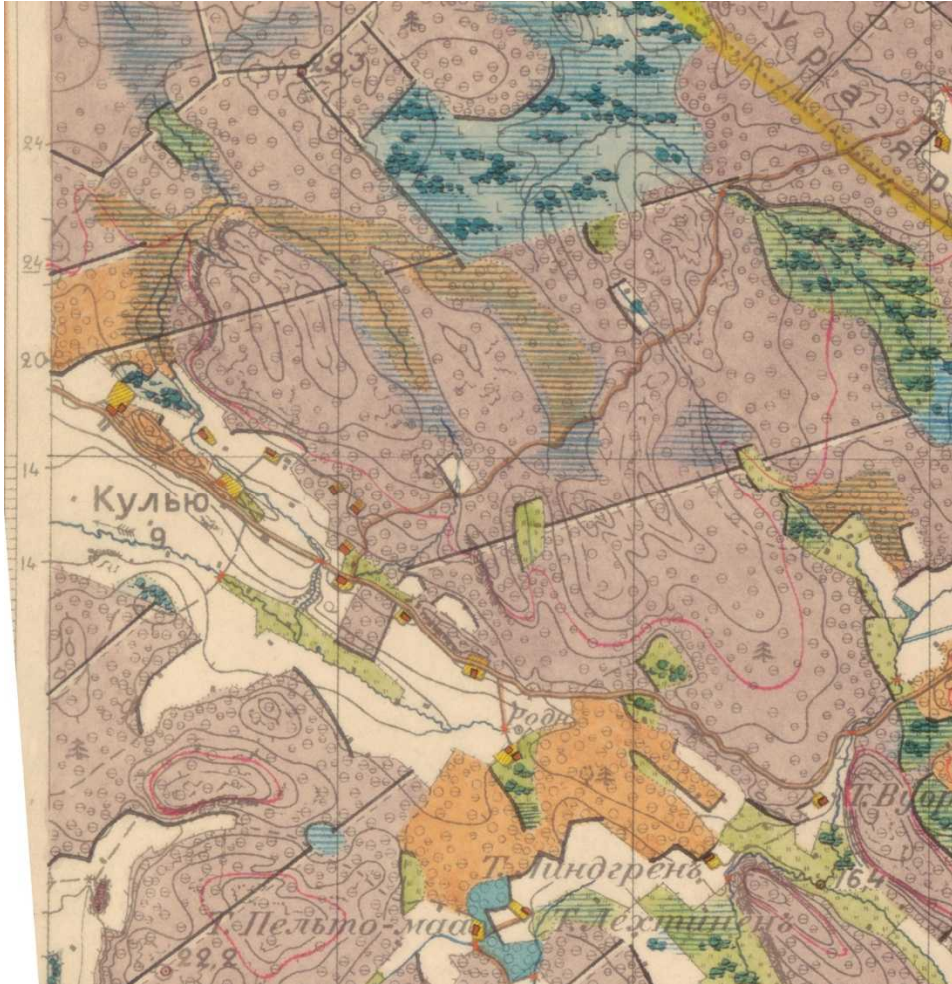

Isojakokartan mukaan aseoitu kylätontti. Tässä vaiheessa asutus oli jo levinnyt nauhamaisesti Kuljuntien varteen.

¹⁰⁰ Papunen 1972, 140.

¹⁰¹ Alanen 2008, 33.

Yli-Kuljun kantatalo sijaitsee mitä ilmeisimmin samalla paikalla kuin vanha kylätontti. 1800-luvun aikana kylän rakennukset sijoittuivat nauhamaisesti Kuljuntien varteen. Rakennuskanta on säilynyt 1900-luvun alusta nykypäivään erittäin harvalukuisena.

Kuljun kylää vuodelta 1902 olevassa venäläisessä topografikartassa.

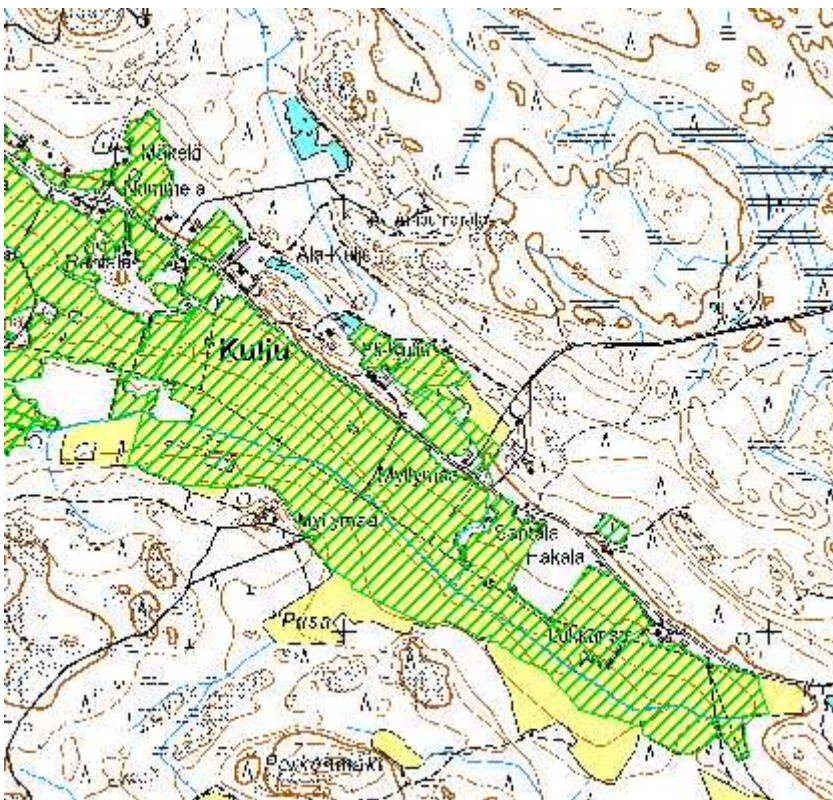
NYKYTILA

Ympäristö

Kuljun kylä sijaitsee Rauman itäosassa Euran rajalla. Kulju rajautuu pohjoisessa Skinnarlan kylään, lännessä Kaukolaan ja etelässä Kodiksamiin. Itäpuolella sijaitsee kunnan raja sekä Eura. Kuljun kylään kuuluu myös pieni alue nykyisen Kinnalanjärven rannalta Skinnarlan ja Kaukolan kylien rajalta. Euran rajalla sijaitsevan Salajärven länsipuolella pieni alue Kuljun rajojen sisällä kuuluu puolestaan Rohdaisten kylälle.

Kuljun nykyinen kylätontti on rakentunut kiinni viereisen Skinnarlan vastaavaan ja nämä maaseutumaisen luonteensa säilyttäneet pienet kylät tulee nähdä historiallisesti sekä mahdollisen kaavoituksen kannalta yhtenä kokonaisuutena. Varsinainen suppea rakennuskanta sijaitsee nauhamaisesti Kuljuntien varressa. Kylätontin pohjoispuolella sijaitsee ampumarata. Kylän alue, joka ulottuu Kuljuntieltä koilliseen kohti Euran rajaa, on käytännössä rakentamaton metsäaluetta, jota halkoo ainoastaan Salajärven suuntaan kulkeva tie. Salajärven rannalla on mitä ilmeisimmin loma-asutusta.

Kylän pienimuotoiset viljelyalueet ovat säilyneet 1700–1800-luvuilta tähän päivään ja sijoittuvat kapeana nauhana Kuljuntien molemmin puolin.

Kuljun kylän edelleen viljelykäytössä olevat entiset pelto- ja niittyalueet piirrettynä vuoden 1860 kartan mukaan.

Rakennuskanta

Kuljun kylän rakennuskanta on iältään melko kirjavaa ja kulttuurihistoriallisesti pääosin vaatimatonta. Vanhat tilat ovat kokeneet vuosien varrella muutoksia. Joitakin maisemallisesti merkittäviä ulkorakennuksia on tallella. Kylän merkittävin rakennus on maakunnallisesti arvokkaaksi huomioitu 1800-luvun paritupatyypinen Hakalan torppa pihapiireineen Kuljuntien varressa. Torppa on nykyisin museokäytössä.

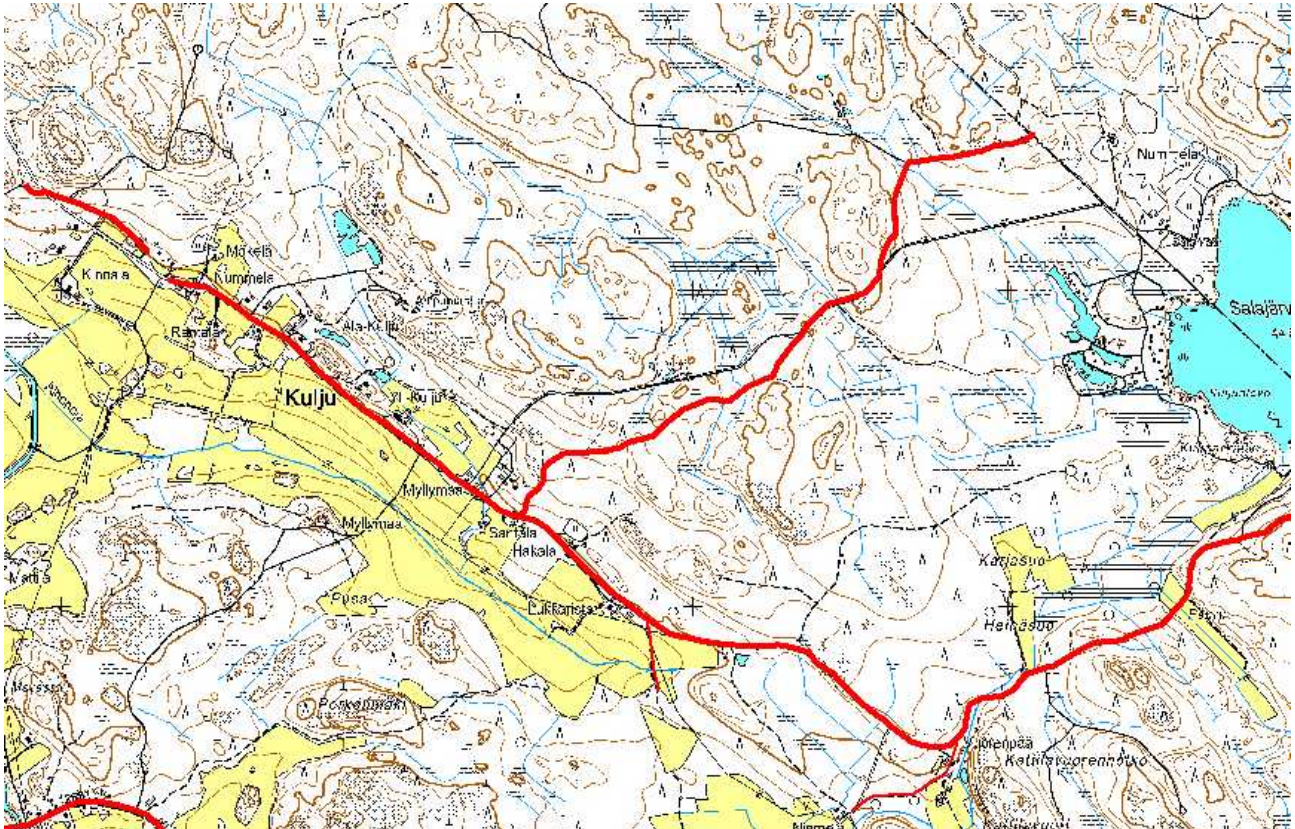

Hakalan torppa Kuljuntien varressa. Kuvat Olli Joukio.

Tiet

Kylätontin läpi kulkevan päällystämättömän Kuljuntien linjaus on säilynyt viimeistään 1800-luvulta. Linjaus on säilynyt lähes kokonaisuudessaan lukuun ottamatta Skinnarlan kylätontin kohtaa. Rakenuskanta sijoittuu osittain aivan tien varteen. Myös Santalan talon kohdalta kohti Euran rajaa lähtevän vaatimattoman tien linjaus on säilynyt viimeistään 1800-luvulta. Tie on merkitty leveämmäksi vielä vuoden 1902 venäläisessä topografikartassa. Tie kulkee samansuuntaisesti sekä osittain samassa linjassa Salajärvelle johtavan tien kanssa.

Säilyneet tielinjaukset piirrettynä vuoden 1902 venäläisen topografikartan mukaan.

Ongelmakohdat ja uhkatekijät

Kuljun kylässä ei ole havaittavissa varsinaisia uhkatekijöitä. Kuljuntien linjaus olisi suotava säilyttää. Hakalan torpan ympäristö vaikuttaa maakunnallisesti merkittävästä asemasta sekä museokäytöstä huolimatta melko hoitamattomalta.

ROHDAINEN

HISTORIA

Rohdaisten kylä on perustettu 1300–1400-luvulla.¹⁰² Kylä kuului aikanaan yhdessä Skinnarlan ja Kuljun kanssa vanhaan Lapin jakokuntaan, joka kuitenkin hajosi viimeistään 1400-luvun puolivälissä. Ensimmäiset asiakirjamerkinnot Rohdaisten kylän nimestä ovat vuodelta 1503.¹⁰³

Rohdaisissa oli vuoden 1540 maakirjan mukaan viisi taloa, joista kolme oli merkitty vuonna 1584 autoiksi. Vuonna 1602 koko kylä oli autiona. Autiotalot tarjosivat mahdollisuuden läänityksille. Vuonna 1651 Kristiina-kuningatar osoitti Konrad von Gerttenille Rohdaisista läänityksen. Vuonna 1653 kylään rakennettiin säterikartano ja myöhemmin kaikkien kylän talojen maat liitettiin kartanon alaisuuteen. 1686 maakirjaan on Rohdaisiin merkitty vain kaksi taloa, joista toinen oli edellä mainittu Vahajärven koillisrannalla sijainnut kartano.¹⁰⁴

Rohdaisten kylän vanha tonttimaaja sijaitsi vuoden 1692 kartan mukaan Sepänojan varrella, nykyisen kylätien paikkeilla. Tonttimaan alapuolella oli aikanaan järvi, joka sittemmin kuivattiin ja jonka keskipaikalla on nykyään Lapinjoen uoma.¹⁰⁵

Isojaon alkaessa vuonna 1791 säteriratsutila oli jaettu kahteen osaan Yli-Rohdaiseksi ja Ala-Rohdaiseksi. Yli-Rohdaista viljeli Matti Jaakonpoika ja Ala-Rohdaista puolestaan Juho Juhonpoika. Isojaon toimitti Isak Tillberg. Matti Jaakonpoika oli kertonut Tillbergille, että isojakoa ei tarvitse suorittaa Rohdaisissa, koska kysymyksessä oli yksinäistila, jonka molemmat omistajat tyytyivät vallitsevaan olotilaan. Osa pelloista oli sarkajaossa ja osa erikseen aidattuna. Omistajat toivoivat, että suurimmat metsät ja niityt jäisivät edelleen yhteisiksi. Maanmittari Tillberg ei kuitenkaan tähän suostunut ja selitti isojaon olevan välttämätön myös Rohdaisissa.¹⁰⁶

Jaettavat maat olivat noin 968 tynnyrialaa (1 tynnyrialaa = n. 0,5 ha) ja käsittivät peltoa 53 tynnyrialaa, niittyä 145 tynnyrialaa, metsää 650 tynnyrialaa ja joutomaata 120 tynnyrialaa. Rustholin puoliskojen tontit sijaitsivat vieretysten lähellä Vahajärven rantaa ja niitä ympäröivät vanhat rintapellot aidattuina kolmeen osaan siten, että Isovainio käsitti 20 tynnyrialaa, Vähävainio 4½ tynnyrialaa ja Pajavainio 17 tynnyrialaa peltoa. Isojaon täydennys suoritettiin Rohdaisissa vuosina 1914–15.¹⁰⁷

---

¹⁰² Papunen 1959, 65.

¹⁰³ Alanen 2008, 26.

¹⁰⁴ Alanen 2008, 26, 28.

¹⁰⁵ Alanen 2008, 26.

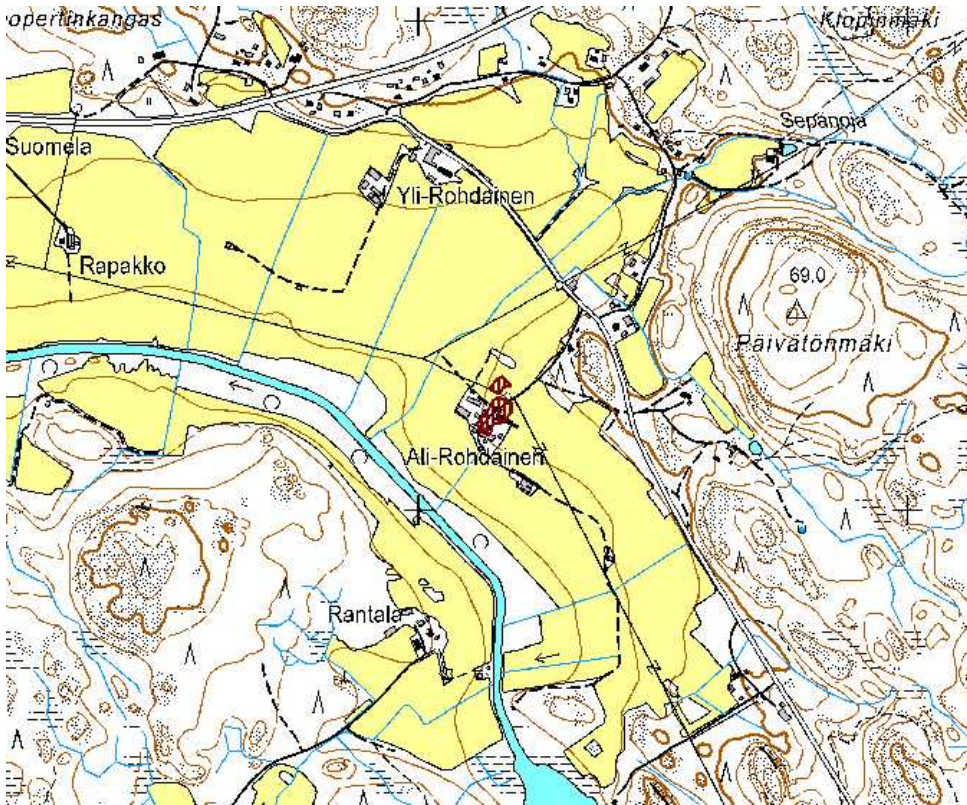
¹⁰⁶ Papunen 1972, 150–151.

¹⁰⁷ Papunen 1972, 151.

Vuoden 1791 isojakokartan mukaan Rohdaisten kylätontti sijaitsi nykyisen Ali-Rohdaisten talon paikalla eli samoilla kohdin kuin sata vuotta aikaisemmin sijainnut Rohdaisten kartano. Yli-Rohdainen siirrettiin mitä ilmeisimmin 1800-luvun aikana nykyiselle paikalleen pohjoisemmaksi Kuljuntien varteen.

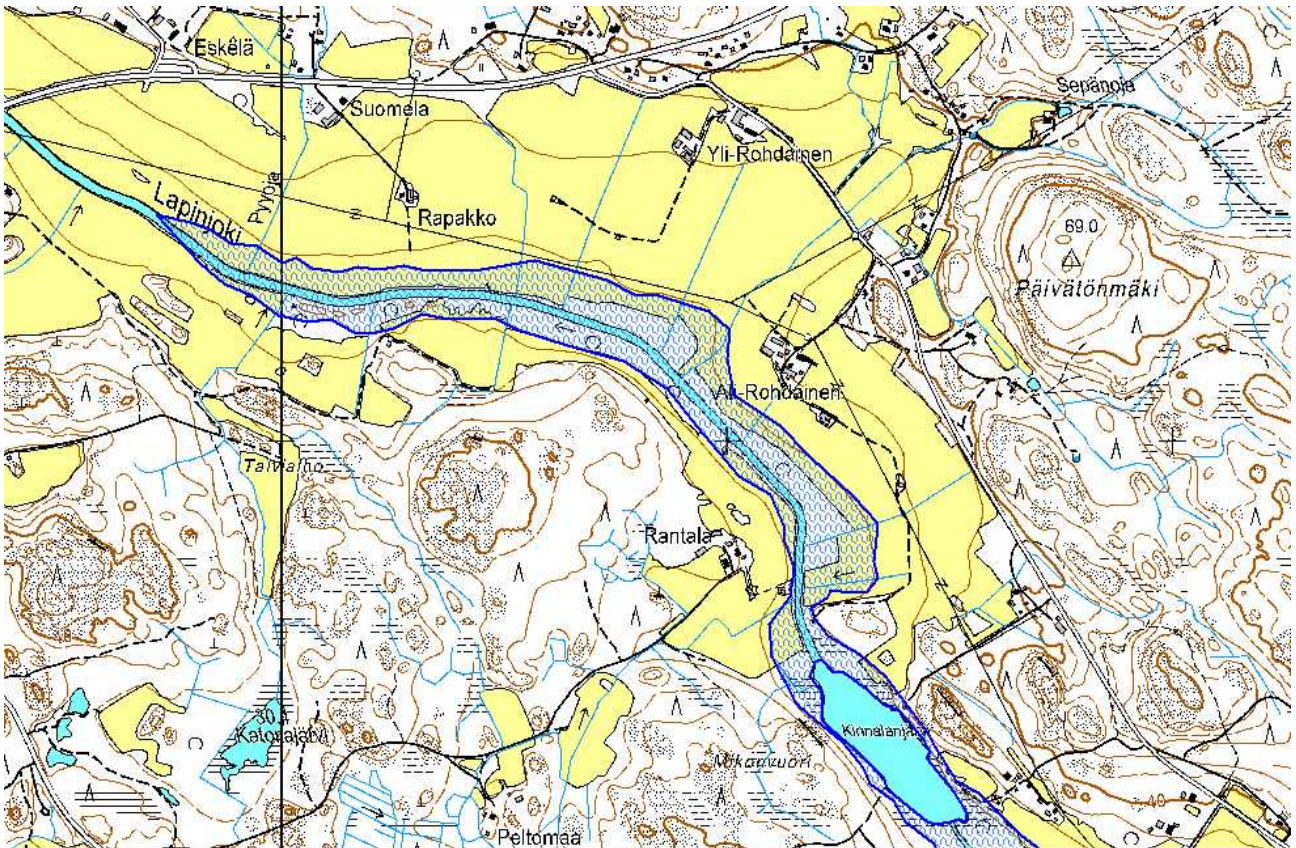
Rohdaisten kylän isojakokartta vuodelta 1791.

Vuoden 1791 kylätontti asemituna nykykarttaan.

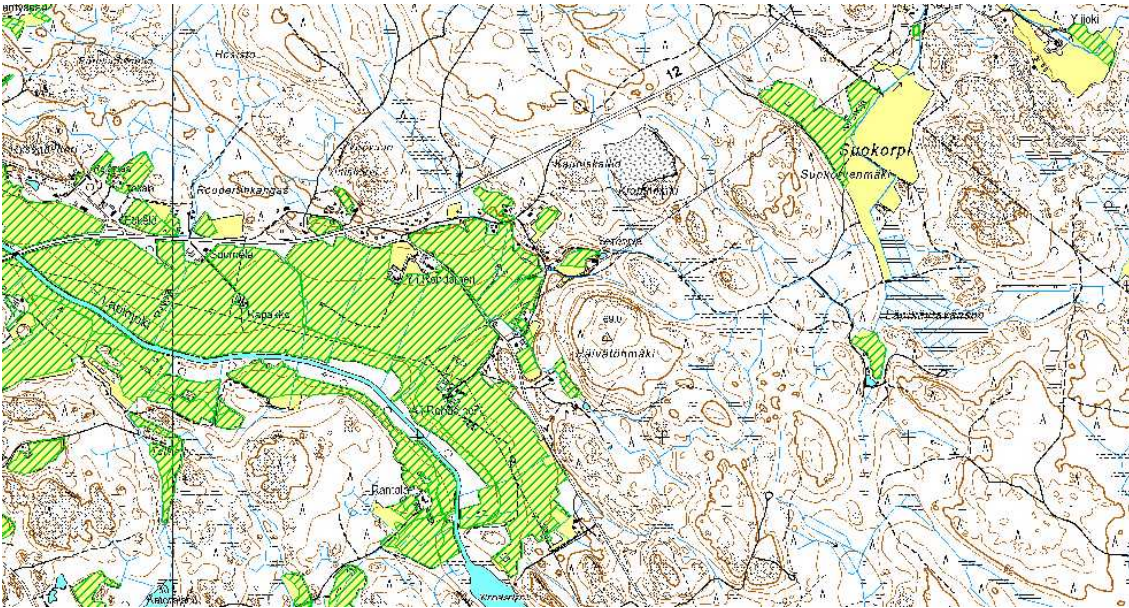
Rohdaisten kylää vuoden 1903 venäläisessä topografikartassa. Alakuvassa kartan mukaan piirretty Vahejärvi, joka kuivui suurelta osin 1900-luvun alkupuolella Lapioen pinnan laskemisen vuoksi.

Kylän rakennuskanta oli erittäin harvaa vielä 1900-luvun alussa. 1900-luvun alkuvuosikymmeninä Lapijoen pintaa laskettiin ja kylän länsipuolella sijainnut Vahejärvi kuivui kylän kohdalta kokonaan.¹⁰⁸ Tilalla on nykyään Lapijoen uoma. 1900-luvun alkupuolelta lähtien rakennuskantaa syntyi nykyisten Rohdaistentien sekä Pajanpolun varteen. Alueelle on rakennettu useina eri vuosikymmeninä. Tämän alueen lisäksi vanha kyläraitti Kuljuntien varrella on säilynyt erittäin hyvin.

Kylän pelto- ja niittyalueet ovat sijainneet suurelta osin nykyisillä paikoillaan 1700-luvulta lähtien. Viljelykset alkoivat lännestä Vahejärven rannalta ja sijoituivat kylätontin ympärille Kuljuntien molemmin puolin. Vahejärven kuivauksen jälkeen Lapin viljelykset ovat laajentuneet kiinni Rohdaisten peltoihin Lapijoen molemmin puolin.

¹⁰⁸ Alanen 2008, 31.

Rohdaisten isojaon aikaiset pelto- ja niittyalueet, jotka ovat edelleen viljelykäytössä. Piirretty vuoden 1791 kartan mukaan. Lapijoen molemmiin puolin kapeat kaistaleet kuuluvat Lapin kirkonkylän viljelyksiin.

NYKYTILA

Ympäristö

Rohdaisten kylä sijaitsee Lapin eteläpuolella Kuljuntien varressa. Kylä rajautuu etelässä Skinnarlan kylään sekä idässä Euraan. Rohdainen rajautuu pohjoisessa osittain Huittisiin johtavaan tiehen, mutta koilliskulmassa myös tien pohjoispuolelle. Kylän rakennuskanta sijoittuu pääosin vanhan kylätontin lähiympäristöön Kuljuntien varrelle.

Kylä viljelyksineen erottuu selkeästi vilkkaalle Huittistentielle ja muodostaa maisemallisesti merkittävän kokonaisuuden. Viljelyaukeat, jotka yhdistyvät Lapin peltoihin ovat melko laajat ja hyvin säilyneet. Päälystämättömät tiet halkovat viljelyksiä ja siellä täällä erottuu hyvin säilyneitä tiloja. Edelleen asuttu satoja vuosia vanha kylätontti erottuu myös kauas. Alue tulisi huomioida paikallisesti merkittävänä kokonaisuutena, jonka rajaus seuraisi viljelyaukeiden laitaa.

Huittistentien eteläpuolella aukeaa merkittävä kulttuurimaisema. Taustalla oikealla Rohdaisten historiallinen kylätontti eli nykyinen Ali-Rohdaisten tila, joka on toinen kantatiloista. Kuva Olli Joukio.

Kuljuntien näkymää pohjoiseen kohti Huittistentietä. Kuva Olli Joukio.

Rakennuskanta

Rohdaisten kylän kartanosta erotetut kantatilat Yli-Rohdainen ja Ali-Rohdainen ovat edelleen tal-
lella ja edustavat edelleen kylän kookkaampia talouskeskuksia. Molempien varhaisempi rakennus-
kanta ajoittuu mitä ilmeisimmin 1800-luvulle. Rohdaistentien sekä Pajanpolun ympäristössä on
joitakin hyvin säilyneitä 1900-luvun alkupuolen vaatimattomampia rakennuksia sekä jälleenraken-
nuskauden asuintiloja. Myös maisemallisesti merkittäviä iäkkäitä ulkorakennuksia on säilynyt run-
saasti. Mahdollista kaavatyötä ajatellen alueella tulisi suorittaa rakennuskannan sekä ympäristön
tarkempi inventointi.

Yli-Rohdaisten kantatila Kuljuntien varressa. Kuva Olli Joukio.

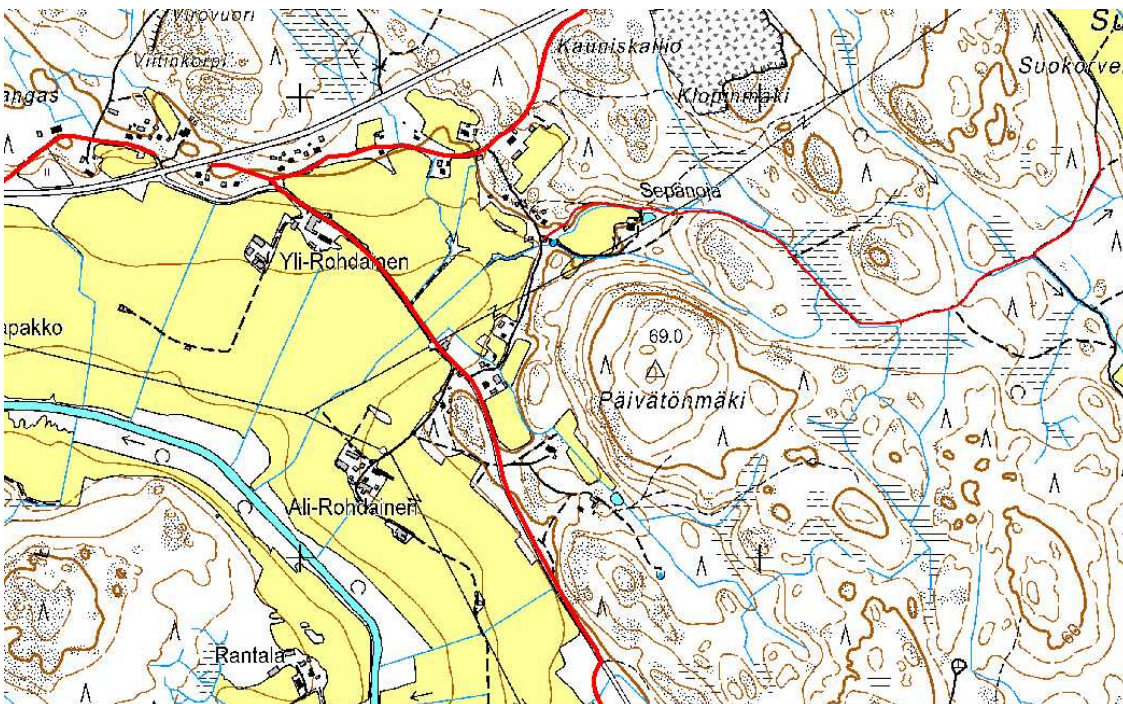
1900-luvun alkuvuosikymmenten asuinrakennus Pajanpolun varrella. Kuva Olli Joukio.

Näkymä Pajanpolulta. Kuva Olli Joukio.

Tiet

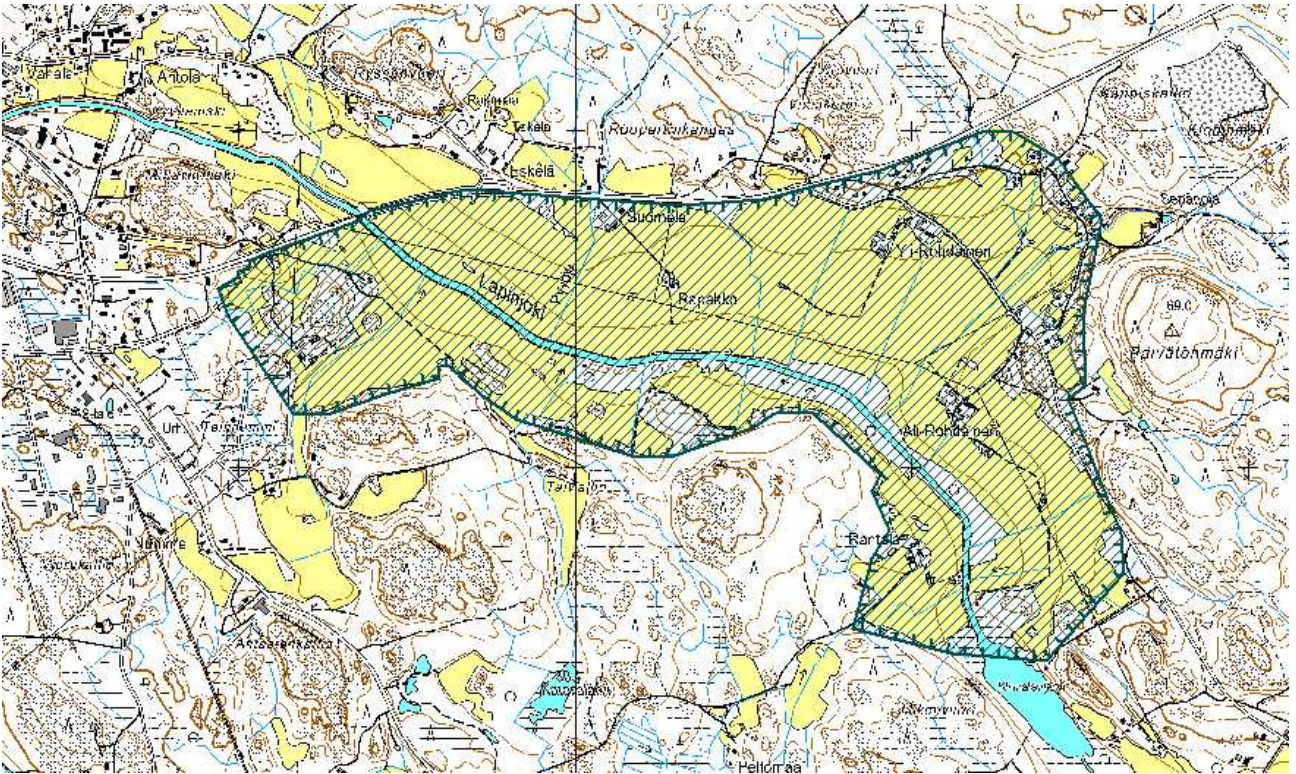
Kylän ja sen viljelykset halkovan Kuljuntien linjaus on säilynyt viimeistään 1800-luvulta. Tielinjaus sijaitsee historiallisen kylätontin itäpuolella, joten on mahdollista, että aikaisempi linjaus kulki lähempänä kylätonttia ja Lapinjoen nykyistä uomaa. Myös Rohdaistentien linjaus on merkitty vuoden 1903 venäläiseen topografikarttaan. Sen sijaan Pajantie on ilmeisesti ainakin osittain syntynyt 1900-luvun alkupuolella, mistä kertoo tien varrella oleva rakennuskantakin. Pajantieltä itään Sepänojan vartta seuraava vaatimaton tie ajoittuu kuitenkin kauemmaksi.

Rohdaisten kylän säilyneet tielinjaukset piirrettynä vuoden 1903 venäläisen topografikartan mukaan.

Arvoalueen rajaus

Rohdaisten hyvin maaseutumaisen ilmeensä säilyttänyt kylä muodostaa maisemallisesti erittäin merkittävän ja eheän kulttuurimaiseman vilkkaan Huittistentien varrelle. Osa viljelyksistä kuuluu Lapinkylälle, jotka on kuitenkin tässä tilanteessa nähtävä yhtenä kokonaisuutena Rohdaisten peltoaukeiden kanssa. Maisema kantatiloineen on vähintäänkin paikallisesti merkittävä. Arvokkaan alueen rajaus voisi noudattaa historiallisten peltoaukeiden reunoja.

Paikallisesti arvokas Rohdaisten-Lapin kylä ja viljelyalue.

Ongelmakohtat ja uhkatekijät

Mahdollinen enempi uudisrakentaminen peltoaukeille tulee rikkomaan vielä säilynyttä merkittävää maisemaa. Kylän halkovan Kuljuntien linjaus on säilynyt hyvin ja se tulisi ehdottomasti säilyttää. Muutokset rikkoisivat koko kyläraitin luonnetta, kuten myös tien päällystäminenkin. Kylän rakennukset ovat hyvin hoidettuja yhtä tai kahta autiotaloa lukuun ottamatta. Huittistentien varsi on säilynyt toistaiseksi hyvin avonaisena, mutta mahdollinen rehevöityminen estäisi näkymät maisemallisesti merkittävälle alueelle.

KAUKOLA

HISTORIA

Kaukolan kylä on perustettu viimeistään 1400-luvulla. Varhaisimmat maininnat Kaukolasta ovat vuodelta 1503. Kylän vanha tontti sijaitsi vuoden 1708 kartan mukaan Lapinjoen länsirannalla. Ainoastaan Riikilän talo sijaitsi itärannalla. Karttaan oli merkitty pellon nimet *Korpialho Wainio*, *Sillan Korva tachtoma* ja *Sillanpää Wainio*. *Pisumyllynjossa* oli vesimylly. Kaukola kuului aikanaan Lapin kylän jakokuntaan, joka kuitenkin hajosi ennen vuotta 1503. Vuoden 1540 maakirjaan oli merkitty

viisi tilaa. Kaukolan kylä paloi juhannuksen aikoihin vuonna 1589. Talojen tonttijako muuttui mahdollisesti tämän jälkeen. Vuoden 1689 maakirjan mukaan Kaukolassa oli seitsemän taloa.¹⁰⁹

Vuosina 1786–89 toimitti maanmittari J.M. Gottskalk isojaon Kaukolan jakokunnassa. Toimitus jäi kuitenkin osittain kesken ja se saatettiin päätökseen vasta sata vuotta myöhemmin 1886. Sukkalan rajalla kaukolalaiset olivat vaatineet rajansa vedettäväksi Lapinjoesta suoraan Hirvisaareen, mutta nämä riitamaat jäivät lopulta suurelta osin sukkalalaisten haltuun.¹¹⁰

Kaukolassa oli isojaon aikaan edelleen seitsemän taloa: Mikola, Pietilä, Krappe, Luukas, Eskola, Länne ja Riikilä. Mikola ja Pietilä olivat kylän suurimmat talot. Taloilla oli isojakotoimituksen alkaessa vanhoja kylänvainioita yhteensä 61 tynnyrinalaa (1 tynnyrinala = n. 0,5 ha), yksityisiä erikseen aidattuja peltotilkkuja 50 tynnyrinalaa, etäisempiä uudispeltoja lähes 7 tynnyrinalaa sekä sotamiesten ja loisväen haltuun annettuja peltotilkkuja 7 tynnyrinalaa. Kokonaisuudessaan peltoa oli noin 125 tynnyrinalaa. Erilliset yksityiset peltoaitaukset käsittivät yhtä paljon viljelysmaata kuin vanhat kylänvainiot, joihin maavero perustui. Erilliset peltotilkut olivat silti pieniä; esimerkiksi sotamiesten ja loisväen peltoaitaukset olivat keskimäärin 12 kapanalan eli 18,5 aarin suuruisia. Isojaon täydennys suoritettiin Kaukolassa vuonna 1886.¹¹¹

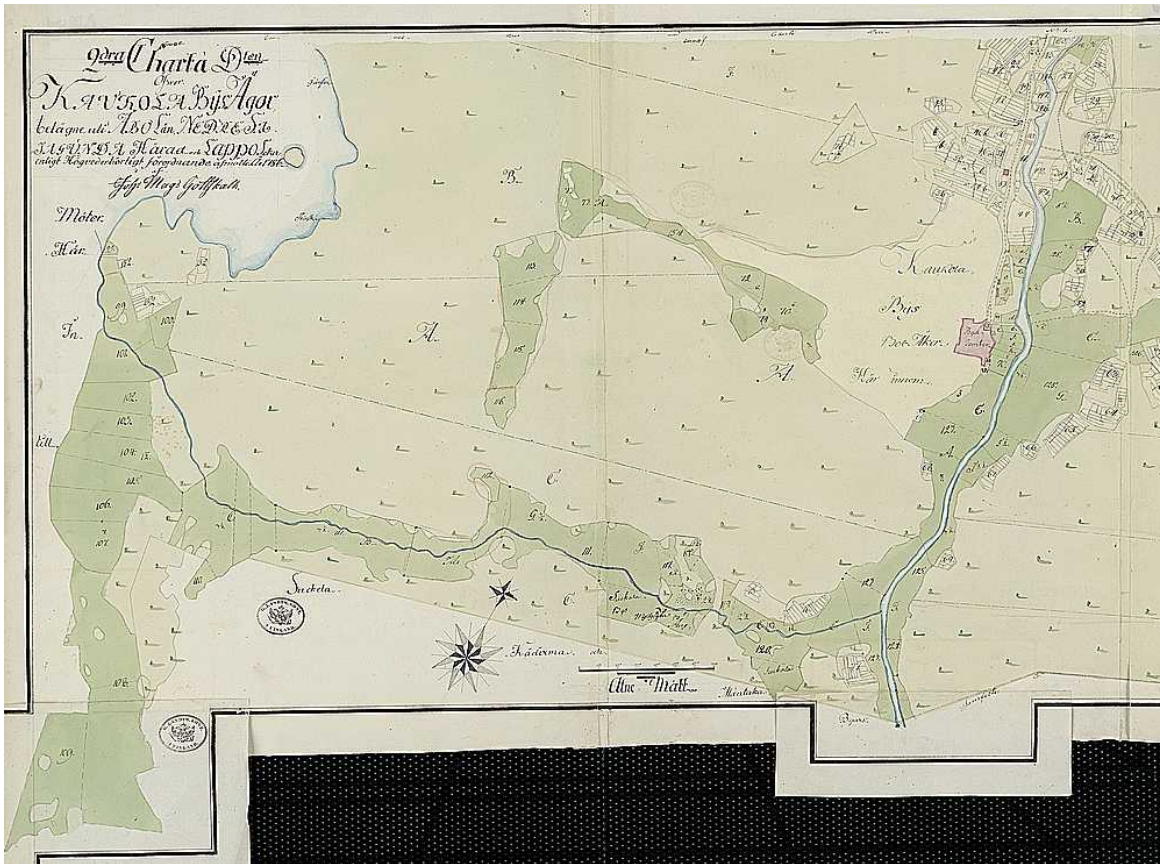
Kaukolan kylätontti sijaitsi isojaon aikaan vuonna 1786 nykyisen Hinnerjoentien varrella sen molemmin puolin Pietilän ja Länteen talojen kohdalla. Yksi talo sijaitsi hieman pohjoisempana nykyisen Sillankorvan talon paikalla Riikiläntien risteyksessä. Myöhemmin 1800-luvun aikana talojen paikat siirtyivät enemmän nauhamaisesti teiden varsille. Kaikki Kaukolan kantatalot ovat säilyneet nykypäivään. Pietilän ja Länteen kantatalot jäivät 1800-luvulla edelleen kylätontille. Luukkaan talo siirtyi hieman pohjoisemmaksi Hinnerjoen tien varteen. Mikola siirtyi puolestaan kylätontilta länteen Narvintien varteen. Krappen ja Eskolan talot siirtyivät puolestaan nykyisen kyläkeskuksen pohjoisosaan Hinnerjoentien kurviin. Peruskartassa esiintyy nykyään kaksi Riikilää, joista toinen on edelleen Lapinjoen itäpuolella. Kyseessä on kuitenkin Rajamaan talo, jonka maa-alue on aikanaan lohkottu Riikilästä. On mahdollista, että Rajamaa sijaitsee Riikilän talon alkuperäisellä 1700-luvun paikalla. Varsinainen Riikilän talo sijaitsee kylätontin länsipuolella Riikiläntien varressa. On luultavaa, että Riikilä oli siirtynyt 1700-luvulla muuta kylätonttia pohjoisemmaksi Riikiläntien risteykseen, josta talo siirrettiin hieman lännemmäksi 1800-luvun kuluessa.

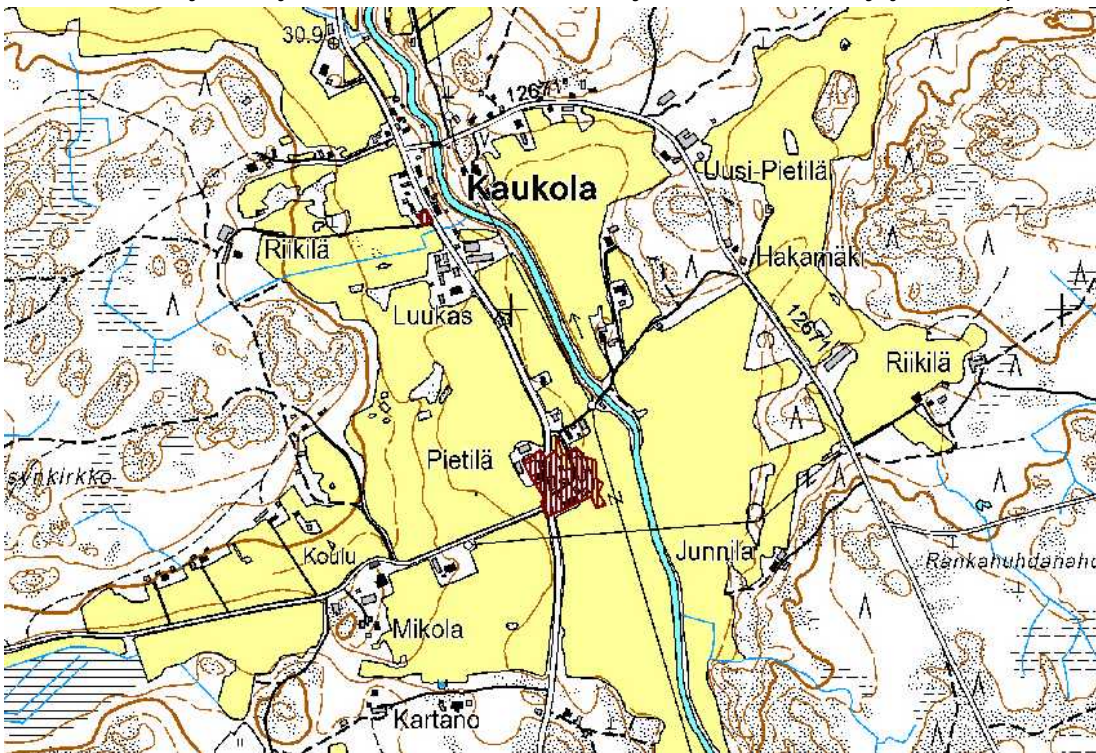
¹⁰⁹ Alanen 2008, 35–36.

¹¹⁰ Papunen 1972, 146–148.

¹¹¹ Papunen 1972, 148.

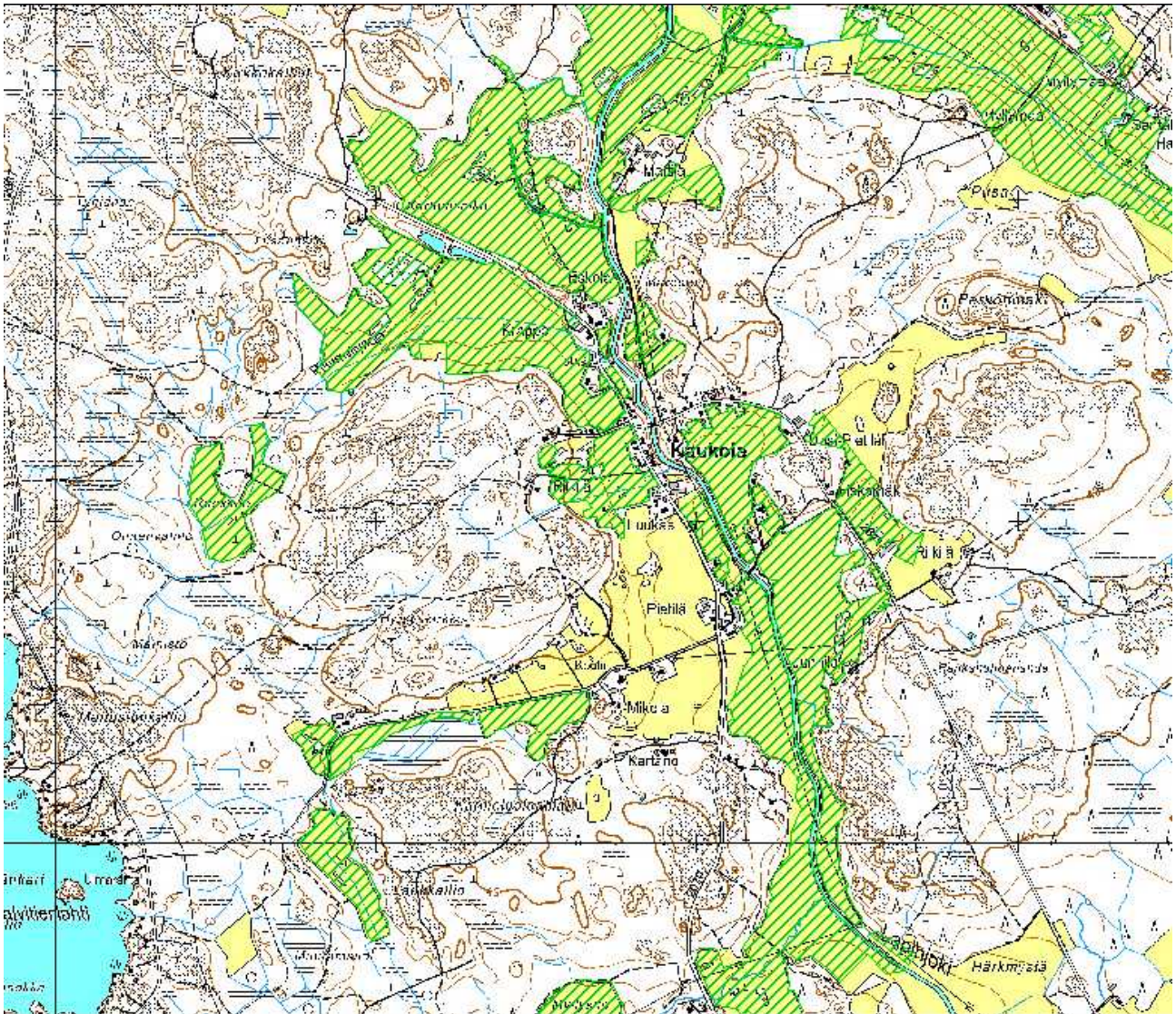

Osa Kaukolan kylän isojakokartasta vuodelta 1786. Kylätontti on merkitty joen länsipuolelle punaisella. (KA)

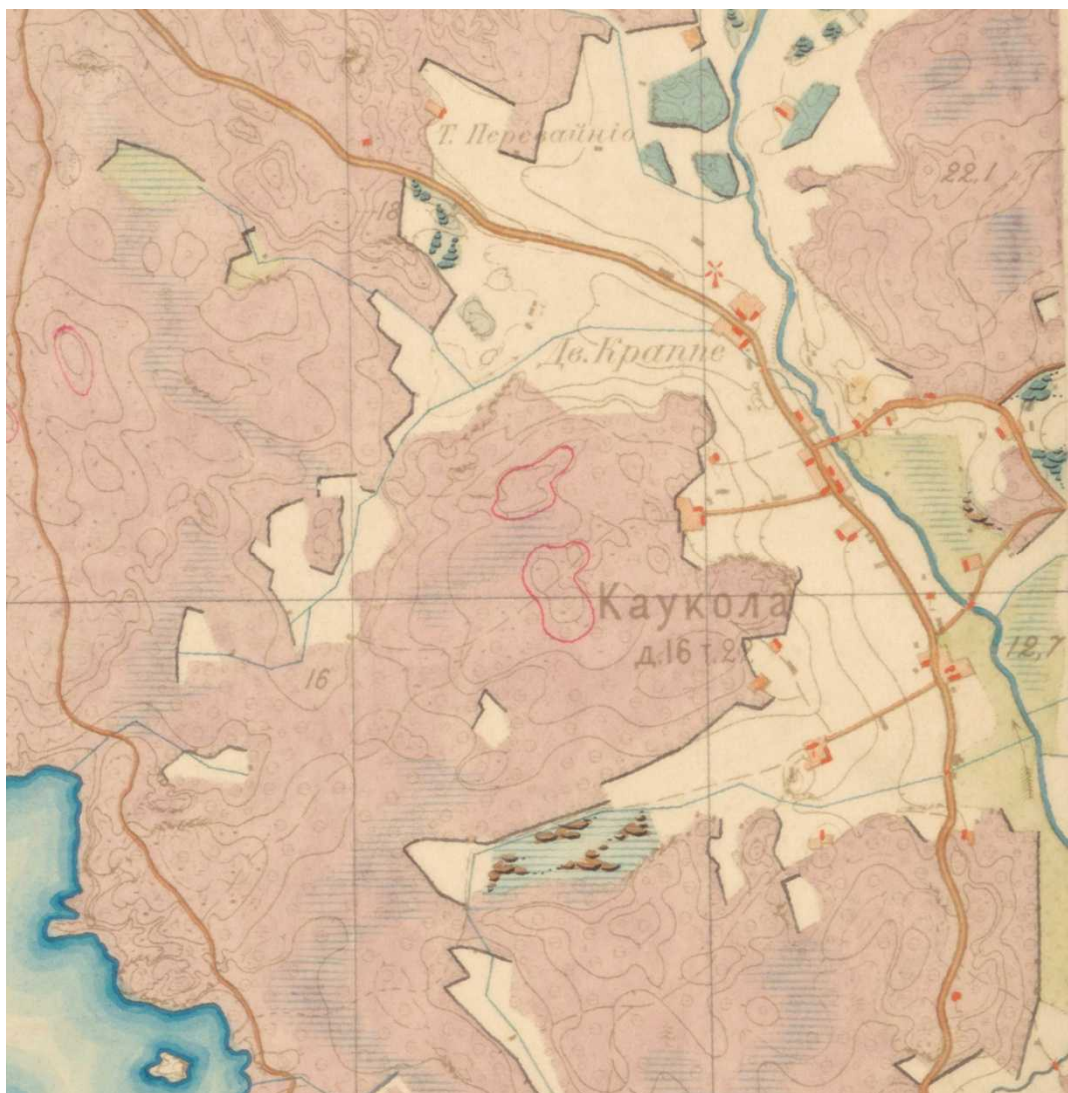
Isojaon aikainen kylätontti asemituna nykykarttaan.

Kaukolan kylän melko laajat viljelyalueet sijaitsivat kapeana nauhana Lapijoen varrella ja yhdistyivät pohjoisessa Kuljun kylän viljelyksiin. Jostakin syystä kylätontin viereinen alue länsipuolella ei ollut merkitty viljelykäyttöön. On kuitenkin mahdollista, että kyseiset maat olivat jo viljelykäytössä, mutta ei vielä tässä vaiheessa (1786) ollut saatu jaetuksi. 1900-luvun alun venäläisen topografikartan kylätontin länsipuoli koulun ympäristössä oli merkitty viljelykäyttöön. Kylän viljelyalueet ovat säilyneet pääosin jo 1700-luvulta. Merkittävää kasvuja tai supistumista ei ole tapahtunut.

Kaukolan kylän viljelyalueet piirrettynä vuoden 1786 isojakokartan mukaan. Mitä ilmeisimmin kartassa näkyvä paljas alue Pietilän talon ympärillä oli jo tuolloin viljelykäytössä, mutta ei vielä tässä vaiheessa jaettuna.

1800- ja 1900-lukujen aikana Kaukolan kylästä muodostui melko tyypillinen raittikylä. Asutusta levisi 1900-luvun alkuun tultaessa Puusillantien ja Kivisillanteiden muodostaman lenkin ympäristöön ja kylä sai nykyisen mallinsa. Kylässä oli käytössä mitä ilmeisimmin vesimylly, koska vuoden 1903 venäläiseen topografikarttaan oli merkitty ainoastaan yksi tuulimylly Krappen ja Eskolan talojen pohjoispuolelle.

Kaukolan kylää venäläisessä topografikartassa vuodelta 1903.

NYKYTILA

Ympäristö

Kaukolan kylä sijaitsee Lapin eteläpuolella Hinnerjoentien varressa. Kylä rajautuu lännessä Narvijärveen ja pohjoisessa Lappiin. Idässä Kaukola rajautuu Kuljun kylään ja etelässä puolestaan Kodiksamin ja Sukkalan kyliin.

Kaukolan kylä kuuluu yhdessä Kodiksamin, Sukkalan, Kuolimaan ja Mäentaan kylien kanssa valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön, joka koostuu Lapinjokilaakson kylä- ja viljelymaisemasta. Tämä merkittävä alue jatkuu myös Euran puolella. Kaukolan kylä, joka sijaitsee alueen pohjoiskärjessä, muodostaa alueen kylistä tiiveimmän kyläkokonaisuuden. Kylän ympäristö on määritelty myös Satakunnan rakennusperintö 2005-hankkeessa maakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi.

Kaukolan kyläaluetta halkoo Lapinjoki sekä sen kanssa samansuuntainen vanha Hinnerjoelle johtava maantie. Kylän viljelyalueet sijoittuvat pääosin pohjois-eteläsuuntaisesti joenvarren sekä tien molemmin puolin melko kapeana nauhana. Rakennuskanta sijoittuu nauhamaisesti Hinnerjoentien sekä Puusillantien että Kivisillantien varsille.

Kylän vanha tonttimaa on säilynyt samalla paikalla jo vuosisatojen ajan, mikä tekee alueesta merkittävän. Tonttimaalla sijaitsevat edelleen Pietilän ja Länteen kantatalot. 1800-luvun aikana Kaukolaan muodostui tavallaan kaksi tai jopa kolme erillistä kyläkeskusta. Vanhan kylätontin lisäksi tiiviisti rakennettuja alueita ovat pohjoisempana Hinnerjoen tien varressa Luukkaan talon ja Kivisillantien sekä Riikiläntien lähiympäristö, jossa sijaitsi isojaon aikana ainakin yksi kylän taloista. Näiden kahden varsinaisen kyläkeskuksen lisäksi voidaan kolmantena keskittymänä ajatella Lapinjoen itäpuolen Kivisillantien varren asutusta. Kylän länsiosaan Narvijärven rannalle Ruonantien varrelle on syntynyt jonkin verran loma-asutusta. Muilta osin kylän varsinainen rakennuskanta sijoittuu Hinnerjoentien varrelle.

Kaukolan kylää ja viljelyksiä kuvattuna koulun suunnalta Narvintieltä. Oikeassa ja vasemmassa laidassa erottuvat isojaon aikaiset kylätonttien osat. Kuva Olli Joukio.

Kylätontti kuvattuna Huittistentieltä. Vasemalla Pietilän ja oikealla Länteen kantatalojen rakennuksia. Alakuvassa Kaukolan vuonna 1884 valmistunut kaksikaarinen kivililta. Kuvat Olli Joukio.

Miljöön on säilynyt hyvin myös Puusillantien ja Kivisillantien ympäristössä. Kuvat Olli Joukio.

Rakennuskanta

Kaukolan rakennuskanta on säilynyt koko Rauman aluetta ajatellen erittäin hyvin. Kaikki seitsemän kantatilaa ovat edelleen olemassa. Osassa rakennuksista on havaittavissa ehkäpä pientä ylikorjaamista, mutta pääosin vanha rakennuskanta on säilynyt verrattain hyvin. Vanhimmat kylän rakennuksista ajoittuvat ilmeisesti rungoiltaan 1700-luvulle, mutta pääosin vanhin rakennuskanta koostuu 1800-luvun loppupuolen rakennuksista. Nämä vanhimmat rakennukset sijoittuvat Huittistentien varteen sekä joidenkin kantatilojen tapauksessa peltoaukeille. Puusillantien ja Kivisillantien muodostaman lenkin ympäristö käsittää enemmän 1900-luvun alkupuolen pienimuotoisempaa rakennuskantaa.

Kylän merkittävimpiä rakennuksia sekä tilakokonaisuuksia ovat esimerkiksi Krappen ja Eskolan rakennusryhmät nykyisen kylätontin pohjoislaidalla sekä tietenkin vanhan kylätontin muodostavien Pietilän ja Länteen rakennukset, joista varsinkin jälkimmäiset ovat paremmin säilyneet. Myös Riikilän tilan rakennukset hieman kylätontin ulkopuolella ovat merkittävät. Riikiläntien ja Jokelantanhuan väliin jäävällä Huittistentien osuudella on tiivistä hyvin säilynyttä pienimuotoisempaa 1800-luvun torppa ja mäkitupamaista rakennuskantaa sekä hyvin säilyneitä ulkorakennuksia. Hyvin säilynyttä iäkästä pienimuotoista rakennuskantaa sijaitsee myös Jokelantanhuan sekä Kivisillantien ympäristössä.

Kaukolan vanha kansakoulu, joka on valmistunut alun perin vuonna 1907 on säilynyt myös verrattain hyvin.

Mahdollisen kaavatyön yhteydessä Kaukolan alueella tulee suorittaa tarkempi rakennusinventointi.

Kaukolan vanhan kansakoulun rakennuksia. Kuva Olli Joukio.

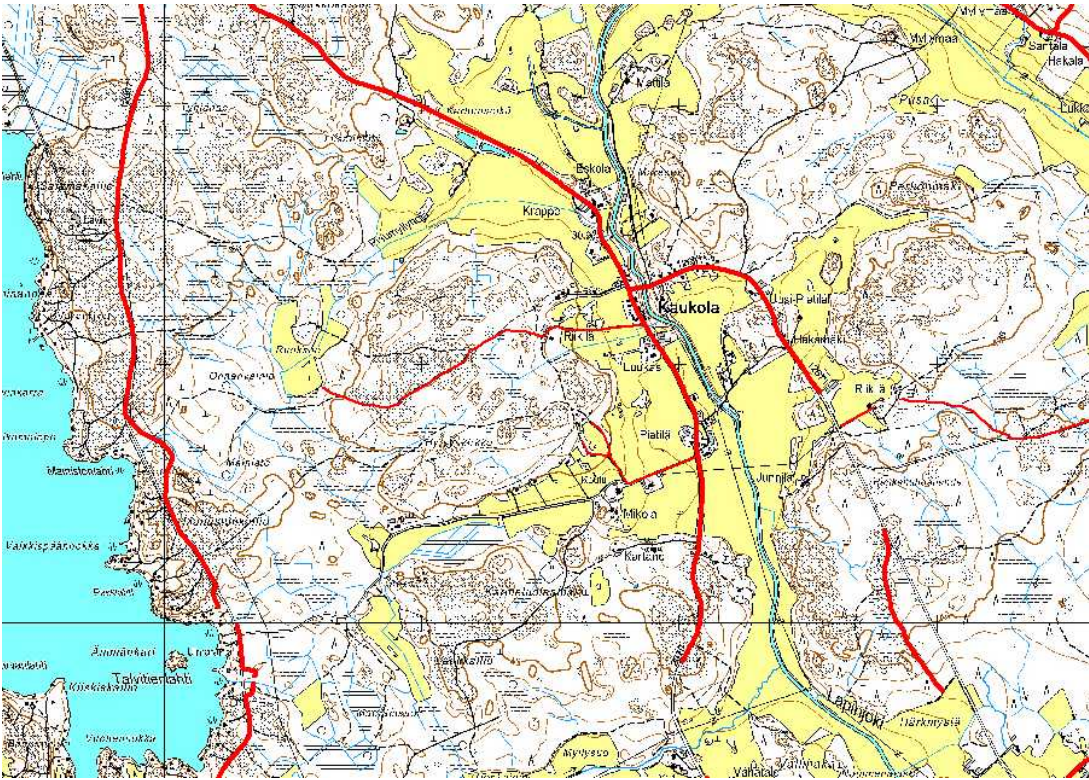

Näkymä Hinnerjoentieltä. Oikealla Krappen talo. Alakuvassa Hinnerjoentien varren nykyisen kylätontin pienimuotoisempaa rakennuskantaa. Kuvat Olli Joukio.

Tiet

Kaukolan kylää halkova Huittistentie on iäkäs. Tielinjaus on säilynyt kylätontin kohdalla jo varmasti 1700-luvulta. Nykyinen linjaus on säilynyt koko kylän alueella viimeistään 1800-luvulta. Krappen ja Eskolan talojen kohdalla tielinjausta on muutettu lähivuosien aikana siten, että vanha linjaus on edelleen havaittavissa varsinkin Krappen rakennusten edessä.

Kaukolan viimeistään 1800-luvulta säilyneet tielinjaukset.

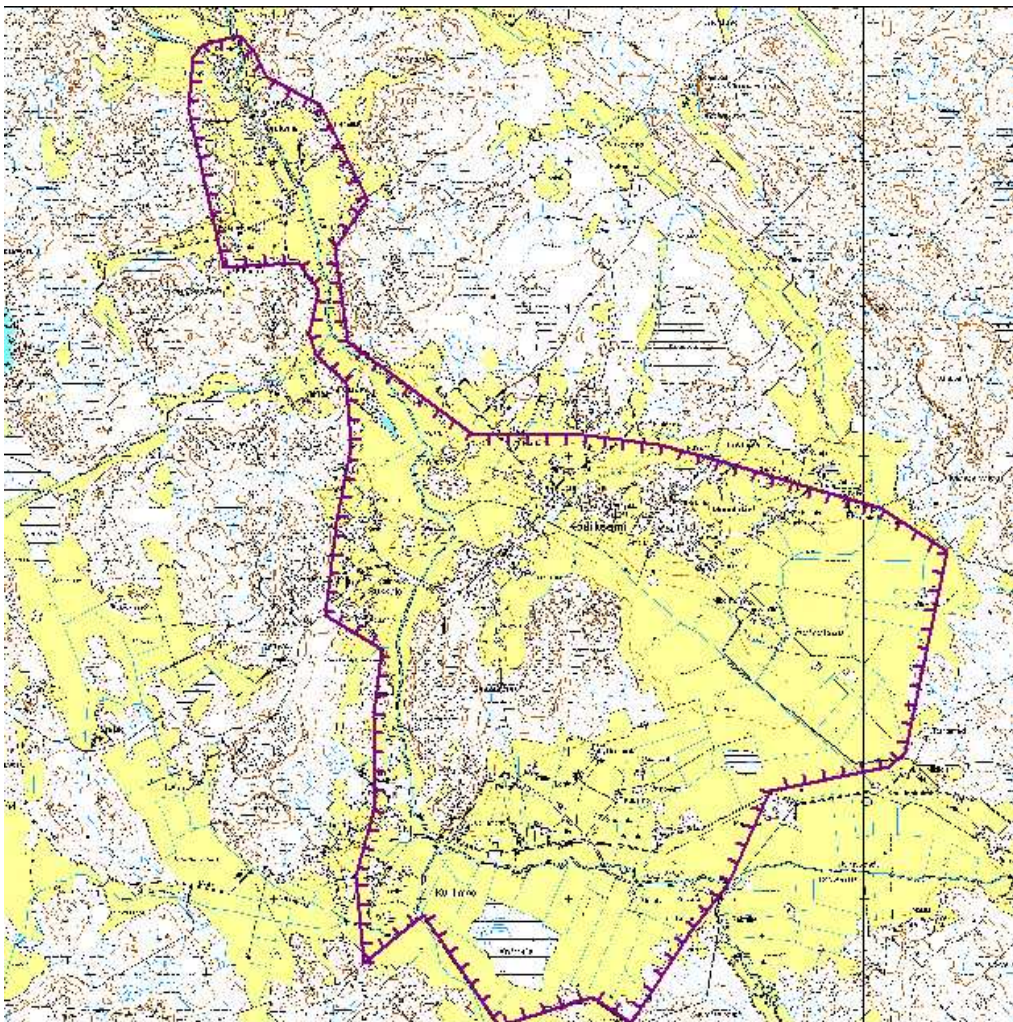
Muutettu tielinjaus Huittisten varrella. Oikealla näkyvä vanha linjaus on jäänyt käyttämättömäksi.

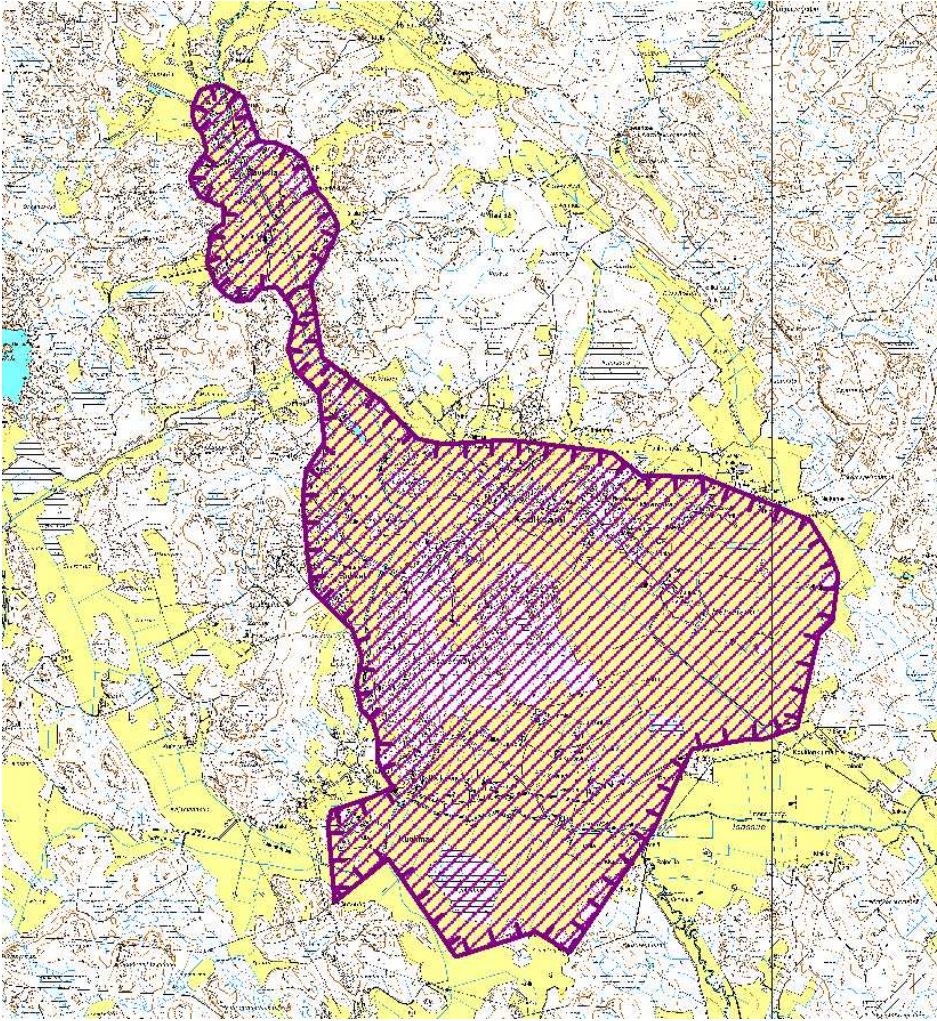
Myös Kivisillantie, joka muuttuu Kodksamintieksi, linjaus on säilynyt 1800-luvulta. Lapinjoen ylittävä kaksiaukkoinen kivisilta on valmistunut vuonna 1884 Kustaa Stenforsin rakentamana. Muita 1800-luvulta säilyneitä tielinjauksia ovat suurelta osin Narvintie, Riikiläntie sekä kylän länsirajalla Narvinjärveä sivuuttava Ruonantie.

Arvoalueiden rajaus

Sekä valtakunnallisesti merkittävän RKY-alueen pohjoisosa että maakunnallisesti merkittävän alueen rajaus ovat lähes identtiset Kaukolan kylän kohdalla. Huomattavasti suurempiirteisemmän RKY-alueen rajauksen voisikin muokata kulkemaan perustellun ja kentällä tarkastetun maakunnallisesti merkittävän aluerajauksen mukaisesti.

Lapinjoen kylä- ja viljelymaiseman RKY-alueen nykyinen rajaus. Kaukolan alue pohjoispään leveä osa.

RKY-alueen rajauksen korjausehdotus.

Ongelmakohdat ja uhkatekijät

Kaukolan kylä on kokonaisuudessaan hyvin hoidettu varsinkin nykyisen kyläkeskuksen alueelta. Rakennukset ovat säilyneet hyvin, mutta pienimuotoista autioitumista on havaittavissa pienemmissä iäkkäissä asuinrakennuksissa. Näiden maisemallisesti ja kylämiljöön kannalta merkittävien rakennusten häviäminen muokkasi kylänäkymää merkittävästi. Mahdollista uudisrakentamista tulisi ohjata valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön arvon mukaisesti.

Teiden varret ovat kylässä hyvin hoidetut ja maisemallisesti merkittävät viljelyalueet ovat näkymiltään vapaat. Poikkeuksena on Kodisjoentie kylän itäosassa, jonka varsi on tietyiltä osin rehevöitynyt.

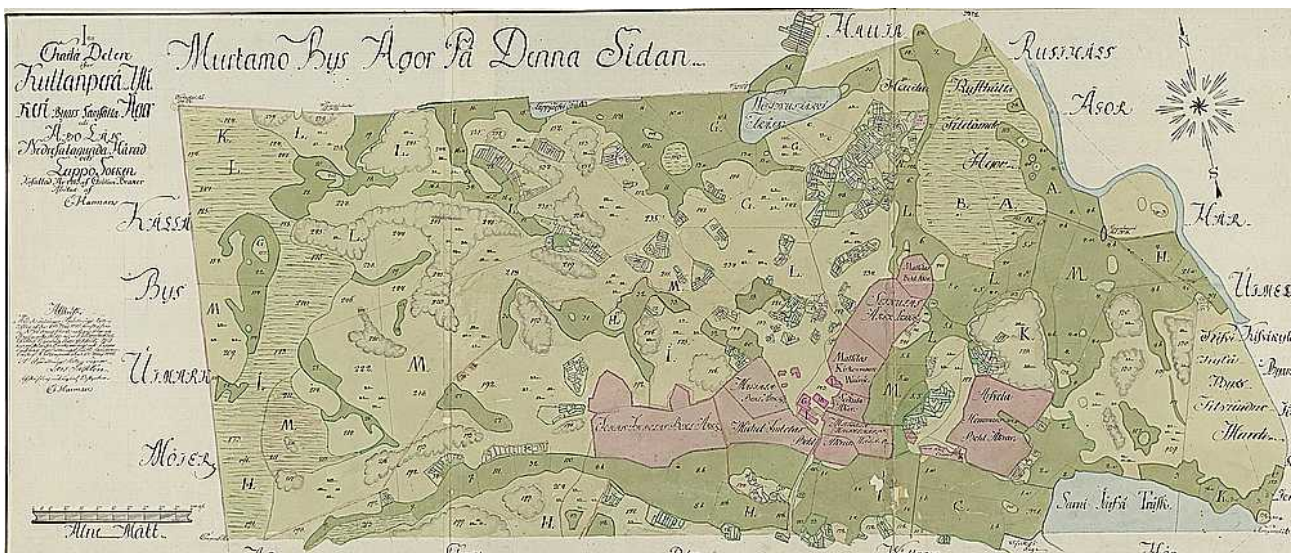
Huittistentie on oikaistu Krappen ja Eskolan talojen kohdalta joitakin vuosia sitten. Vanhat tielinjaukset ovat jääneet edelleen paikoilleen ja pääsyt huonoon kuntoon käyttämättömänä. Käyttämättömistä tielinjauksista saattaa tulla maisemallisia vaurioita, elleivät ne jo niitä ole.

KULLANPERÄ

HISTORIA

Kullanperän kylä on perustettu 1300–1400-luvulla.¹¹² Kylän nimi esiintyy asiakirjoissa ensi kerran vuonna 1504. Vuoden 1540 maakirjan mukaan kylässä oli viisi taloa sekä ulkokyläläisen omistama maa-alue. 1580-luvulla kylä autioitui ja vuonna 1585 kylän tuolloisesta kuudesta talosta kolme oli merkitty autioksi. Vuoden 1686 maakirjan mukaan kylässä oli kuusi taloa sekä autiona ollut ulkokylän tilus. Kullanperä kuului 1700-luvun lopulla samaan jakokuntaan Ylikierin kylän kanssa. Aikaisemmin samaan jakokuntaan olivat kuuluneet myös Alakierin, Kauklaisten ja Murtamon kylät. Jakokunta hajosi 1600-luvulla. Vuoden 1734 kartan mukaan Kullanperän kylän vanha tonttimaajaitsi Saarnjärven länsipuolella samalla mäellä, jossa nykyisin ovat Maijalan rakennukset. Kylässä oli myös ratsumiesten torppia sekä tonttialueen pohjoispuolella sijainnut leivintupa sekä kaksi tuulimyllyä.¹¹³

Vuonna 1783 Kullanperän ja Ylikierin kylien muodostamassa jakokunnassa toimitettiin mittaus ja kartoitustyö isojakoa varten. Työn suorittivat maanmittarit E. Braxén ja C. Harman. Kullanperä oli menettänyt Haudan isojaon yhteydessä Komoisten autiotilan osuuden. Kullanperällä oli kuusi taloa: Maijala (16 tynnyrialaa peltoa, [1 ta = n. 0,5ha]), Juho Impola (15 ta), Mikko Impola (16 ta), Arvela (14 ta), Mattila (12 ta) ja Seikkula (12 ta). Jakokunnan isojako vahvistettiin vuonna 1792.¹¹⁴

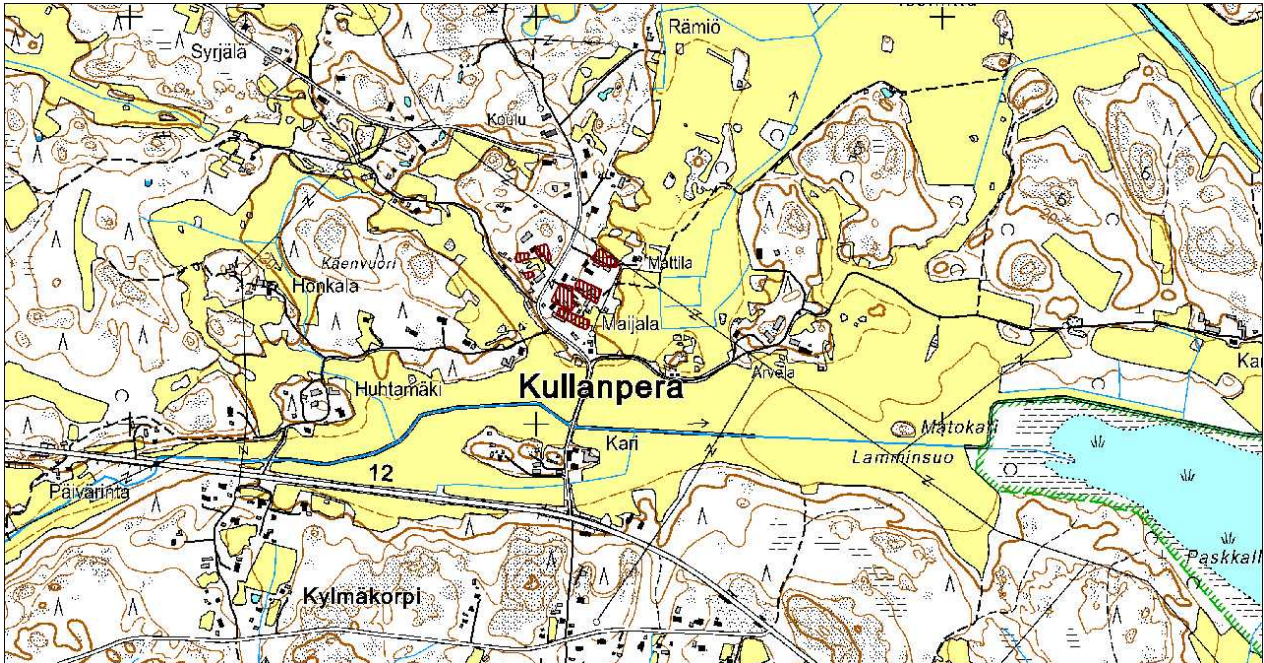
Kullanperän isojakokartta vuodelta 1783 (KA).

¹¹² Papunen 1959, 65.

¹¹³ Alanen 2008, 79, 81, 84.

¹¹⁴ Papunen 1972, 144–145.

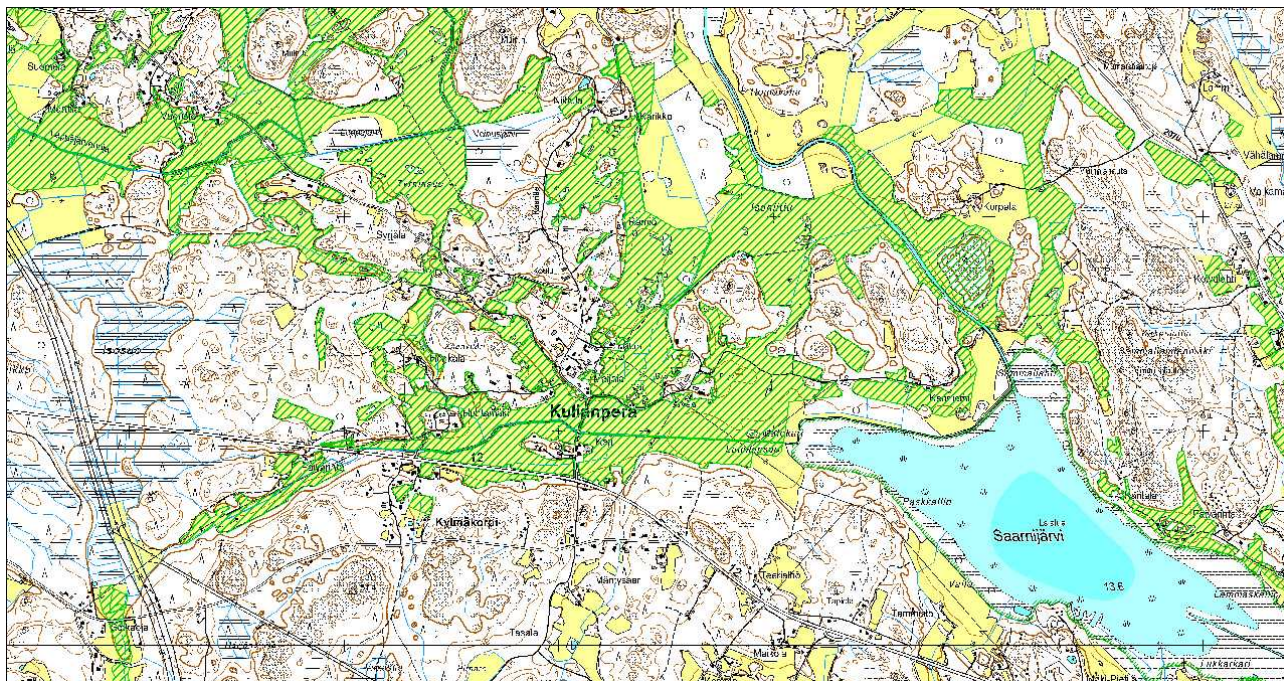
Kullanperän kylätontti on säilynyt viimeistään 1700-luvulta nykypäivään saakka. Kantatiloista Majjala ja Mattila sijaitsevat edelleen historiallisella kylätontilla. Mattilan tilan maat ovat suurelta osin lohkottu. Arvelan tila on siirtynyt mitä ilmeisimmin 1800-luvun kuluessa kylätontin itäpuolelle. Seikkulan nimellä on Kullanperässä edelleen maa-alueita. Toinen Impolan tiloista (entinen Kylä-Impola) sijaitsee edelleen kylätontin välittömässä läheisyydessä sen länsipuolella.

Kullanperän 1700-luvun lopun kylätontti asemoituna nykykarttaan. Alakuvassa Kullanperän kylä venäläisessä topografikartassa vuonna 1903.

Kullanperän niitty- ja peltomaat sijaitsivat isojaon aikaan kylätontin ympärillä rinteiden välisillä alavimmilla alueilla ja yhtyivät idässä Kivikylän ja pohjoisessa Haudan rusthollin sekä Murtamon viljelyalueisiin. Viljelykset ovat säilyneet suurelta osin käytössä tähän päivään. Ainoastaan joitakin alueita on otettu sittemmin viljelykäyttöön kylän eteläosassa Huittistentien eteläpuolella. Kylän pohjoisosassa sijainneet pienet Voinusjärvi ja Leppäjärvi ovat nykyään kuivuneet, mutta näitä alueita ei ole otettu viljelyyn.

Kullanperän viljelyalueet piirrettynä vuoden 1783 isojakokartan mukaan.

1800-luvun kuluessa kylätontilla olleista kantatiloista osa siirrettiin kauemmaksi. 1800–1900-luvuilla asutusta levisi kylätontin länsi- ja luoteispuolelle nykyisten Käenvuorentien, Kullanperäntien ja Huhtamäentien varsille. Jonkin verran rakennuskantaa sijaitsi myös etelässä nykyisen Kylmäkorven alueella. Sen sijaan vuoden 1903 kartan mukaan pohjoiseen Haudan kylään johtavan Kaentien alue oli vielä rakentamaton. Rakennuskanta alkoi hieman laajentua vasta 1900-luvun puolivälistä lähtien.

NYKYTILA

Ympäristö

Kullanperän alueeltaan melko suuri kylä sijaitsee Huittistentien pohjoispuolella ja rajautuu idässä Ala-Kierin kylään ja Lappiin. Etelässä kylän alue jatkuu pitkälle Huittistentien eteläpuolelle ja rajautuu Yli-Kierin kylään. Lännessä rajanaapurina on Kollan kylä ja pohjoisessa Murtamon ja Haudan kylät.

Kylän rakennuskanta sijoittuu pääasiassa Huittistentien läheisyyteen sen pohjois- ja eteläpuolelle. Historiallinen säilynyt kylätontti sijaitsee tien pohjoispuolella ja rakennuskanta on levinnyt teiden varsille. Varsinainen kylätontti on säilyttänyt ryhmäkylämäisen ulkoilmeen ja ympärillä avautuu mäkien välissä historialliset viljelyaukeat. Huittistentien eteläpuolella rakennuskanta sijoittuu pääosin Kylmäkorven alueelle. Kyläalueen eteläosa on lähes rakentamaton takamaata, jossa sijaitsee pieniä peltotilkkuja ainoastaan siellä täällä.

Kullanperän kylätontin ympäristö on huomioitu maakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi. Perusteluksi on mainittu kyläraitin varrella sijaitseva vanha asutus. Hyvin säilyneen kylätontin ja siihen kuuluvien maisemallisesti merkittävien viljelyaukeiden sijainti vilkkaan Huittistentien varrella tulisi huomioida tulevaisuudessa paremmin.

Kullanperän maisemallisesti merkittävät viljelyaukeat avautuvat vilkkaan Huittistentien varrella. Alakuvassa Kullanperän kylätietä. Kuvat Olli Joukio.

Rakennuskanta

Kullanperän kylän vanhin rakennuskanta sijoittuu edelleen historiallisen kylätontin ympäristöön. Vanhoista kantatiloista Maijalan sekä vanhan Mattilan rakennuksia sijaitsee edelleen kylätontilla. Maijalan tilakokonaisuus on säilynyt erittäin hyvin. Uusrenessanssityylinen päärakennus on valmistunut vuonna 1902. Tilaan kuuluva toinen asuinrakennus sekä vuonna 1901 valmistunut navetta muodostavat melko umpinaisen pihapiirikokonaisuuden. Maijalan taloon kuuluu myös vanha kyläraitin maisemalle merkittävä aitta. Mattilan rakennusryhmä on ollut vielä 1900-luvun alussa umpi-pihana. Molemmat asuinrakennukset ovat 1800-luvulta.

Kylätontin pohjoispuolella Kaentien ja Kullanperäntien risteyksessä sijaitsee alun perin vuonna 1912 valmistunut Kullanperän koulu, joka on kokenut jonkin verran muutoksia vuosien varrella. Koulun pihapiirissä on myös mitä ilmeisimmin 1950-luvulla valmistunut lisärakennus, joka on säilynyt pääosin hyvin.

Kullanperän kylätontin ympäristössä peltoaukealla ja sen laidoilla sijaitsee joitakin hyvin säilyneitä jälleenrakennuskauden asuintiloja. Huittistentien eteläpuolella Kylmäkorven alueella on joitakin 1900-luvun alkupuolen asuintiloja.

Mahdollisen kaavoitustyön ohessa alueella tulisi suorittaa tarkempi rakennusinventointi sekä ympäristöselvitys.

Historiallisella kylätontilla sijaitsevan Maijalan kantatalon rakennusryhmä on merkittävä. Kuva Olli Joukio.

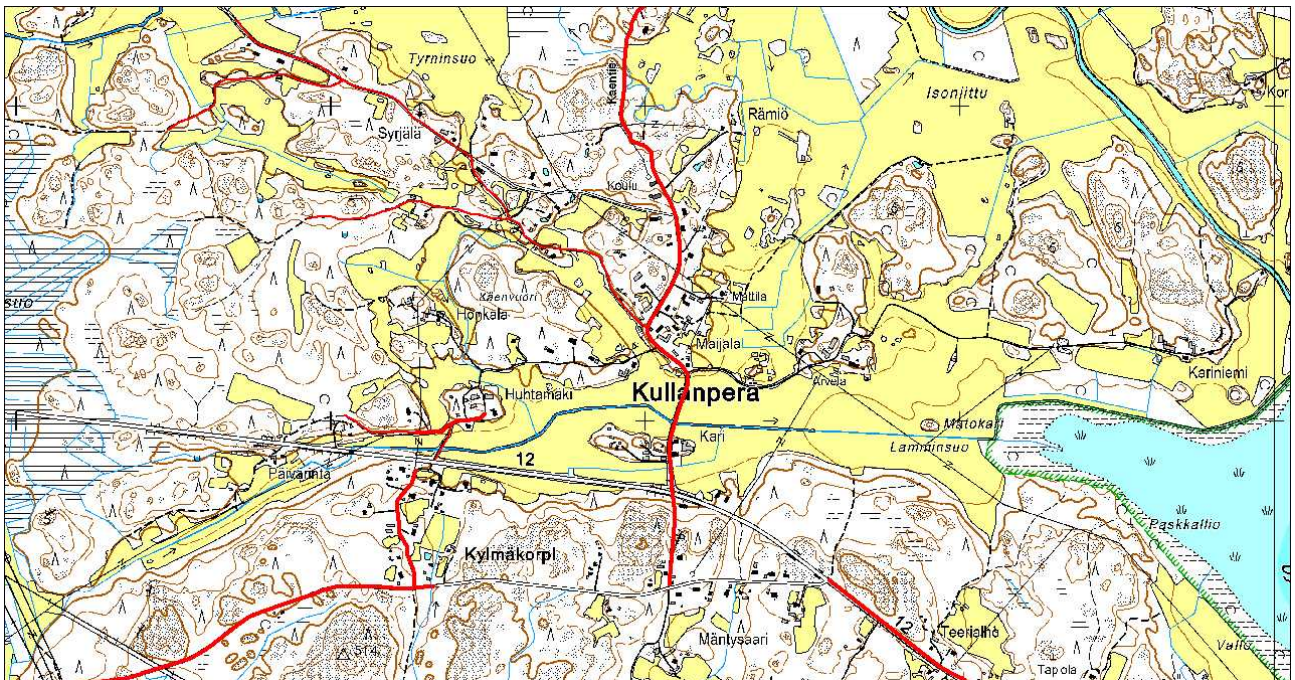

Kullanperän koulu. Kuva Olli Joukio.

Tiet

Huittistentieltä Kullanperän kylään johtava kapea kylätie on säilynyt linjaukseltaan viimeistään 1800-luvulta. Huittistentie on aikanaan muokannut alueen vanhaa tielinjausta. Kylätontin ympäristössä Haudan kylään johtava Kaentie sekä suurelta osin myös Kullanperäntie on säilynyt linjauksiltaan 1800-luvulta. Huittistentien eteläpuolella Matinahteentie sekä Huittistentietä edeltänyt mahdollinen pääväylä Kylmäkorventie ovat säilyneet myös paikoin.

Kullanperän säilyneet tielinjaukset piirrettynä vuoden 1903 venäläisen topografikartan mukaan.

Ongelmakohdat ja uhkatekijät

Kullanperän kylällä ei ole merkittäviä uhkatekijöitä. Suurimmat mahdolliset ongelmakohdat kohdistuvat lähinnä mahdollisiin tienvarsien sekä ojien varsien rehevöitymiseen mikä tulisi haittaamaan maisemallisesti merkittävän kulttuuriympäristön näkyvyyttä vilkkaalle Huittistentielle.

HAUTA

HISTORIA

Hautjärvenä tunnetun suvannon eteläpuolelle syntyi asutusta viimeistään keskiajalla. Hauta on tarkoittanut suvantoa joessa. Keskiajalla Haudan kylän alueella oli vähintään yksi talo. Varhaisin säilynyt kylännimestä on vuoden 1540 maakirjassa. Tällöin kylässä ei ollut yhtään taloa, vaan tilukset olivat ulkokyläläisten omistuksessa. Hauta määriteltiin autioksi vielä 1560-luvulla. Vuonna 1569 kuninkaan vouti Suen (Sven) Bertilson sai Haudan läänityksekseen ja hän laittoi viljelykset hyvään kuntoon. Tiluksia viljelivät kuitenkin edelleen ulkokyläläiset. Vuoden 1606 autioluettelo mainitsee Bertilsonin talon olleen autiona kymmenen vuotta. Vuoden 1686 maakirjassa Haudan kylään on merkitty yksi talo.¹¹⁵

Vuoden 1773 kartan mukaan Haudan kylä muodosti oman jakokuntansa. Kylä käsitti siitä huolimatta ainoastaan yhden talon eli Haudan rusthollin. Sen tontti sijaitsi Lapijoen itärannalla Hautjärven eteläpuolella suunnilleen nykyisen Alisen-Haudan kohdilla.¹¹⁶

---

¹¹⁵ Alanen 2008, 90.

¹¹⁶ Alanen 2008, 90.

Haudan ratsutilan maita ryhdyttiin kartoittamaan isojakoa varten maanmittari E. Braxénin toimesta vuonna 1782. Yksittäistilaa viljeltiin jo tällöin kahtena osana (nyk. Ylinen-Hauta ja Alinen-Hauta) ja se muodosti oman jakokuntansa, jonka piirirajat olivat hyvin vanhat. Joitakin vuosia ennen isojakoa Haudalla oli ollut rajariitoja Murtamon, Kivikylän ja Kullanperän kanssa, mutta voitti kiistat. Isojaon yhteydessä Kullanperästä erotettiin kuitenkin Komoisten autiotilan osuus ja liitettiin Haudan tiluksiin. Tästä syntyi riitoja, jotka viivästyttivät isojakotoimitusta aina vuoteen 1787 saakka ja maanmittari C. Harman saattoi työn päätökseen vuonna 1792.¹¹⁷

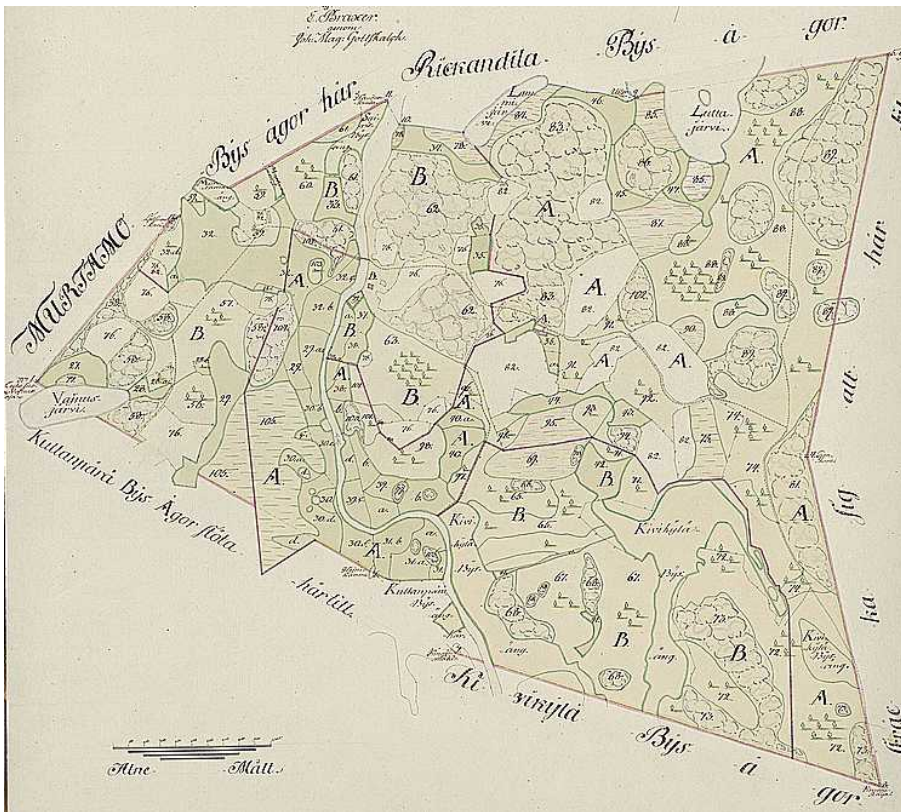
Komoisten autiotilan osuutena Hauta sai muun muassa metsälohkon Kullanperän ja Alakeeren (Alakieri) väliseltä rajalta sekä Paasipervon maa –nimisen kappaleen Ylikeeren (Ylikieri) kylän eteläpäästä. Jaettava metsäpinta-ala lisääntyi näin lähes 300 tynnyrinalalla. Lisäksi Hauta sai Kullanperän kylältä yli 6 tynnyrinalaa peltoa ja noin 27 tynnyrinalaa niittyä. Ennestään Haudalla oli 42 tynnyrinalaa peltoa, 161 tynnyrinalaa niittyä ja 782 tynnyrinalaa metsää. Koko Haudan jakokunta hallottiin isojaon yhteydessä kahtia.

Haudan historiallinen kylätontti on säilynyt viimeistään 1700-luvulta nykyisen Alisen-Haudan kantatilan paikalla. Haudan kylä koostui isojaon aikana kahdesta talosta ja molemmat talot ovat säilyneet nykyisillä paikoillaan 1700-luvulta saakka. Kylän melko rikkonaiset viljelyalueet sijaitsivat talojen ympäristössä Murtamon tien molemmin puolin painottuen kuitenkin Murtamontien eteläpuolelle. Niitty- ja peltoalueet rajautuivat ja rajautuvat edelleen Rikantilan, Kivikylän, Kullanperän sekä Murtamon viljelyksiin.

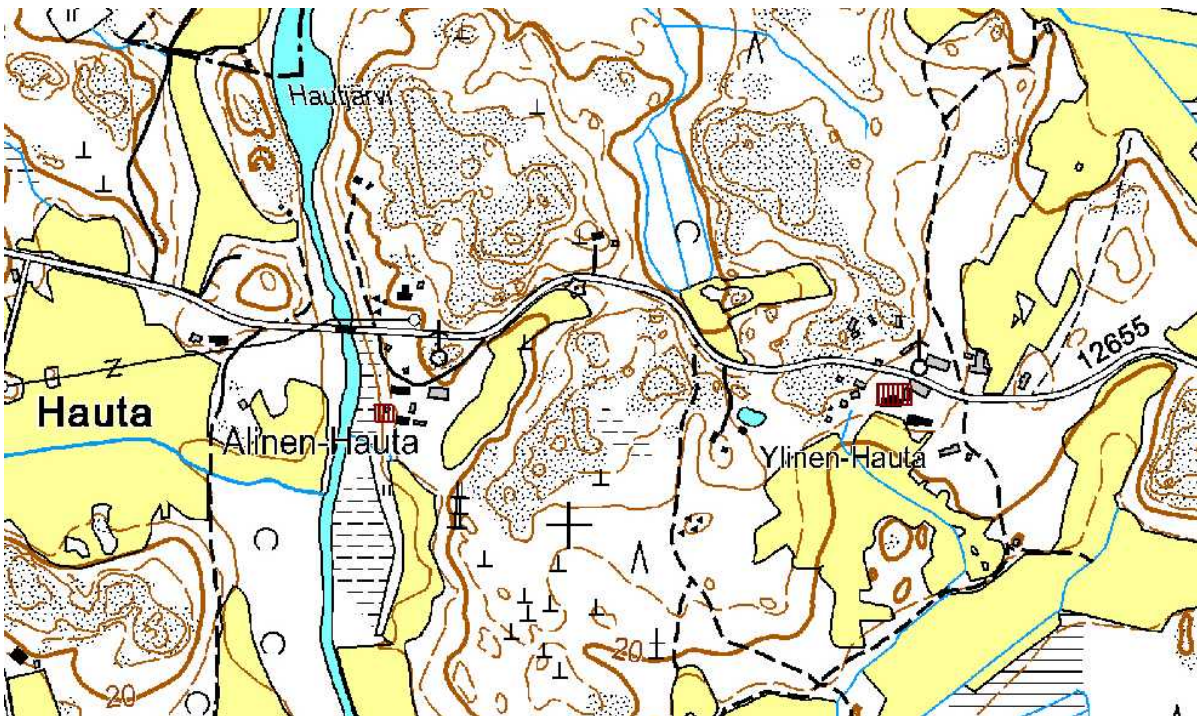
Tilanne oli säilynyt lähes ennallaan 1900-luvulle tultaessa. Viljelyalueet olivat kasvaneet vain niemeksi ja kylä käsitti edelleen kaksi tilakeskusta. Molemmilla tiloilla oli Murtamoon johtavan tien pohjoispuolella tuulimylly. Hajanaisia rakennuksia sijaitsi Murtamontien varrella. Kyseessä oli ilmeisesti taloille kuuluneita torppia tai mäkitupia. Kylän myöhempi, edelleen erittäin harva rakennuskanta syntyi pääosin vasta 1900-luvun jälkipuolella.

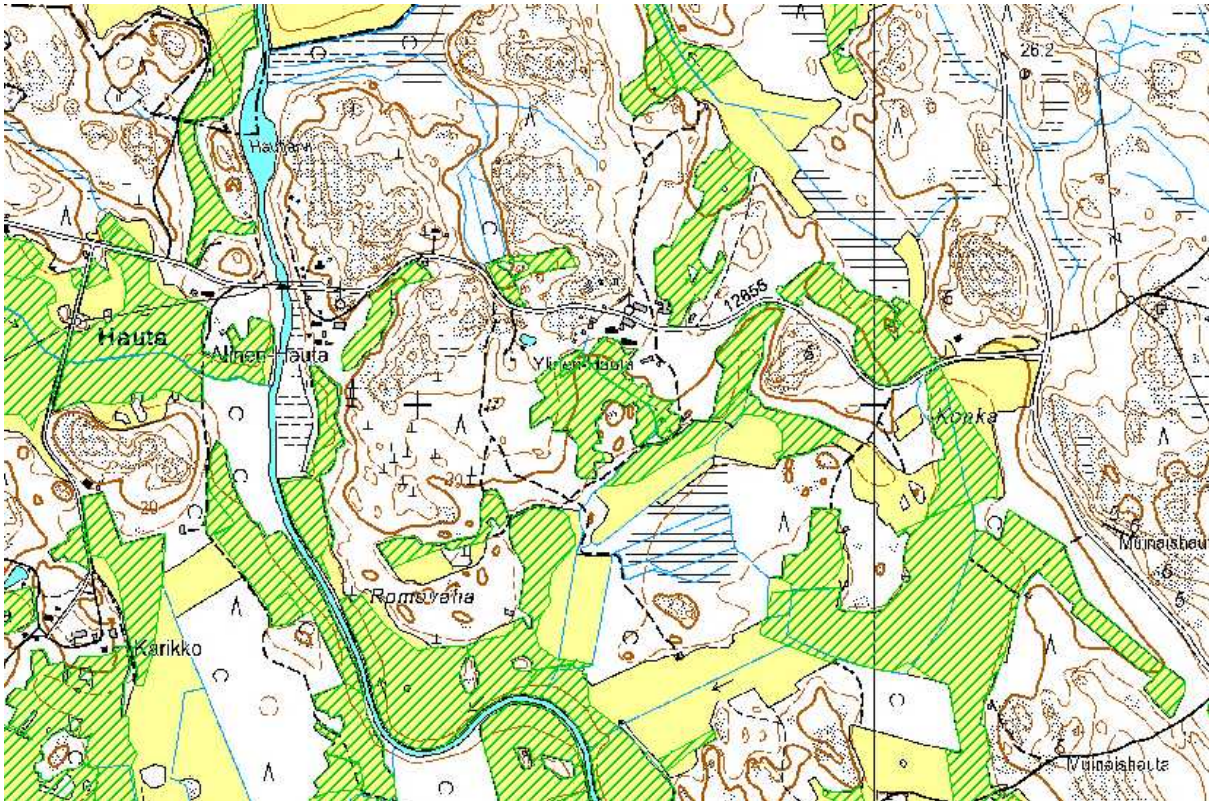
---

¹¹⁷ Papunen 1972, 141.

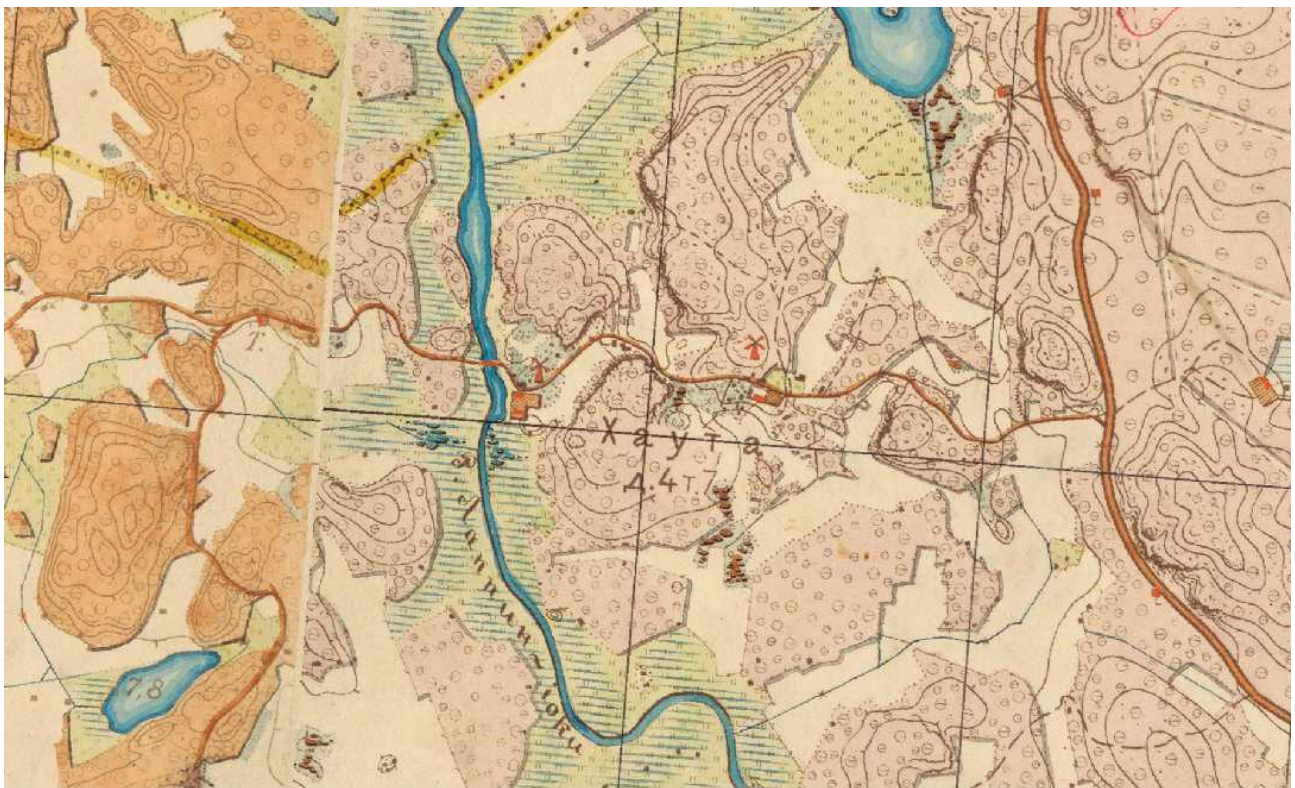

Haudan kylän isojakokartta vuodelta 1782. (KA) Alakuvassa nykykarttaan edellisen mukaan asemoitu kylätontti. Kylän muodostaneet Alinen-Hauta ja Ylinen-Hauta ovat säilyneet nykypäivään samoilla paikoilla.

Haudan kylän viljelykset piirrettynä vuoden 1782 isojakokartan mukaan. Koillisessa Kivikylän ja lännessä Murtamon kylän viljelyksiä. Alakuvassa Haudan kylä 1900-luvun alkuvuosien venäläisessä topografikartassa.

NYKYTILA

Ympäristö

Haudan pieni kylä sijaitsee Rauman pohjoisosassa ja rajautuu pohjoisessa Eurajoen Rikantilan kylään. Lännessä kylä rajautuu Murtamoon, etelässä Kullanperään ja idässä Kivikylään. Näiden kylien muodostamat viljelyalueet muodostavat melko laajan ja historiallisesti merkittävän kokonaisuuden Huittistentien ja Murtamontien väliin jäävällä alueella.

Haudan kylä on erittäin harvaan rakennettu. Vanhat kantatilat Alinen-Hauta ja Ylinen-Hauta ovat säilyneet nykypäivään saakka. Murtamontien varren muu harva rakennuskanta koostuu uudemista rakennuksista.

Haudan kylän viljelykset eivät muodosta juurikaan merkittäviä maisemakokonaisuuksia. Vaikka kylän maat ovatkin yhteydessä melko laajaan kylien muodostamaan viljelyalueeseen, on Haudan kylän ympäristö melko metsäistä.

Lapinjokea historiallisen kylätontin läheisyydessä. Kuva Olli Joukio.

Rakennuskanta

Kylän merkittävimmät rakennukset ovat Alisen-Haudan sekä Ylisen-Haudan rakennusryhmät Murtamontien eteläpuolella. Alinen-Hauta sijaitsee Lapinjoen rannalla paikalla, jossa sijaitsee kylän historiallinen kylätontti. Kantatilat ovat säilyneet nykyisillä paikoillaan viimeistään 1700-luvulta.

Maakunnallisesti merkittäväksi kohteeksi huomioidun Alisen-Haudan pihapiirissä on monipuolinen rakennusryhmä, joka käsittää muun muassa paritupatyypin päärakennuksen 1800-luvun keskivaiheilta ja aumakattoisen pytinkirakennuksen vuodelta 1879. Suuri kiviavetta on vuodelta 1876, mamsellityyppinen tuulimylly vuodelta 1859 ja kaksi aittaa 1870-luvulta. Vuonna 1886 tilalle perustettiin koko Rauman seudun ensimmäinen meijeri, joka on myöhemmin hävitetty.¹¹⁸ Vuodelta 1903 olevassa venäläisessä topografikartassa tuulimylly on merkitty tien pohjoispuolelle, josta se on siis jossain vaiheessa siirretty pihapiiriin.

Ylisen-Haudan tila hieman idempänä on säilynyt myös erittäin hyvin. Tila vaikutti kesällä 2012 asumattomalta, mutta pihapiiri oli hoidettu. Tontilla on 1800-luvulta oleva päärakennus, jossa on havaittavissa joitakin 1900-luvun alkupuolen muutoksia. Kokonaisuutena rakennus on kuitenkin erittäin hyvin säilynyt ja merkittävä. Pihapiirissä on myös kookas aitta sekä pitkänurkkainen talousrakennus.

Ylisen-Haudan kantatilan rakennusryhmä Murtamontien varressa. Kuva Olli Joukio.

---

¹¹⁸ Putkonen 2005.

Ylisen-Haudan päärakennus sekä aivan Murtamontiessä kiinni oleva kivinavetta.

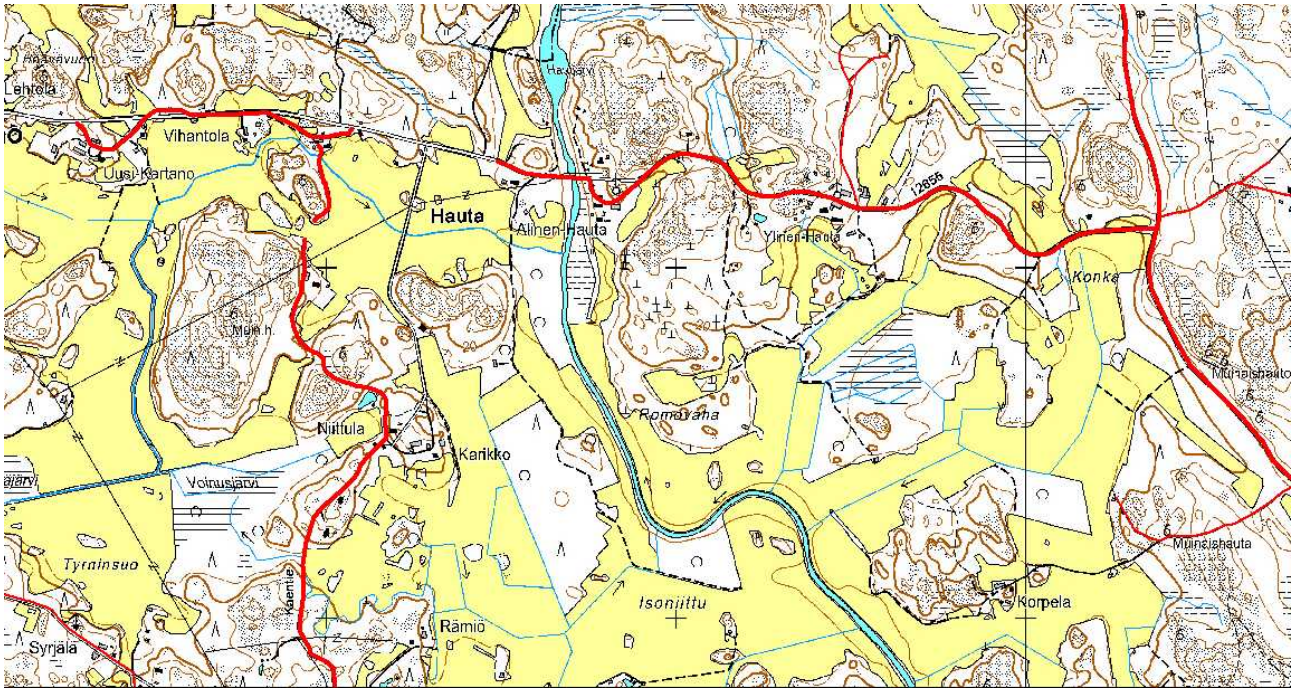
Alisen-Haudan Murtamontielle juuri ja juuri erottuva tuulimylly. Kuva Olli Joukio.

Haudan ja Kivikylän rajalla Eurajoentien varressa sijaitseva maakunnallisesti merkittävä isojaon aikainen Kruopin rajapyykki. Kuva Olli Joukio.

Tiet

Haudan historiallisen kylätontin ohi kulkeva mutkitteleva Murtamontie on säilynyt kylän kohdalla Lapinjoelta aina Eurajoen tielle asti linjaukseltaan 1700-luvulta. Isojakokartassa esiintyvän tien linjaus vastaa nykyistä. Eurajoentien linjaus on säilynyt suurelta osin viimeistään 1800-luvulta. Kylän länsiosassa Kullanperän kylästä Murtamontielle saapuva päällystämätön Kaentie on säilynyt linjaukseltaan myös 1800-luvulta.

Haudan kylän säilyneet tielinjaukset piirrettynä vuoden 1903 venäläisen topografikartan mukaan. Lapinjoen itäpuolella mutkittelevan Murtamontien linjaus on säilynyt kylän kohdalla 1700-luvulta.

Ongelmakohdat ja uhkatekijät

Haudan kylälle suurimpana uhkakuvana on Ylisen-Haudan tilan tulevaisuus. Tila vaikutti autiolta, mutta piha oli edelleen hoidettu. Päärakennuksessa oli havaittavissa jo rapistumisen merkkejä. Kyseessä on kokonaisuutena erittäin hyvin säilynyt kantatila ja merkittävä osa kylän historiaa. Mutkittelevan Murtamontien linjaus tulisi säilyttää Haudan kylän kohdalla, koska se on säilynyt 1700-luvulta.